

ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ФОРУМ

МАТЕРІАЛИ

VIII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА СУЧАСНОЇ
НАУКИ ТА ОСВІТИ**

29 – 30 червня 2023 року

ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ФОРУМ

**МАТЕРІАЛИ
VIII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА СУЧАСНОЇ
НАУКИ ТА ОСВІТИ**

29 – 30 червня 2023 року

**Львів
2023**

УДК 005

ББК 94.3(0)

Теорія і практика сучасної науки та освіти: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції: м. Львів, 29-30 червня 2023 року. – Львів: Львівський науковий форум, 2023. – 134 с.

У даному збірнику представлені тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Теорія і практика сучасної науки та освіти», організованої Львівським науковим форумом. Висвітлюються Теорія і практика сучасної науки та освіти на сучасному етапі становлення, розглядаються сучасні наукові дискусії різних наукових напрямів.

Збірник призначений для студентів, здобувачів наукових ступенів, науковців та практиків.

Всі матеріали представлені в авторській редакції. За повноту та цілісність яких автори безпосередньо несуть відповідальність.

Львівський науковий форум, 2023

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ	7
<i>Гудима Л.О.</i> ДОСЛІДЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ «НЕРУХОМІСТЬ» В МЕЖАХ ПРАВОВОЇ, СОЦІАЛЬНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ПЛОЩИНИ.....	7
ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ	10
<i>Ван Сян</i> СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «САМООСВІТНЯ КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА» В СУЧАСНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	10
<i>Голубєва І.В.</i> ВИЗНАЧЕННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ОБДАРОВАНOSTІ ОСОБИСТОСТІ У ДОСЛІДЖЕННЯХ АМЕРИКАНСЬКИХ НАУКОВЦІВ	12
<i>Мельничук О.М., Іваночко В.М.</i> ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОРМУЛ ЛЮБ'ЯЗНОСТІ В КОМУНІКАТИВНИХ АКТАХ..	15
<i>Чжоу Яоюй</i> ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ХОРОВОГО ДИРИГУВАННЯ.....	17
ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ	20
<i>Анохіна К.В.</i> РОЛЬ ПСИХОЛОГІЇ В РОЗУМІННІ ПРАВОВИХ НОРМ І ЗАКОНІВ ..	20
<i>Брусенцева М.С.</i> ПСИХОЛОГІЯ СТИГМИ.....	22
<i>Волошин Б.Р.</i> ОСОБЛИВОСТІ СКОЄННЯ ЗЛОЧИНІВ НЕПОВНОЛІТНІМИ: ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ.....	24
<i>Кабак Я.С.</i> ВПЛИВ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ НА ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ТА ПОВЕДІНКУ ВІЙСЬКОВИХ	26
<i>Кучеренко Д.В.</i> ПСИХОЛОГІЯ ВЗАЄМОДІЇ ЗІ СВІДКАМИ ТА ПОТЕРПІЛИМИ В КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ: ПРОБЛЕМИ СПРИЙНЯТТЯ, ЕМОЦІЙНИЙ СТАН ТА ВЗАЄМОДІЯ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ	29
<i>Савенко А.Б.</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ СВІДОМОСТІ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	31
<i>Самчук В.Л.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗШУКУ БЕЗВІСНО ЗНИКЛИХ ПІД ЧАС ВОЄННИХ ДІЙ.....	33
ТЕХНІЧНІ НАУКИ.....	35
<i>Vasylykovska I., Popov Y.</i> SIMPLE QUANTUM ALGORITHMS.....	35
<i>Лазебний В.М.</i> ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ ІНЖЕНЕРНИХ ВИШУКУВАНЬ ЗА ДОПОМОГОЮ CAD-СИСТЕМ.....	37

Лазебний В.М. ПОРІВНЯЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ НЕЛІНІЙНОГО АНАЛІЗУ	40
Терещук В.І., Терещук В.М. РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИВЧЕННІ ГЕОМЕТРІЇ ТА ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ГЕОМЕТРИЧНИХ ОБ'ЄКТІВ.....	43
Цяпа С.М. ПРОАКТИВНИЙ ЗАХИСТ БЕЗДРОТОВИХ СЕНСОРНИХ МЕРЕЖ ВІД АКТИВНИХ ТА ПАСИВНИХ ЗАГРОЗ	45
ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ	49
Волик М.М. PREPARATION OF THE TRANSLATOR FOR PARTICIPATION IN A CRIMINAL PROCESS	49
Шекера О.Ю. ТЕМА КОХАННЯ В СУЧАСНІЙ ЖІНОЧІЙ ПОЕЗІЇ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ 2000-2020 РОКІВ)	51
Шехавцова С. СПЕЦИФІКА ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	53
ЮРИДИЧНІ НАУКИ.....	57
Анохіна К.В. ПРАВОВИЙ СТАТУС СПАДКОЄМЦЯ ПРИ ВІДСУТНОСТІ ЗАПОВІТУ	57
Антонюк В.Є. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЇ ПІД ЧАС ВОЄННОГО ЧАСУ	59
Антонюк В.Є. ВІДМІННІСТЬ МАТЕРІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ТРУДОВОМУ ПРАВІ ВІД МАЙНОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ	62
Антонюк В.Є. ПРИСВОЄННЯ РОЗРЯДІВ РОБІТНИКАМ	64
Брусенцева М.С. ПРОВА ОХОРОНА ЗЕМЕЛЬ ТА ҐРУНТІВ	66
Брусенцева М.С., Логінова М.В. СПАДКОВЕ ПРАВО.....	68
Василенко О.О., Ділігул А.С. РОЛЬ ТРУДОВОГО ПРАВА В ЗАХИСТІ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ В УКРАЇНІ	70
Василенко О.О., Нагорна О.О. ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ У ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ: ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ В УКРАЇНІ.....	72
Волик М.М. ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ ЗА ЧИ ПРОТИ.....	74
Галкін К. ЗАХИСТ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН	77
Галкін К. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА.....	79

<i>Галушневська К.О.</i> ПЕРЕВАГИ В ЗАСТОСУВАННІ АКТИВНИХ І ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ.....	81
<i>Гіденко Є.С.</i> НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ	84
<i>Городовіков О., Корогод С.</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗМІСТУ ОБ'ЄКТА ЯК ЕЛЕМЕНТА ПІДСТАВИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗАРАЖЕННЯ ВІРУСОМ ІМУНОДЕФІЦИТУ ЛЮДИНИ ЧИ ІНШОЇ НЕВИЛКОВНОЇ ІНФЕКЦІЙНОЇ ХВОРОБИ (СТ. 130 КК УКРАЇНИ).....	87
<i>Гулак А.О., Логінова М.В.</i> ВІДМІННІСТЬ МАТЕРІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІД МАЙНОВОЇ.....	91
<i>Гулак А.О., Логінова М.В.</i> ПОНЯТТЯ ВНУТРІШНЬОГО ТРУДОВОГО РОЗПОРЯДКУ ЯК ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ.....	93
<i>Есаулов Д.А.</i> ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПЕРЕВИЩЕННЯ МЕЖ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ.....	96
<i>Есаулов Д.</i> ПРАВА НА ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	98
<i>Єрмакова А.</i> ЕКОЛОГІЧНО-ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ЗНИЩЕННЯ КАХОВСЬКОЇ ГЕС.....	100
<i>Кабак Я.С.</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ТВАРИННОГО СВІТУ В ЕКОЛОГІЧНОМУ ПРАВІ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	103
<i>Кабак Я.</i> УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	106
<i>Логінова М.В.</i> ОБОВ'ЯЗОК ДОКАЗУВАННЯ НАЯВНОСТІ УМОВ ДЛЯ ПОКЛАДАННЯ МАТЕРІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	108
<i>Логінова М.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ДО ПОНАДНОРМОВАНИХ РОБІТ, РОБІТ У ВИХІДНІ ТА СВЯТКОВІ ДНІ, РОБІТ У НІЧНИЙ ЧАС	110
<i>Макруха Є.О., Тимофеев В.П.</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ КОНФЛІКТІВ ТА ЗАГРОЗ БЕЗПЕЦІ В УКРАЇНІ.....	112
<i>Мозоль К.</i> ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ В СИСТЕМІ МОРАЛЬНО – ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ.....	114
<i>Мозоль К.</i> ПРАВОВІ ОСНОВИ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ.....	116

Мозоль К. ПРОБЛЕМИ БОРОТЬБИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ З ТЕРОРИЗМОМ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ.....	118
Мозоль К. ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ.....	120
Самчук В.Л. ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ	122
Хейло А. ЖЕРТВИ У ВЧИНЕННІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ : ПРАВДА ЧИ МІФ?.....	124
Хейло А. ЗАХИСНІ ДІЇ В РАЗІ ПОГРОЗИ ВОГНЕПАЛЬНОЮ ЗБРОЄЮ. ОБЕЗЗБРОСННЯ ТА СИЛОВЕ ЗАТРИМАННЯ ПРАВОПОРУШНИКА	126
Хейло А. ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ВІЙСЬКОВОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ	129
Школьник Н.Б. ДОГОВІР ПОЗИЧКИ. ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ	131
Штода Д. ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ ТА ВИЛУЧЕННЯ СЛІДІВ ВИБУХОВИХ ПРИСТРОЇВ.....	133

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

*Гудима Л.О.,
Аспірантка.*

Національна академія управління

ДОСЛІДЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ «НЕРУХОМІСТЬ» В МЕЖАХ ПРАВОВОЇ, СОЦІАЛЬНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ПЛОЩИНИ

Відповідно до теоретичних засад, об'єкт нерухомості розуміється як земельна ділянка разом з всім нерухомим майном, що знаходиться над та під нею. Тому об'єкт нерухомості можна означити як конус, що починається в центрі землі і продовжується в безповітряному просторі. Дане трактування з теоретичної точки зору досліджується як всеохоплююча характеристика об'єкта нерухомості. Тим не менше, кожна країна має власні правові окреслення цього поняття.

Під час оцінки нерухомості обов'язковим вважається застосування Національного стандарту №2 «Оцінка нерухомого майна» (ст. 3), відповідно до якого об'єкти оцінки поділяються на:

- земельні ділянки, що не включають поліпшення;
- земельні ділянки, які включають земельні поліпшення;
- земельні поліпшення [1, с. 11].

Найбільш значимим елементом об'єкта нерухомості являється земельна ділянка. Серед характеристик земельної ділянки визначимо наступні: форма, розмір площі, розміри формують лійних ліній, глибина прошарку під поверхню землі, що надається у розпорядження власника земельної ділянки, геологічні параметри, топографічні параметри, наявність або нестача багаторічних насаджень. Важливу роль мають особливості земельної ділянки, пов'язані з місцем знаходження, а саме: престижність району, де розташований об'єкт, віддаленість земельної ділянки від джерел комунікацій життєзабезпечення та від транспортних магістралей, від місць ділової активності, від зупинок громадського транспорту та пішохідних доріжок, що масово використовуються, від зон рекреації та джерел екологічно небезпечних впливів. При цьому, цінність місця знаходження об'єкта може варіюватися внаслідок втручання людини, що спрямовується на зміни середовища (забудови, ландшафту, забезпечення комунікаціями, тощо). Функціональне призначення земельної ділянки може змінюватися, враховуючи трансформації ринкових переваг, що реагують на потреби суспільства. До інших природних елементів належать надра, водні об'єкти, ліс, тощо [2, с. 65-66].

Земельні поліпшення, у свою чергу, формуються в результаті усіх заходів, що спричиняють модифікації якісних характеристик землі та її вартості. Земельні поліпшення включають матеріальні об'єкти, що обмежені земельною ділянкою, переміщення яких не може здійснюватися за відсутності знецінення даних об'єктів та зміни їх функціонального призначення, а також результати здійснення підприємницької

діяльності або виконання окремих видів робіт, що спричиняють зміну рельєфу та умов освоєння земельної ділянки. Серед земельних поліпшень окремо виділимо: будівлі, споруди, передавальні пристрої, багаторічні насадження [1, с. 13-14].

Науковці Прокопенко В.Ю. та Столбова М.А. вважають, що нерухомість слід розглядати як складне індивідуально-суспільне благо, при чому в різних площинах суспільного виміру: соціальній (втілюється у демографічній, культурній, психо-емоційній гранях), економічній, правовій і фізичній. Соціальна площина висвітлює нерухомість через надання суспільству безпечного помешкання та підтримку належного рівня якості життя, а саме забезпечення психологічних, фізіологічних, інтелектуальних потреб людини. Будь-яка нація протягом всього розвитку суспільства формує культурну спадщину для нащадків шляхом створення витворів архітектурного мистецтва, що і є культурною гранню соціального виміру нерухомості. Етично-моральна (психо-емоційна грань) полягає в задоволенні людини від власної самоідентифікації та престижності в суспільній свідомості через володіння нерухомістю. Економічна площина нерухомості висвітлює її в якості першоджерела матеріальних благ. Поряд з появою держави земельна нерухомість стала одним із джерел державного доходу та доходу окремого населення і, як наслідок, об'єктом спеціального оподаткування. У тому числі, вона виступає фінансовим активом, засобом виробництва, товаром, скарбом, засобом заощадження та накопичення. Правова площина полягає в необхідності реєстрації всіх правочинів з нерухомістю в державних реєстрах, чим забезпечує достовірність зареєстрованих прав на нерухомість; державна реєстрація речових прав на нерухоме майно являється офіційним визнанням та підтвердженням фактів виникнення, переходу та припинення прав на нерухомість, обтяження даних прав через внесення відповідного запису до державного реєстру [3, с. 40].

Дослідження сучасних наукових джерел показало, що визначення поняття «нерухоме майно» має два основних підходи. Перший підхід визначає нерухоме майно в якості суто фізичного об'єкту, другий підхід – як об'єкт цивільного права, зважаючи на юридичні відносини, сформовані щодо нього.

Перший підхід розглядає нерухоме майно, як фізичний об'єкт та ґрунтується на двох концепціях. По-перше, за основу нерухомого майна приймають земельну ділянку разом з її природними елементами, а саме: надрами, лісами, водними об'єктами, багаторічними насадженнями. По-друге, до складу нерухомого майна входять всі об'єкти, що мають з земельною ділянкою нерозривний зв'язок (будівлі, споруди, тощо). До цього ж, часто наголошується на неможливості переміщення нерухомого майна без завдання неоправної шкоди для його призначення.

Відповідно до другого підходу нерухоме майно вважається об'єктом цивільного права. Зміст даного підходу ґрунтується на комплексі правових відносин, що є базою для здійснення операцій з майном. Прийнято говорити, що такий підхід був запозичений з англійського права та є тотожним до терміну «право власності на нерухомість». При цьому, до реального майна відноситься майно, щодо якого може пред'являтися реальний позов – позов про поновлення володіння.

Розглянуті підходи стосовно розкриття сутності нерухомого майна дають право стверджувати про існування двох окремих понять «нерухомості» та «нерухомого

майна», хоча в українському законодавстві ці два поняття вважають синонімами, або одно порядковими.

В науковій літературі та законодавчих актах зазвичай вживають термін «нерухомість», а термін «нерухоме майно» використовується не так часто, тому, як правило, ці поняття вживаються як синоніми. Більшість вчених визначають досліджувані поняття через перелік предметів, які висвітлюють їх фізичні властивості. Однак деякі автори вважають неможливим сформулювати повне визначення нерухомості лише через перелік фізичних властивостей, оскільки це поняття багатогранне та є сукупністю економічних, матеріальних, правових та соціальних ознак. Варто погодитись з таким твердженням, адже такий підхід є системним та сучасним.

Зосередимо увагу на відмінностях понять «нерухоме майно» та «нерухомість» з економічного погляду. Нерухоме майно є родовим поняттям, що вказує на певний клас речей, спільною ознакою яких є нерозривний зв'язок із землею. Тому нерухомим майном можуть виступати речі, які мають у своєму складі землю як базовий елемент. З економічної точки зору, головна роль землі є базовою якісною характеристикою об'єкта нерухомого майна. Згідно з цим, об'єктом нерухомого майна є окрема річ, що відноситься до цього класу і має строго визначені якісні і кількісні параметри. Основна якісна особливість всіх речей, що належать до певного роду – це нерозривний зв'язок із землею.

Зазначимо, що важливою характерною ознакою нерухомості, яка відрізняє її від нерухомого майна, є його юридична складова, що виявляється у двох аспектах:

- 1) приналежність власнику будь-якого нерухомого майна за конкретним правом, при чому можливості суб'єкта з користування об'єктом визначаються його змістом;
- 2) кожен об'єкт нерухомого майна має юридичний статус, який характеризується приналежністю нерухомого майна до категорії земель, до функціональної зони, що зумовлює можливість економічно використовувати об'єкт, вилучати з нього дохід, не дивлячись на те, кому даний об'єкт належить.

Отже, розглядаючи нерухомість, як економічний актив та об'єкт економічного обігу, можемо виокремити його фізичні, соціальні та юридичні характеристики, що й відрізняє це поняття від нерухомого майна, інакше кажучи, нерухомість як економічне благо є синтезом фізичного (матеріального) змісту, соціального змісту та юридичної форми [4, с. 136-138].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кучеренко Р.В., Заєць М.А., Захарченко О.В., Сментина Н.В., Улибіна В.О. Оцінка та управління нерухомістю: навчальний посібник. Одеса: ТОВ «Лерадрук», 2013. 272 с.
2. Рижаков Д.А. Стратегія розвитку підприємств-стейкхолдерів будівництва на засадах сервейінгу: методологія та прикладний інструментарій: дис. д.е.наук : 08.00.04. Київ, 2020. 558 с.
3. Прокопенко В.Ю., Столбова М.А. Нерухомість: дефініція та площини виміру. Інвестиції: практика та досвід. 2015. №9. С. 39-42.
4. Масалігіна В.В., Журавель К.В. Аналіз наукових поглядів на визначення економічної сутності нерухомого майна. Причорноморські економічні студії. 2017. №24. С. 135-139.

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Ван Сян,

аспірант кафедри педагогіки

ДЗ «Луганський національний університет ім. Т.Шевченка»

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «САМООСВІТНЯ КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА» В СУЧАСНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Самоосвіта являє собою одночасно вільною та достатньо складною частиною освітньої діяльності, пов'язано це, насамперед, з тим, що самоосвіта ґрунтується на рефлексії тих, хто навчаються, на усвідомленні власних ресурсів, на досягненні якісного особистісного та професійного зростання.

Такий підхід до розуміння самоосвіти став підґрунтям для визначення сутності професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва Л. Пастушенко, яка наголошує на важливості формування педагогічної рефлексії, яка є специфічною особливістю формування професійної компетентності майбутніх учителів музики, оскільки саме наявність педагогічної рефлексії сприяє розвитку особистісно-сміслового рівня в процесі професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва [1, с. 65]. Очевидно, що педагогічна рефлексія в межах професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва виступає не стільки засобом вирішення змістовної складової освітнього процесу у вищій школі, скільки сприяє розвитку таких процесів у майбутніх учителів музичного мистецтва як самоосвіта, самопізнання, самовдосконалення, що сприяє усвідомленню смислу професійної значущості.

Більшість науковців-музикантів і педагогів-методистів сходяться у власних наукових поглядах стосовно визначення поняття професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. Втім, слід зазначити, що не всі науковці в межах цього визначення наголошують на важливості самоосвіти та самовдосконалення. На думку В. Ульянової та І. Гранкіної, в структурі професійної компетентності майбутні учителі музичного мистецтва повинні володіти такими провідними якостями такими, як музикальність, художньо-педагогічна інтуїція, професійне та художнє мислення, а й такими самоосвітніми якостями, як самосвідомість, здатність до самовиховання та самовдосконалення, креативність мислення, самовладання, саморегуляція, самоконтроль, самостійність, самокритичність та адекватна самооцінка [3, с. 119]. В контексті сказаного стає зрозумілим, що вищезазначені особистісні якості майбутніх учителів музичного мистецтва можуть бути сформовані переважно в процесі самоосвіти та самоосвітньої діяльності, тому якісне формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва неможливо поза межами самоосвітнього контексту, спираючись тільки на освітній процес в закладах вищої освіти.

Останнім часом досліджуючи проблему підвищення рівня професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва В. Ульянова підкреслила, що

професійна компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва – це інтегральна характеристика особистості майбутнього фахівця, що поєднує рівень необхідних художньо-естетичних, музично-педагогічних знань, умінь, навичок, здібностей, професійно важливих якостей для ефективного виконання професійної діяльності, які за достатньої мотивації забезпечують самореалізацію та самовдосконалення особистості вчителя музичного мистецтва в процесі професійної діяльності [2, с. 152]. Отже, ефективне формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва уможливлено лише за умови їхньої самореалізації та самовдосконалення особистості самого майбутнього вчителя музичного мистецтва в професійно-педагогічній діяльності. Звідси, саме гармонічне поєднання освітнього процесу в університеті та самоосвітньої діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва сприятиме успішному формуванню їхньої професійної компетентності.

На наш погляд, досить цікаве трактування професійної компетентності подає Л. Пастушенко в дослідженні, яка визначає професійну компетентність учителя музичного мистецтва не тільки як сукупність взаємопов'язаних якостей особистості, що передбачає досконалу сформованість теоретичних і практичних навичок, уміння застосовувати їх під час професійної діяльності, здатності творчо і нестандартно вирішувати проблеми, але також уможливість професійного зростання завдяки постійному власному саморозвитку, самовдосконаленню та самоосвіті [1, с. 31]. В цьому трактуванні для нас важливим є той аспект, що якісне формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва неможливо поза самоосвітнім контекстом, тому самоосвітня компетентність є ключовою в межах формування професійної компетентності. Звідси, наше дослідження сконцентроване на більш вузькому понятті ніж професійна компетентність, а саме самосвітної компетентності.

Отже, в статті було висвітлено сутність самоосвітньої компетентності, яка полягає в набутті нових навичок й вмінь завдяки використанню різноманітних джерел. Вони сприятимуть самореалізації майбутніх вчителів музичного мистецтва в професійній діяльності. Отже, самоосвітня компетентність є певним показником соціальної та професійної зрілості особистості, що має особливе значення в умовах переходу до інформаційного суспільства, а також є одним із головних критеріїв оцінки якості професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Пастушенко Л.А. Педагогічна технологія розвитку професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у вищих мистецьких навчальних закладах: дис. канд. пед. наук : 13.00.04. Рівне, 2017. 244 с.
2. Ульянова В. С. Підвищення рівня професійної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва : Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки № 2 (35). 2020. С. 148 – 152.
3. Ульянова В.С., Гранкіна І.С. Структура професійної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва та художньої культури : Інноваційна педагогіка, вип. 10. Т. 3. 2019. С. 116 – 119.

УДК 376.54

Голубєва І.В.,
*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Національного університету водного господарства та
природокористування*

ВИЗНАЧЕННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ОБДАРОВАНOSTІ ОСОБИСТОСТІ У ДОСЛІДЖЕННЯХ АМЕРИКАНСЬКИХ НАУКОВЦІВ

Загально прийнятою є теза про те, що наявність високого рівня розвитку інтелекту є важливою складовою обдарованості. А тому перед вченими постало питання про побудову теоретичних концепцій тих видів обдарованості, які відповідають певним видам інтелекту, й обґрунтування теорії та практики навчання школярів, які є носіями такої обдарованості.

Проблемі вивчення структури обдарованості та побудови її теоретичних концепцій присвячено значну кількість наукових розвідок вітчизняних і зарубіжних дослідників. Серед вітчизняних учених необхідно відзначити наукові студії О. Антонової, О. Кульчицької, В. Моляко, В. Рибалка, І. Волощука, П. Тадеєва та ін.

Американські вчені досягли помітних успіхів у вивченні обдарованих особистостей та пошуку ефективних шляхів навчання обдарованих школярів завдяки використанню тестових методик у дослідженні феномену обдарованості. З огляду на аналіз праць американських дослідників Л. Термана, Л. Голінгворд, Дж. Гілфорда, П. Вітті, Г. Пассоу, Дж. Стенлі, П. Торренса, Дж. Рензулі, Г. Гарднера є всі підстави стверджувати про потужну американську наукову школу з проблем дослідження обдарованих особистостей.

Багато науковців, фахівців у галузі обдарованості в США вважають важливою складовою обдарованої дитини ранній мовний розвиток, поряд із високими комунікативними здібностями. Складовими лінгвістичної обдарованості, на думку Р. Едвардса (R. Edwards), можна вважати такі характеристики:

- ранній початок говоріння у формі спілкування, починаючи від віку дев'яти місяців. Однак, не всі обдаровані діти починають говорити у зазначеному віці;
- швидке засвоєння нових слів, що включає талант швидко запам'ятовувати нові слова і правильно їх використовувати в мовленні;
- багатий словниковий запас, який включає набагато більше слів, ніж у звичайних дітей. Зокрема, більше 300 слів у віці двох років. Обдаровані діти використовують комплексно і правильно граматичні та стилістичні конструкції. Наприклад, типові дворічні діти будують прості речення із двох, трьох слів. А обдаровані діти можуть будувати речення на рівні дорослої людини вже у віці трьох років;
- ранній вік для навчання читання, задовго до початку шкільного навчання;
- вміння адаптувати своє мовлення до інших людей, завдяки багатому вокабуляру та мовним здібностям. Обдаровані діти, використовуючи свої мовні здібності, вміють говорити простою мовою із ровесниками, а також використовуючи складніші мовні механізми у розмові з дорослими [2].

Деякі з цих складових лінгвістичної обдарованості відзначила ще у 1926 році L. Hollingworth (Л. Голлінгворт) у своєму підручнику «Gifted Children: Their Nature and Nurture» («Обдаровані діти: їхня природа і натура або характер»), що вийшов із друку у США і досі вважається першим підручником у галузі освіти обдарованих.

У сучасному дослідженні американських вчених стосовно характеристик лінгвістичної обдарованості дитини їх спектр набагато зріс. Так, М. Кітано (M. Kitano) і Р. Еспіноса (R. Espinosa) [3] досліджували особливості виявлення лінгвістично обдарованих англомовних учнів на прикладі шкільного округу Cartwright. Виходячи із експериментального дослідження вони визначили низку характеристик сучасного обдарованого в мовному відношенні учня, або, як говорять у США, студента, куди входять:

- сильне бажання навчатися саме рідною мовою;
- розвивати навички усного та писемного мовлення;
- високі стандарти володіння літературною мовою;
- мовна та мовленнєва незалежність;
- цілеспрямована допитливість;
- високий інтерес до тематичного спілкування;
- висока здатність до аргументації висновків;
- вміння швидко підхоплювати нову інформацію;
- високі здібності до адаптації в будь-якій мовній ситуації;
- вміння швидко перехоплювати лідерство у спілкуванні;
- тенденція до повного розуміння мовної ситуації;
- тенденція до швидкого виявлення власних мовних помилок, а потім помилок співрозмовника та вміння їх виправляти;
- вміння брати на себе відповідальність при проведенні бесіди;
- оригінальність та широка уява;
- демонстрація творчих здібностей свого мислення;
- певні здібності в хоч одному виді мистецтв;
- незвичайні таланти в культурі мовлення.

Розглядаючи особливості загальних інтелектуальних здібностей дитини, американські вчені, такі як Т. Крос (T. Cross), Дж. Рензуллі (J. Renzulli), Р. Девідсон (P. Davidson) стверджували, що лінгвістичні здібності є в основі будь-якого інтелекту. До таких мовних здібностей відносяться: багатий лексичний запас для свого віку, особливі комунікативні здібності у прояві своїх думок та почуттів, вміння ставити інтелектуальні запитання та швидко аналізувати інформацію, давати важливі характеристики нових понять і явищ.

Американська дослідниця Дж. Бейлі (J. Bailey) характеризує словесно (вербально) обдарованих дітей як таких, що демонструють в ранньому віці комплекс високої мовної поведінки в аудіюванні, говорінні, читанні та письмі, що виходить далеко за межі їхнього вікового розвитку [2, с. 97]. В той же час Дж. Ван Тассел-Баска (J. VanTassel-Baska) трактує словесно обдарованих таким чином: «Обдаровані діти досягають словесної компетентності набагато раніше за своїх звичайних ровесників» [4, с. 1]. Для порівняння розглянемо, як характеризують вербально обдарованих дітей обидва науковці.

Дж. Бейлі (J. Bailey) пропонує такі характеристики вербально обдарованих дітей, як: яскраве, описове усне мовлення, раннє вміння розрізняти фонетичні особливості мови,

відчувати знакову систему мови, уподобання займатися читанням і письмом в ранньому віці, здібності висловлювати власну думку, ставити і вирішувати завдання, пов'язані із спілкуванням [1, с. 108].

Дж. Ван Тассел-Баска наводить свої характеристики цієї категорії обдарованих дітей: вміння швидко і гарно читати, зацікавленість у словах та їх комбінуванні, використання багатого словникового запасу, вміння продукувати ідеї із прочитаного матеріалу, насолода від спілкування та прочитаної літератури, вміння писати захоплюючі історії та розказувати їх, постійне захоплення читанням, участь в словесних іграх та пазлах, гра з мовою в усній та писемній формах, раннє заглиблення у структуру мови при говорінні та письмі [4, с. 17].

Дж. Бейлі (J. Bailey) достовірність структури вербальної обдарованості підтверджує на прикладі свого сина, який навчився самостійно читати після двох років. Однак, він віддавав перевагу публіцистичній літературі про життя динозаврів, про «чорні дірки» та інші елементи всесвіту, що було його улюбленою темою. У віці чотирьох років він чітко розрізняв відмінності між бронтозаврами та бракозаврами і дуже переймався тим, що до 2000 року Полярна зірка не буде північною зіркою. Він черпав інформацію не від навчання, а від читання. Здібність отримувати знання від читання є не типовою для такого віку. Далі Дж. Бейлі пише, що діти традиційно починають отримувати знання в процесі читання тільки з четвертого класу, а здібність читати для отримання знань в такому ранньому віці дає словесно обдарованим дітям надзвичайний старт для розвитку. Такі ранні читачі отримують ранні знання в той час, коли інші діти лише в цей час навчаються читати [1].

У результаті детального аналізу структури лінгвістичної обдарованості, основною складовою якої вважаємо вербальну обдарованість, можна стверджувати, що будь-яка обдарована особистість в інтелектуальному відношенні характеризується високорозвиненими мовними здібностями і мовленнєвими вміннями та навичками. Тому основні аспекти лінгвістичної обдарованості входять до складу інтелектуально обдарованої дитини в кожному виді обдарованості.

Отже, розглянувши структуру лінгвістичної обдарованості, можна із впевненістю стверджувати, що до її складу переважна більшість американських педагогів і психологів відносить вербальну (або словесну) обдарованість, яку можна спостерігати в процесі вивчення як рідної, так й іноземної мов.

ЛІТЕРАТУРА

1. J.M. Bailey. Literacy development in verbal talented children. Developing Verbal Talent. Ideas and Strategies for Teachers of Elementary and Middle Schools Students : Allyn and Bacon . 1996. P. 97–114.
2. R.A. Edwards. Differentiating instruction for gifted students in the English language Arts Classroom. The University of Georgia. 2007. 42 p.
3. M.K. Kitano. Language Diversity and Giftedness: Working with Gifted English language learners. Journal for the education of the Gifted. 2014. P. 124–128.
4. VanTassel-Baska J. Assessment of gifted student learning in the language arts. Journal of Secondary Gifted Education. № 13. V. 2. 2002. P. 67–72.

Мельничук О.М.,
доцент кафедри мовознавства,
Іваночко В.М.,
доцент кафедри анатомії людини.

Івано-Франківський національний медичний університет.

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОРМУЛ ЛЮБ'ЯЗНОСТІ В КОМУНІКАТИВНИХ АКТАХ

Питання про семантико-функціональні вияви спонукальних відношень все ще залишається дискусійним у мовознавстві.

Формули люб'язності ми розглядаємо як супроводжувальні формули ввічливості до конструкцій прохання, які пом'якшують загальноспонукальну семантику. Академічний словник української мови тлумачить лексему **люб'язність** як «*властивість за значенням люб'язний*. // *Люб'язні слова* // *Люб'язна послуга; ласка*» [3, Т. 4, С. 566]. Тлумачення ж значення слова «**люб'язний**» містить таку семантику: «*уважний, привітний до кого-небудь*. // *Сповнений уваги, привітності*. // *рідко*. *Уживається як форма ввічливого або фамільярного звертання*. **Будьте люб'язні** - *форма ввічливого прохання; звертання; будь ласка*.». [3, Т. 4, С. 565]. Останнім часом активізувалася увага вчених до так званих «формул ввічливості», об'єднаних загальним поняттям «мовленнєвий етикет».

Правила мовленнєвої культури втілені в системі стійких формул, своєрідних етикетних висловлень, прийнятих і запропонованих суспільством для ситуацій ввічливого контактування зі співрозмовником. До таких ситуацій належать: звертання до співрозмовника, привітання, знайомство, вибачення, подяка, вияви люб'язності, запрошення, віншування, прихильності, прощання, благословення та інші.

Стереотипні формули ввічливості дослідники кваліфікують по-різному.

Протягом двох останніх десятиліть посилилася увага дослідників до функціонування мовних одиниць у безпосередньому процесі комунікації.

Конструкції прохання є різновидом імперативних конструкцій, що відзначаються комплексом різних значень. Загалом вони відображають «вольові стосунки мовця з виконавцем: перший спонукає щось робити, а другий має здійснювати визначене» [1, с. 17]. Вольові стосунки між мовцем та співрозмовником можуть мати модальність «ввічливості» як важливого супроводжувального компонента, що утворює різновиди пом'якшеного (ввічливого, люб'язного) прохання, люб'язного запрошення, припрошування тощо.

Модальність прохання створюється сполученням значень «ірреальності» (бажаності, можливості) та значення «волонтаривності» і зумовлюється, з одного боку, зацікавленістю мовця у виконанні дії, а з іншого, незалежним від мовця ставленням до прохання співрозмовника.

Семантику люб'язності («уважного, привітного ставлення») реалізують передусім прикметники: *ласкавий, люб'язний, милостивий, милосердний, добрий, незлобивий (незлюбний), неспесивий* (рідко). Вони утворюють формули люб'язності спонукального типу: *будьте ласкаві, будьте люб'язні, будьте милостиві, будьте добрі, будь ласка*, а також перформативи з дієсловом *просити* та відповідним прислівником (типу: *прошу ласкаво, просимо люб'язно, просимо уклінно* і под.).

Мовець використовує їх у ситуації ввічливого прохання з метою налаштувати співрозмовника на доброзичливий тон репліки-відповіді, сподіваючись на згоду виконати його прохання. Мовець закликає співрозмовника бути люб'язним, приязним, милостивим і т. д. Ці прикметники вживаються і як постійні означення при звертаннях, найчастіше – *ласкавий пане (пані), милостивий пане (пані), люб'язний пане (пані)*, а також утворюють спонукально-прохальні конструкції, що фразеологізувалися і функціонують як супроводжувальні формули люб'язності, типу *будьте ласкаві, будь ласкав, будь ласкава, будьте люб'язні*. У такий спосіб звичайне конкретне прохання перетворюється на пом'якшене, ввічливе, виражаючи один з різновидів спонукальних конструкцій.

Зі стилістичного погляду конструкції ввічливого прохання, які відрізняються від інших типів спонукальних конструкцій (прохання) спеціальним супроводжувальним компонентом із модальністю ввічливості (люб'язності), відзначаються нашаруванням відповідних емоційно-оцінних конотацій.

На це, зокрема, звертає увагу О. Мацько, аналізуючи формули ввічливості у дипломатичних текстах: «За змістовим наповненням формула прохання може варіюватися від власне прохання у вишуканій люб'язній формі практично до наказу і навіть вимоги», а «толерантність вимоги є особливістю дипломатичного мовлення взагалі» [2, с. 11]. З семантико-синтаксичного погляду супроводжувальні компоненти мають різну будову (з опорним словом-компонентом – прикметником, іменником чи дієсловом) та різну семантику, як-от: *будь ласка; будьте ласкаві; будьте люб'язні; будьте милостиві; будьте добрі; зробіть ласку; не відмовте в люб'язності; молю; благаю; якщо ви були такі добрі; буду вдячний, якщо...; будемо раді, якщо ви погодитесь* та інші. Використовуючи формули ласкавості, люб'язності мовець сподівається на таке ж ставлення з боку співрозмовника

ЛІТЕРАТУРА:

1. Каранська М.У. Синтаксис сучасної української мови: навч. посібник. Київ: Либідь, 1995. 312 с.
2. Мацько О. М. Мовні формули у дипломатичних текстах сучасної української мови (функціонально-стилістичний аналіз): автореф. дис. ...канд. філол. наук. Київ, 2001. 21 с.
3. Словник української мови: в 11 томах. Т. 4. 1973.

Чжоу Яоюй,
аспірант кафедри педагогіки
ДЗ «Луганський національний університет ім. Т.Шевченка»

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ХОРОВОГО ДИРИГУВАННЯ

Перш ніж визначити етапи формування професійного іміджу майбутніх фахівців хорового диригування в процесі фахової підготовки, необхідно визначити чинники, які впливають на формування певного професійного іміджу. Тому розглянемо різні наукові погляди стосовно зазначеного питання.

Зокрема, науковці визначають такі чинники, які сприяють формуванню іміджу учителя: 1) безпосередньо сам учитель, який володіє знаннями, вміннями з теорії та практики професійної діяльності, має мотивацію стосовно прагнення підтримувати й розповсюджувати престиж цієї професії, має безперечну думку щодо важливості своєї професії, при цьому він переконаний у суспільній і особистій значимості в суспільстві; 2) іміджмейкери-професіонали, які створюють імідж певного професіоналу, а саме адміністрація школи, працівники районних та міських відділів освіти, представники місцевої влади тощо; 3) засоби масової інформації та колеги, які оточують педагога: члени педагогічного колективу, учні, батьки, друзі та ін. [4, с. 365].

Формування професійного іміджу відбувається у п'ять етапів:

- по-перше, сприйняття образу;
- по-друге, аналіз інформації та його уявну корекцію;
- по-третє, використання, що розкривається через примірювання;
- по-четверте, програвання окремих елементів бажаного іміджу та подальшим вживанням в образ;
- по-п'яте, привласнення та індивідуалізація обраного або бажаного іміджу.

Як зазначають науковці етапи формування професійного іміджу вміщують такі стадії, як:

1) сприйняття образу на основі якого буде будуватися цілісний професійний імідж. Важливе значення має реальний образ психолога, що виступає зразком для наслідування студентами-психологами. Якщо такого образу немає в реальному житті, вони створюють його на основі ідеальних уявлень, інформації отриманої з літературних джерел чи інших засобів інформації;

2) аналіз інформації та уявна корекція сприйнятого образу відповідно до ідеального образу та індивідуальних особистостей того, хто сприймає; співставлення реальних та бажаних якостей, прийняття рішень про можливість та доцільність їхнього використання, здійснення корекції відповідно до типу власного темпераменту, особливостей розвитку фізичної та інтелектуальної сфери, фінансових можливостей тощо;

3) використання (примірювання, програвання) окремих елементів бажаного професійного іміджу: стилі спілкування, техніки володіння жестами, одягу, аксесуарів тощо;

4) вживання в образ, що ефективно формується у процесі професійної підготовки та діяльності, коли студенти формою організації навчальної діяльності поставлені в умови необхідності рольового використання професійного іміджу;

5) привласнення та індивідуалізація обраного образу, що віддзеркалює внутрішні зміни, що відбуваються. [2, с. 42]

В процесі професійної підготовки майбутніх фахівців хорового диригування в контексті практичної складової, вони набувають навичок аналізу багато пісень і хорових творів. Вони вчаться диригувати, прояснюючи доцільність використання диригентських прийомів. З позиції формування професійного іміджу майбутніх фахівців хорового диригування, починають опановувати навички займати диригентську постановку, займати стійке положення ніг надає можливість вільно тримати положення верхніх кінцівок і тулубу. Таке положення сприяє природності диригентських рухів майбутніх фахівців хорового диригування, їх емоційно-естетичній виразності, що сприяє не тільки формуванню професійного іміджу, а також уможливорює естетичний вигляд особистості фахівця хорового диригування, що сприяє професійній ідентифікації фахівців.

Професійна підготовка фахівців хорового диригування має стародавні коріння і походить від французького слова «diriger», що одначає в перекладі «направляти», «керувати». Перші згадування про диригентів були ще зафіксовані в Стародавньому Єгипті, оскільки було зображено людину з жезлом перед музикантами. Більш того, в Стародавній Греції фахівців, які керували хором називали корифеями. Він такт відбивав ногою, взутою в сандалію із залізною підшоною, а пізніше для цього з'явилась батута – спеціальний жезл. В XVII столітті зустрічається людина із скрипковим смичком, яка використовувала його для керування хором. На сьогодні фахівець з хорового диригування керує за допомогою паличок або рук. Якщо в теперішній час існує професія диригента офіційно з XIX століття, то раніше керування оркестром покладалося на одного з найдосвідченіших музикантів хору. Слід відзначити, що диригування почало розвиватися як самостійний вид музичного виконавства лише у другій чверті XIX століття. Сутність процесу диригування полягає у виразі музики через жест, підґрунтям чого полягає у психофізіологічних особливостях людської природи. В середні віки диригентство переважно було під контролем церкви, оскільки музика була невід'ємною, органічною частиною богослужбового побуту. Тому головному диригенту був присвоєний важкий жезл, який був прообразом сучасної диригентської палички.

Подальший розвиток способу диригування передбачав використання системи хейрономії (від грецького *cheir* - рука), тобто умовна жестикуляція, що застосовувалася у древніх музичних культурах управління хором. Такий підхід набував популярності, оскільки найбільш повно відповідав підпорядкованому слову. В цей період відбувся поступовий перехід від шумового способу диригування до безшумному управління виконавством хору, що було надзвичайно важливою віхою у розвитку диригентського мистецтва.

Диригентське мистецтво як об'єкт естетичної оцінки включає в себе оцінку якості оркестрового звучання музики та оцінку її диригентської інтерпретації. Критерії естетичної оцінки диригентського мистецтва засновані на загальному принципі взаємозв'язку, взаємообумовленості. Диригентське мистецтво має в собі не тільки мануальне, а ще і музичне начало [3, с. 95].

Специфіка рухового контексту в диригентському виконавстві пов'язане з поняттям «техніка», яке в музичній освіті має різні трактування, як у вузькому, так і в широкому значеннях. Отже, у вузькому значенні поняття «диригентська техніка» означає здатність диригента опановувати диригентськими прийомами для виконання хорового твору. В широкому розумінні «техніка» передбачає психологічну установку особистості на виконання виробленої інтерпретації та містить художній аспект [1, с. 105].

Отже, в статті було розкрито, що впевнене володіння диригентом технікою диригування призводить до спрощення зовнішньої манери диригування, що уможливорює налагодження тісного контакту зі співаками. Диригування постає своєрідним перекладом музики на мову жестів і міміки, коли переведення звукового образу в зоровий здійснюється з метою керування колективним виконавством. Завдання учіння основам хорового диригування полягає в оволодінні студентом умінням використовувати диригентсько-технічні прийоми під час розучування хорового твору, способи передачі змісту цього твору під час виконання, художньо виконувати хоровий твір. Змістом учіння хоровому диригуванню є знання студента про природу тіла та голосу людини, виконавські диригентські вміння та навички, особливості диригентсько-хорової діяльності, досвід виконавської діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бондаренко А. В. Інтелектуально-творчий розвиток студентів у класі хорового диригування : Навчально-методичний посібник, Кривий Ріг : КДПУ, 2019. 160 с.
2. Затворнюк О. Формування та розвиток професійного іміджу майбутніх психологів : Освіта та розвиток обдарованої особистості № 9-10 (28-29) /09-10/2014. С. 41-44.
3. Свіцова А. Диригентське виконавство. Практика. Історія. Естетика : Вища освіта у міждисциплінарному вимірі: від традицій до інновацій. Збірник наукових праць за матеріалами II Міжвузівської науково-практичної конференції (27 березня 2022 р., присвяченої ювілею д.пед.н., проф. Надії Василівни Кічук). Ізмаїл: РВВ ІДГУ. 2022. С. 93 -96.
4. Ярова М. В. Деякі аспекти сучасної диригентсько-хорової підготовки вчителів музичного мистецтва. Педагогічний дискурс, 2012. Вип. 12. С. 365–369.

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

АНОХІНА К.В.,

курсант навчальної групи СР-141 2 курсу,

Навчально-наукового інституту права та підготовки

Фахівців для підрозділів Національної поліції

*Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
рядовий поліції.*

Науковий керівник: доцент кафедри ГД та ППД

*кандидат психологічних наук, доцент **ШИНКАРЕНКО І.О.***

РОЛЬ ПСИХОЛОГІЇ В РОЗУМІННІ ПРАВОВИХ НОРМ І ЗАКОНІВ

Право звернено головним чином до волі людини, оскільки саме ця сторона психічної діяльності індивіда отримує безпосереднє вираження в його свідомій діяльності. Правова свідомість являє собою не тільки сукупність певних знань про правові норми, закони, які існують у суспільстві і суспільних відносинах, які, у свою чергу, регулюються цими нормами і законами, вона представляє також сукупність певних почуттів і емоцій, що виникають з приводу цих норм, законів і відносин. Отже, правосвідомість охоплює цілу систему правових вимог до тих чи інших факторів, які безпосередньо пов'язані з фіксуванням і закріпленням правових норм.

Правова свідомість – це сукупність почуттів, ідей і поглядів, що відбивають ставлення людей до права. Правова свідомість, у свою чергу, активно впливає на особистість, соціум, підтримку правового порядку у державі та у світі. Правосвідомість – це невід'ємна частина правового фундаменту держави, основною метою якого є профілактика правопорушень та боротьба зі злочинністю.

Кожен індивід висловлює своє ставлення до всього, що пов'язано з уявленням про право у різних формах. Воно може бути як позитивним, якщо людина усвідомлює цінність та необхідність права, так і негативним, якщо вона вважає, що право не несе у собі користі. Такі уявлення складаються у свідомості людей на раціональному, розумному чи емоційному рівні. [1, с. 18]

Класична структура правосвідомості складається із сукупності двох елементів: правової ідеології та правової психології.

Правова психологія – це сукупність почуттів та переживань людини щодо права, тобто вираження її емоцій. Вона являє собою ту основу, завдяки якій у суспільства складаються погляди про право, а також ідеї та теорії.

Правова психологія також має свою структуру. Першим елементом є правові почуття. Вони відповідають за ті переживання, які відчуває людина щодо правової дійсності. Люди можуть відноситись до права з довірою чи недовірою, зі схваленням права дій чи навпаки.

Наступний елемент – це правові уявлення. Правові уявлення відбивають те, як людина уявляє собі право, законність, правосуддя тощо. Дуже важливо, щоб індивід

вивчав право не лише з боку нормативно-правових актів, але й охоплював решту його аспектів. Адже, знаючи лише малу частину права, неможливо мати адекватне уявлення про право взагалі [2, с.785].

Заключним елементом структури правової психології є правові емоції. Вони відповідають за ставлення суб'єкта до правової дійсності як сум, радості, здивування, тобто позитивних чи негативних емоцій.

Правова психологія виникає як стихійно, коли людина отримує інформацію безпосередньо зі свого життєвого досвіду, і масово, будучи продуктом безпосередньої діяльності соціальних спільностей.

Наступним елементом правосвідомості правова ідеологія. Правова ідеологія – це сукупність теорій, ідей та понять, які виражають ставлення людей до права. Вона розробляється юристами, політологами, економістами, які враховують суспільну реальність, розстановку сил, рівень суспільної свідомості, інтереси населення та інші чинники. Це найвищий рівень правосвідомості [3, с.44].

Одним з основних аспектів ролі психології в розумінні правових норм є сприйняття законів та правил людьми. Людська сприйнятливість та розуміння правових норм можуть бути під впливом різних психологічних чинників, таких як особистісні характеристики, культурні фактори, мотивація та досвід. Психологія досліджує, які чинники сприяють або перешкоджають відповідальному ставленню до правових норм, а також вивчає, як можна покращити сприйняття та розуміння законів для ефективного їх дотримання.

Крім того, психологія досліджує мотивації та причини, що лежать в основі вчинення правопорушень. Вона допомагає розуміти, які фактори впливають на прийняття рішення людиною про порушення закону, а також досліджує механізми контролю та запобігання правопорушенням. Ці знання можуть бути використані для розробки ефективних стратегій забезпечення виконання закону та вироблення правильної мотивації у громадян для дотримання правових норм.

Психологічні дослідження також можуть робити внесок у вдосконалення правової системи і процедур. Наприклад, вони можуть досліджувати ефективність різних способів презентації правової інформації, що впливають на її сприйняття та розуміння. Результати таких досліджень можуть бути використані для розробки зрозуміліших та доступніших способів представлення законів та правових норм для громадян.

Правова свідомість є невід'ємною частиною соціальних відносин та соціуму в цілому, оскільки вона активно впливає на зміцнення взаємозв'язку громадян та правових процесів. Вона спрямована на здорову правосвідомість суспільства, повагу до закону, зміцнення правового подання про справедливість, дозволів та заборон з боку громадян, що загалом є основою зміцнення держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Жеребко М.А. Правова психологія як структурний елемент правосвідомості. Юрист України 3. 2013.с. 17-24.
2. Пінська О.С. Правова свідомість: загальна характеристика, основні риси та структура. 2015. с.784-788.
3. Назаренко О.А. До питання про правову психологію (теоретичний вимір). 2019. с.42-46.

Брусенцева Марія Сергіївна,
здобувач вищої освіти
Навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції.
Науковий керівник: **Шинкаренко Інна Олександрівна,**
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри гуманітарних дисциплін
та психології поліцейської діяльності.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЯ СТИГМИ

Стигма (stigma) латиною означає «ознака, тавро ганьби, відкрита рана» і походить від грецького «укол», «опік», «тавро». У давнину існував звичай таврувати рабів і злочинців, випалюючи на їхньому тілі тавро. Починаючи з другої половини XIX століття, слово «стигма» стало вживатися у переносному значенні як «мітка, тавро, ярлик» [1]

Поняття стигма ввів Е. Гофман, вивчення його робіт говорить про те, що стигма не є чимось особливим, властивим лише деяким людям, що відрізняються від інших фізичними чи психічними патологіями, а є досить поширеним явищем серед звичайних людей.

Е. Гофман виділив три види стигмів:

- фізичні дефекти;
- особистісні недоліки (наприклад, пов'язані з вживанням алкоголю чи наркотиків; наявністю психічних захворювань чи низького соціального статусу, пов'язаного з відсутністю роботи, освіти);
- стигма роду (це дефекти, пов'язані з приналежністю людини до певної національності, релігії, що поширюються всім представникам цих категорій) [2].

Всі три типи стигм несуть загальний зміст, називаючи людину неповноцінною, що впливає як на її самосприйняття, а також на її сприйняття суспільством. Гофман зазначає, що стигмі піддаються в повному обсязі характеристики людини, лише ті, які відповідають його образу. У зв'язку з цим, вся особистість людини оцінюватиметься через призму цих параметрів, а вона дегуманізується тими, хто дає їй оцінку. Стигма може виражатися у різний спосіб, від ігнорування до здійснення актів насильства [1].

Можна виділити дві основні концепції стигми: модель Б. Лінкома та Дж. Фелана, а також модель Дж. Пріора та Г. Рідера.

Перша модель являє собою взаємодію процесів:

1. Приклеювання ярликів.
2. Стереотипізація.
3. Розподіл на «вони» та «ми».
4. Втрата статусу стигматизованих та їх дискримінація.

Також автори моделі стверджують, що для здійснення стигматизації потрібне застосування влади.

«Приклеювання ярликів». Люди мають відмінності один від одного за багатьма ознаками. Тим часом деякі ознаки не беруться до уваги, а деякі (наприклад, національність, колір шкіри, інтелект) виставляються на показ і за ними людині навішують певний «ярлик».

Процес стереотипізації відбувається у момент, коли отримання ярлика пов'язують із відповідними стереотипами. Б. Лінком було проведено дослідження, в якому випробуваним про одну людину говорилося, що він у минулому мав психічне захворювання, а інша людина у минулому мала соматичне захворювання. Випробуваними перша людина розцінювався, як найбільш небезпечний у порівнянні з другим, також перший зазнавав відкидання з боку піддослідних. Численні дослідження в соціальній психології говорять про те, що стереотипи та категорії формуються автоматично, що значною мірою ускладнює протидію стигматизації [3].

Поділ на «вони» та «ми». «Вони» - це ті, хто отримав «ярлик» і по відношенню до яких сформувався стереотип з негативною характеристикою.

Втрата соціального статусу та дискримінація. Втрата статусу впливає на професійну сферу стигматизованого, його освіту, медичне обслуговування та загалом на його благополуччя.

Отже, автори моделі говорять про стигм не просто як «ярлик», а про пов'язаних між собою процесів.

Таким чином, вивчення феномена стигматизації є актуальним та значущим завданням сучасної науки. Її актуальність обумовлена широкою поширеністю та серйозністю наслідків. Ця проблема вимагає вивчення механізмів формування стигматизації та самостигматизації, з метою розробки та реалізації заходів, спрямованих на зменшення наслідків цього феномену

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мединськ Ю.Я. Стигма як соціальний стереотип у сфері психічного здоров'я." Психологічні перспективи 22. 2013. с. 140-150.
2. Процюк Р. Г. Подолання стигми, стигматизації та дискримінації хворих на туберкульоз. 2022.
3. Білобровка Р.І. Стигма в психіатрії. Архів психіатрії 19, № 1. 2013. с. 22-24.

Волошин Богдан Романович,
здобувач вищої освіти
Навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції.
Науковий керівник: **Шинкаренко Інна Олександрівна,**
доцент кафедри гуманітарних
дисциплін та психології поліцейської діяльності,
кандидат психологічних наук, доцент.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ.

ОСОБЛИВОСТІ СКОЄННЯ ЗЛОЧИНІВ НЕПОВНОЛІТНІМИ : ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

У дитинстві для психологічного розвитку підлітка важливі сімейні умови. Психологічні особливості людини під час слідства та у процесі відбування нею покарання вивчає кримінальна психологія. Адже до колоній потрапляють абсолютно різні люди за своїм світосприйняттям, соціальним статусом, ставленням до вчиненого правопорушення, установками щодо життя. В сім'ях «важких» підлітків батьки залежать від вживання спиртних напоїв і поведуться грубо не лише з дитиною, а й з усіма оточуючими. Тому у таких дітей з дитинства виникають труднощі при спілкуванні з однолітками, оскільки батьки не змогли їх правильно навчити комунікувати. У процесі виховання батьки прагнуть прищепити базові навички: аналіз власних почуттів та емоцій, стресова стійкість, комунікація із людьми. Якщо дитина все дитинство проводив на самоті, батьки не займалися його вихованням, то в нього просто будуть відсутні навички, необхідні для гармонійного існування з оточуючими. Отже, така обставина принесе велика утруднення, коли він піде до школи, де йому доведеться активно взаємодіяти [1].

За статистикою, найчастіше підлітки йдуть на злочини проти власності: крадіжки, пограбування, спроби заволодіти чужим майном і таке інше. Вони становлять практично 80% від усіх злочинів, які скоюють неповнолітні.

Несприятливі умови формування особистості нерідко тягнуть за собою виникнення порушень правил суспільстві. У свідомості неповнолітнього зароджується неприйнятне для суспільства поведінка. Утворюється свій, «особистий погляд» на те, що відбувається в соціум.

Формування особистості підлітка починається з ранніх років, з самого дитинства. Воно може здійснюватися в сім'ї, дитячому садку, школі, пізніше у трудовий колектив. Істотний вплив на виховання дітей та підлітків надає побутове оточення, засоби масової інформації, думки та судження однолітків. Діти та підлітки, як відомо, вибірково сприймають та запам'ятовують ту інформацію, яка їх оточує [2].

Сім'я для неповнолітнього є тією початковою школою, яким вони вчать життя, формують свої погляди, виробляють відносини до людей, до всього навколишнього. Залежно від того, що представляє собою сім'я, які моральні принципи існують у

взаєминах між батьками, як вони поведуться, чи є чесними, правдивими або навпаки, брехливими, користюлюбними, лицемірними по відношенню до державі, рідним та близьким, сусідам, навіть власним дітям, останні виростають або справжніми громадянами та патріотами своєї країни або навпаки.

Біхевіористські доповнення до концепції Сатерленда підкреслюють, що антисоціальної поведінці навчаються тоді, коли воно підкріплюється сильніше, ніж соціально схвалена поведінка. Якщо вчинення актів девіантної поведінки дає позитивний результат (наприклад, престиж, повага), то існує висока ймовірність успішного навчання такої поведінки та закріплення девіантних стереотипів у свідомості суб'єкта [3].

Отже, якщо група друзів підштовхує підлітка до вчинення злочину, потім відреагує позитивно на його згоду, то у неповнолітнього сформується думка про те, щоб отримувати схвалення, він має переступити закон. Залежно від небезпеки вчинених дій, похвала буде зростати, тоді це буде ще й стимулом до вчинення діянь. Підліткам важливо привернути увагу до себе, викликати інтерес і захоплення у однолітків, від цього вони відчують моральне задоволення. Найчастіше злочини та інші правопорушення неповнолітні здійснюють саме у вільний від роботи чи навчання у школі час.

Таким чином, неблагополучне оточення сприяє тому, що у неповнолітнього спотворюються моральні цінності, формують нестабільна самооцінка, оскільки вона залежить від схвалення чи не схвалення групи.

Для таких людей характерні певні психологічні травми, отримані в дитинстві. У перші чотири роки свого життя дитина сприймає 25 % інформації, від тієї, яка буде нею сприйнята впродовж всього життя. Саме це формує її поведінку і подальше світосприйняття. Якщо дитина зростає і бачить лише скандали між батьками, обдерті стіни, насильство, пережила приниження від однокласників [4].

Лише спільна, об'єднана профілактична та виховна робота всіх без винятку ланок виховного фронту зрештою призведе до бажаного результату, морального гарту молоді, що робить неможливим скоєння злочинів та інших антигромадських проявів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коновалова В.О., Шепітько В.Ю. Юридична психологія: [Текст] / В.О. Коновалова, В.Ю. Шепітько / Підручник.- К., 2019. – 352 с.
2. Злочинність неповнолітніх: причини, наслідки та шляхи запобігання: [Текст] / Н.Ю.Максимова, Л.А.Мороз, Л.І.Мороз, С.І.Яковенко [За ред. С.І.Яковенка] / Навчальний посібник; – К., 2020.
3. Медведев В. С. Кримінальна психологія: Підручник. Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу <http://ualialnabrariialnaum.narod.ru/human/psychologialnaja.html>. Назва з екрану.
4. Орбан-Лембрик Л.Е., Кошинець В.В. Юридична психологія: Навчальний посібник. Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу <http://ualialnabrariialnaum.narod.ru/human/psychologialnaja.html>. Назва з екрану

Кабак Ярослав Станіславович,

здобувач вищої освіти

*Навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції.*

Науковий керівник: Шинкаренко Інна Олександрівна,

доцент кафедри гуманітарних

дисциплін та психології поліцейської діяльності,

кандидат психологічних наук, доцент.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ.

ВПЛИВ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ НА ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ТА ПОВЕДІНКУ ВІЙСЬКОВИХ

Війна, яка триває в Україні вже протягом багатьох років, має серйозний вплив на психологічний стан та поведінку військових, які виконують свої обов'язки на передовій. Активна та агресивна війна, яка розпочалася 24 лютого 2022 року, створює ще більш складну ситуацію для військових, які перебувають під постійним натиском стресу та й взагалі стресових ситуацій.

З початком повномасштабного вторгнення в Україну, був введений військовий стан в Україні[1], який є негативним фактором для військових та їх психологічного стану, а також їхньої поведінки в умовах війни, яка триває в Україні ще з 2014 року і набула особливо критичної ситуації з початком активних бойових дій у 2022 році. Таким чином підсилюється ризик виникнення психологічних проблем у військовослужбовців, таких як посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), депресія, тривожність та інші психічні розлади. Без належної підтримки та допомоги, військові можуть стати жертвами цих проблем, що може вплинути на їхню ефективність та безпеку.

Протягом багатьох років в Україні триває війна, що призводить до серйозного впливу на психологічний стан та поведінку військових. Військовий стан, який було введено через війну з Росією, може викликати у військовослужбовців певні ризики та психологічні проблеми, такі як посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), депресія, тривожність, агресивна поведінка та інші розлади. Дослідження психологічного стану військових є важливим, оскільки вони здійснюють безпосередній контакт з критичною ситуацією та піддаються певному ризику. Деякі дослідження показують, що військові, які перебувають на передовій, мають високий рівень тривоги, депресії та інших психічних розладів, порівняно з тими, хто не перебуває на передовій.

Більш детально проаналізувавши психологічний стан військових під час військового стану, можна відзначити кілька ключових факторів, що впливають на їх поведінку та психологію.

1. Перший фактор - це постійний стресовий стан, який виникає в результаті бойових дій та загрози їхньої безпеки. Війна залишає на військових постійний страх за своє життя та життя

товаришів збройних сил. Цей стресовий стан може призвести до різних психологічних проблем, таких як тривожність, депресія, посттравматичний стресовий розлад.

2. Другий фактор - це висока військова готовність та відповідальність, яка покладається на військовослужбовців. Вони повинні бути завжди готові до дій та знаходитись в постійній бдлості. Цей фактор може призвести до виснаження, бурхливого емоційного стану та інших психологічних проблем.

3. Третій фактор - це складна соціальна ситуація, яка може виникати у військових підрозділах під час військового стану. Наприклад, більшість військовослужбовців перебувають у складних умовах та ізоляції від цивільного життя, що може викликати почуття самотності та відчуження.

Дослідження показують, що військова діяльність може призводити до розвитку посттравматичного стресового розладу (ПТСР) серед військовослужбовців, які брали участь в бойових діях. ПТСР - це психологічний розлад, що розвивається в результаті травматичного досвіду, такого як бойові дії, терористичні акти або насильство. Симптоми ПТСР можуть включати нічні кошмари, постійну тривогу, підвищену роздратованість та ізолюваність.

Зокрема, звіти про ПТСР серед військовослужбовців, які брали участь у війні на сході України, почали з'являтися відразу ж після початку конфлікту. Згідно з даними Міністерства оборони України, на кінець 2015 року 23 000 військовослужбовців отримали статус інваліда через ПТСР. Також, за даними українських дослідників, більше 40% українських військово, а станом на 2023 рік кількість таких військовослужбовців, які страждають від психічних розладів, виросла майже в десятки раз.

Як показав аудит, стан психічного здоров'я військовослужбовців значно гірший, ніж серед решти населення.

1. Тривожні розлади трапляються серед військових удвічі частіше в порівнянні з рештою населення.

2. Великий депресивний розлад значно поширеніший серед військових, ніж серед решти населення (4,8 % порівняно з 3,63% відповідно).

3. Військові частіше зловживають речовинами, зокрема зловживання алкоголем серед військових трапляється у 2,3 раза частіше, ніж серед населення.

4. Військові-чоловіки більш схильні до зловживання речовинами (зокрема алкоголем), ніж військові-жінки.

5. Військові-жінки більш схильні до тривожних розладів, ПТСР та розладів настрою, ніж військові-чоловіки.

6. Військові, які брали участь в активних бойових діях, мають майже в 7 разів частіше ПТСР, ніж інші військові та набагато частіше зловживають речовинами (зокрема алкоголем).

За результатами дослідження кадрового забезпечення ЗСУ, на 400–500 військовослужбовців працює 1 психолог. Натомість, до прикладу, в армії Ізраїлю встановлений норматив військових психологів та соціальних працівників 1 фахівець на 70-90 осіб. Відповідно до Інструкції (наказ від 18.10.2021 № 305)[2], допустимі норми службового навантаження на 1 офіцера-психолога: психологічно-професійний відбір — не більше як 10-15 осіб на день; психологічне консультування та реабілітація — не більше як 7 осіб, а якщо з розладами — не більше ніж 4 особи на день.

Шляхи вирішення проблеми серед військових, щодо їхнього психічного стану та поведінки під час ведення війни та після її завершення:

1. Проведення психологічної підготовки та підтримки військових перед військовими діями та під час них. Це може включати навчання технікам стресового керування та психологічному релаксації, комунікації, розвитку емоційної стійкості та інші методи.

2. Створення сприятливих умов для психологічного комфорту та підтримки військових в зоні бойових дій. Це може включати забезпечення належних умов проживання, якості харчування, медичного обслуговування та інші підтримуючі фактори.

3. Розробка системи професійної допомоги та реабілітації для військових, які стали жертвами травми, терору чи інших стресових ситуацій.

4. Створення спеціалізованих центрів психологічної допомоги для військових та їх родин.

5. Регулярне проведення моніторингу психологічного стану військових та аналізу ефективності заходів щодо психологічної підтримки.

Ось декілька реабілітаційних центрів психологічної допомоги, які в подальшому та й на теперішній час надають психологічну допомогу військовим:

1. КП «Волинська обласна психіатрична лікарня м. Луцька» Волинської обласної ради.

2. КНП «Закарпатський обласний медичний центр психічного здоров'я та медицини залежностей» Закарпатської обласної ради.

3. КНП «Обласний клінічний заклад з надання психіатричної допомоги» Запорізької обласної ради.

4. КНП «Прикарпатський обласний клінічний центр психічного здоров'я Івано-Франківської облради».

Отже, війна має серйозний вплив на психологічний стан та поведінку військових, особливо під час введення військового стану. Надзвичайна ситуація війни може призвести до розвитку психічних порушень, посилення стресу, депресії та тривожності у військових. Для того, щоб забезпечити підтримку військовим, які стикаються з цими проблемами, необхідно забезпечити належну психологічну допомогу та підтримку. Важливими напрямками є реабілітаційні центри та психологічні програми для військових. Необхідно звернути увагу на важливість профілактичної роботи щодо психічного здоров'я військових. Національні органи влади та військові структури повинні забезпечити належний рівень підтримки та захисту військових та їх психологічного здоров'я.

Отже, психологічна допомога та підтримка військовим під час воєнного конфлікту та введення військового стану має велике значення для забезпечення психічного здоров'я військових та зменшення наслідків війни на їхнє здоров'я та життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні", <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-IX#Text>

2. Наказ № 305 від 04.10.2021 Про внесення змін до наказу Міністерства оборони України від 04 травня 2018 року № 196, https://zakononline.com.ua/documents/show/503372__686454

Кучеренко Діана Вячеславівна,

здобувач вищої освіти

*Навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції.*

Науковий керівник: Шинкаренко Інна Олександрівна,

*доцент кафедри гуманітарних дисциплін та психології поліцейської
діяльності, кандидат психологічних наук, доцент.*

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ.

ПСИХОЛОГІЯ ВЗАЄМОДІЇ ЗІ СВІДКАМИ ТА ПОТЕРПІЛИМИ В КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ: ПРОБЛЕМИ СПРИЙНЯТТЯ, ЕМОЦІЙНИЙ СТАН ТА ВЗАЄМОДІЯ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ

Проблема психології взаємодії зі свідками та потерпілими у кримінальних справах є дуже актуальною, оскільки вона стосується питань встановлення контакту між правоохоронними органами та людьми, які були свідками чи потерпілими від кримінального правопорушення. Ця тема має значення як для практикуючих юристів, так і для працівників поліції, оскільки вона допомагає зрозуміти, які фактори впливають на сприйняття свідчень, як зберегти достовірність свідчень та як ефективно взаємодіяти з потерпілими та свідками, щоб забезпечити справедливість та захист їх прав.

Наприклад, дослідження показують, що стан емоцій потерпілого може вплинути на якість його свідчень та на сприйняття, отже на його показання в суді. Крім того, психологічний дискомфорт, який відчуває потерпілий під час зіткнення з правоохоронними органами та судовою системою, може бути помітним і вплинути на його співпрацю.

Психологія взаємодії зі свідками у кримінальних справах є актуальною темою для дослідження, оскільки свідки та потерпілі переживають значний емоційний стрес, який впливає на їхню спроможність повідомляти про те, що вони бачили чи знають.

Однією з проблем сприйняття, з якою можуть зіткнутися свідки у кримінальній справі, є зайве навантаження. Перевантаження пам'яті може виникати в результаті стресових ситуацій та впливу зовнішніх факторів, таких як примушення до підробки свідчень, навіть якщо це не відбувається навмисно. Також проблемою є емоційний стан свідка або потерпілого. Якщо свідок або потерпілий перебуває у певному емоційному стані, то це може впливати на його здатність давати точний та достовірний звіт про події. Крім того, емоційний стан може також впливати на те, як свідок або потерпілий сприймає запитання та вказівки, що надаються їм правоохоронними органами[1, с. 40-41].

Іншою проблемою, яка виникає в процесі взаємодії зі свідками, є недостатня підготовка правоохоронців до роботи з ними. Не всі службовці мають достатній досвід або знання щодо психології взаємодії зі свідками, що може призводити до незадовільних результатів. Недостатня підготовка також може призвести до використання неправильних технік, які можуть порушити довіру та спричинити стрес для свідків.

Однією з проблем спілкування з потерпілими є нездатність правоохоронців зрозуміти їхній емоційний стан та потреби. Багато потерпілих переживають стрес та травму внаслідок кримінальної події, і це може вплинути на їхню спроможність відверто розмовляти з правоохоронцями. Тому важливо, щоб працівники поліції були навчені засобам спілкування з потерпілими та вмінням зрозуміти та заспокоїти людину [2, с. 34-36].

Проблематичним також є відношення деяких правоохоронців до потерпілих, яке може бути недостатньо емпатійним та виявленням зневаги. Це може викликати відчуття незахищеності та ворожисть з боку потерпілих, яке ускладнює їхню взаємодію з правоохоронцями. Тому важливо, щоб правоохоронці отримали підготовку з психології спілкування з потерпілими та розуміли, як встановлювати контакт та здобувати інформацію.

Крім того, психологічний аспект взаємодії з потерпілими в кримінальних справах полягає у тому, що потерпілі зазвичай тривожні під час відповіді на запитання, які вони пережили. Іноді потерпілим можуть бути потрібні психологічна підтримка та допомога для того, які вони могли дати чіткі та точні відповіді. Завдання правоохоронних органів полягає в тому, щоб забезпечити необхідну підтримку та допомогу для потерпілих, щоб вони могли дати свідчення без необґрунтованої травми [3, с. 76].

Для вдосконалення взаємодії з потерпілими в кримінальних справах можуть застосовуватися різноманітні психологічні підходи та методики. Наприклад, під час взаємодії з потерпілими можуть застосовуватися психологічні техніки, спрямовані на зниження рівня тривоги та підвищення рівня довіри, а також на спрощення процесу комунікації між потерпілим та правоохоронцями.

Отже, наявність якісної підготовки правоохоронців щодо психології взаємодії зі свідками та потерпілими є дуже важливою. Слід пам'ятати, що кожна кримінальна справа має свою унікальну історію та особливості, і тому важливо, щоб фахівці мали підготовку, яка дозволить їм взаємодіяти зі свідками та потерпілими з урахуванням їхньої особистості та психологічного стану.

Крім того, необхідно підвищувати рівень правової грамотності населення та забезпечувати доступність інформації про права та можливості захисту у разі ставання свідком або потерпілим в кримінальній справі. Це допоможе підвищити довіру населення до правоохоронних органів та зменшити кількість випадків, коли свідки та потерпілі відмовляються або бояться звертатися за допомогою до правоохоронних органів [3, с. 77].

Також важливо розвивати спеціалізовані психологічні служби, які б займалися підготовкою свідків та потерпілих до взаємодії з правоохоронними органами та допомагали їм впоратися з емоційними труднощами, які можуть виникати під час такої взаємодії. Усі ці заходи спрямовані на забезпечення ефективної роботи зі свідками та потерпілими у кримінальних справах та допомогу їм у важких життєвих ситуаціях, які виникають в таких випадках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Юридична психологія : наук. журн. / [редкол.: В. В. Черней (голова) та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2018. № 2 (23). 176 с.
2. Мельничук І. В. Методичні рекомендації до курсу «Юридична психологія з методикою проведення психологічної експертизи в різних галузях психології» для студентів 3 курсу спеціальності 053 «Психологія». Одеса : ПНПУ імені К.Д. Ушинського, 2020. 47 с.
3. Власенко С. Б. Психологічна характеристика юридично релевантних емоційних станів. Юридична психологія. 2019. № 1. С. 24-31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urpp_2019_1_5

Савенко Анастасія Богданівна,
здобувач вищої освіти

*Навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції.*

Науковий керівник: Шинкаренко Інна Олександрівна,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри гуманітарних дисциплін
та психології поліцейської діяльності

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ.

ТРАНСФОРМАЦІЯ СВІДОМОСТІ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У воєнний час як індивідуальна, так і колективна свідомість функціонують радикально інакше, ніж у мирний час. І повернення до цього нормального функціонування після війни є складним і ще не до кінця вивченим питанням. Йдеться не лише про психічний стан тих, хто безпосередньо брав участь у конфліктах і страждає від ПТСР. Індивідуальні психологічні проблеми слід залишити фахівцям, які досягли значних успіхів у дослідженні та подоланні ПТСР.

Водночас питання трансформації колективної, та ширше – суспільної свідомості під час та після війни ще досі не ставали предметом уваги дослідників. І хоч провести чітку межу між індивідуальною та суспільною свідомістю досить важко, візьму на себе сміливість стверджувати, що в суспільній свідомості травма війни діє принципово не так, як в свідомості індивідуальній[1].

На індивідуальному рівні травма залишається в несвідомому і заважає людям ідентифікувати себе з власним трагічним досвідом, але на рівні громади вона блокує або, принаймні, радикально переосмислює соціальну, а отже, й історичну пам'ять як перед воєнний період, так і перед воєнний досвід. Можна навіть говорити про "стирання" соціальної пам'яті. Це стирання-не стільки втрата знань про факти, скільки втрата їхньої значущості.

Людина опиняється в ситуації, коли рішення слід приймати мало не миттєво, однак питання "чому так, а не інакше" не має сенсу. Звісно, в ретроспективі пояснення знайдеться. Але "момент"-це про чисту спонтанність, яка є водночас і творчою, і травматичною.

Безсумнівно позитивним наслідком такої ситуації, яка ніколи не зустрічається в звичайному повсякденному житті, є надзвичайна, надмірна концентрація. Чутливість усіх каналів сприйняття загострюється до межі, використовуються всі можливі резерви. Не дивно, що така надмірна концентрація врешті-решт призводить до психологічного і фізичного виснаження і руйнування.

Однак досвід концентрації залишається спогадом про момент, що збагачує життя. Це може пояснити, чому ветерани згадують війну через роки як жахливий і водночас найповноцінніший період свого життя.

Такого екстремального досвіду достатньо, щоб стерти старі ідентичності і сформувати нові. Спогади на кшталт "я/ми були там" і "я/ми пережили це" створюють основу для формування нових реальних і можливих полів досвіду-особистого, соціального і комунікативного.

У воєнний час описані вище процеси посилюються і часом набувають несподіваних форм. Розглянемо важливу роль, яку відіграли сили територіальної оборони на ранніх етапах війни, діючи поряд зі збройними силами, а іноді й від їхнього імені. Вони продемонстрували зразкову дисципліну і самоорганізацію. Коли ворог наблизився до Києва, на вулицях була роздана зброя, але не було жодного випадку тероризму чи пограбування.

Ще більш болючою темою повоєнної проблематики є тема здавалося б немислимого натепер і все ж неминучого примирення, ба навіть більше – прощення. Філософ Роже Шарт'є в останньому розділі своєї праці "Історія, пам'ять, забуття" показує, наскільки непростою може бути проблема прощення[2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Верлока В. Повоєнні ідентичності: як ми набуваємо колективний досвід заломлення/ Володимир Верлока. – 2023. –URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2023/05/22/254392/>.
2. Шарт'є Р. Минуле в теперішньому. Історія, література, пам'ять / Роже Шарт'є // Європейський світ. – Київ, 2012. – Вип. 3

Самчук Владислав Леонідович,
курсант 2 курсу
навчально-наукового інституту права підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції.
Науковий керівник: **Шинкаренко Інна Олександрівна,**
доцент кафедри гуманітарних
дисциплін та психології поліцейської діяльності,
кандидат психологічних наук, доцент.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ.

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗШУКУ БЕЗВІСНО ЗНИКЛИХ ПІД ЧАС ВОЄННИХ ДІЙ

На сьогоднішній день, Україна та її громадяни зіткнулись з викликом воєнного стану, що суттєво підвищило актуальність вивчення теми розшуку безвісно зниклих осіб. Воєнний стан, який введений в Україні, спричинив появу нових викликів у сфері правопорядку та безпеки.

Причин, що породжують зникнення особи без вісті з кожним днем стає все більше, при цьому безвісна відсутність може торкнутися будь-якої особи.

Суб'єктний склад цього явища є різномірним. Це можуть бути недієздатні громадяни, а саме діти:

Малолітні особи пропадають найчастіше через недогляд батьків. Аналіз психологічних механізмів розвитку дозволяє зробити висновок, що «Ключову роль розвитку дитини грають зорові контакти з батьками, обмін мімічними реакціями, які відбивають різні емоційні стани.

У цьому процесі відіграє роль «взаємодія з незнайомою людиною, яка дозволяє більш точно, порівняно із взаємодією з матір'ю передбачити майбутню поведінку дитини в «дивній ситуації», яка в тому числі може призвести до зникнення дитини безвісти.

Станом на 7 березня в Україні 356 дітей вважаються зниклими безвісті від початку повномасштабного вторгнення. Про це повідомили в Офісі омбудсмена [1].

Діти, які стали жертвами безвісного зникнення під час війни, можуть досвіджувати широкий спектр емоцій, включаючи тривогу, страх, безпорадність, сум, почуття втрати та відчуження. Вони можуть мати проблеми зі сном, апетитом, концентрацією та навчанням.

Також діти можуть відчувати постійний стан напруження та неспокою, не впевненість у своїй безпеці та відсутність контролю над власним життям.

Родичі та близькі дітей, які зникли безвісті, також можуть переживати емоційний стрес, тривогу та відчуття безпорадності. Вони можуть відчувати постійне турботу та неспокій за долю своїх дітей, а також надіятися на повернення їх додому.

Для психологічної реабілітації дітей, які пропали безвісті під час війни, можуть бути корисні такі підходи, як індивідуальна терапія, групова підтримка та терапія, художньо-

творчі терапії, які допоможуть дітям виражати свої емоції та відновлювати свою психологічну стійкість.

Важливо, щоб державні та громадські організації надавали підтримку та допомогу дітям та їхнім родичам, які зіткнулися з цією складною ситуацією. Це може включати психологічну підтримку, консультування, терапію та доступ до необхідних ресурсів. Також важливо забезпечувати безпеку та захист для родичів та дітей, а також сприяти пошуковим операціям та реабілітації дітей після їх повернення.

Зниклими безвісти можуть і дієздатні громадяни, поведінка яких у разі зникнення безвісти може мати сумнівний характер (коли громадянин зник безвісти з обставин, які від нього не залежать, наприклад війна).

Якщо узагальнити, то наведемо кілька причин зникнення безвісти осіб.

Воєнні конфлікти часто супроводжуються насильством, бойовими діями та переслідуванням. Люди можуть стати жертвами примусового викрадення, затримання або вбивства, що призводить до їхнього безвісти [2].

Умови воєнного конфлікту можуть вимагати евакуації населення зі зон бойових дій або переселення до безпечних місць. У таких ситуаціях люди можуть втратитися або розлучитися зі своїми близькими, що призводить до їхнього безвісти [3].

Загальний результат війни, хаосу та насильства створює низку складних факторів, які призводять до безвісти пропадань людей. Це стає великим викликом для суспільства та правоохоронних органів у встановленні місцезнаходження та розшуку безвісти пропавших осіб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вікторія Андреева. Скільки дітей вважаються зниклими безвісти: дані омбудсмена. Українська правда. 7 березня 2023. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2023/03/7/253205/>

2. Труфанова Ю.Д., Н.Л. Мануляк. Визнання особи безвісно відсутньою в контексті подій 2014 року в Україні. Актуальні проблеми правознавства 3. 2022. с. 128-134.

3. Злагода О.В., М.С. Мішко. Актуальні проблеми виявлення злочинів, пов'язаних з безвісно зникненням або викраденням осіб та військовослужбовців під час воєнного стану. Програмний комітет круглого столу. 2016. 56.

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

Vasylykovska Inna,
Ph.D., senior lecturer,
Popov Yurii,
Student.

*National Technical University of Ukraine
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute",*

SIMPLE QUANTUM ALGORITHMS

Quantum computing has the potential to revolutionize industries by solving complex problems more efficiently than classical computers. Quantum algorithms play a key role in unlocking this computational power. In this article, we explore simple yet powerful quantum algorithms, such as the Quantum Fourier Transform and Grover's algorithm.

Traditional computers use bits to represent 0 or 1, while quantum computers leverage qubits that can exist in a superposition. This property allows quantum algorithms to explore multiple possibilities simultaneously, leading to exponential speedup for specific tasks.

The Quantum Fourier Transform (QFT) is a fundamental quantum algorithm used in quantum signal processing, quantum simulation, factoring large numbers, and quantum chemistry. It offers an exponential speedup over classical methods.

Grover's algorithm is a powerful quantum algorithm for searching unstructured databases. It achieves a quadratic speedup compared to classical search algorithms, making it valuable in data mining, optimization, and cryptography.

Quantum algorithms leverage quantum properties like superposition and entanglement to enhance computational efficiency. They exploit interference and amplitude amplification to find optimal solutions quickly in specific problem domains.

While quantum algorithms excel in certain areas, they are not universally superior to classical algorithms. Identifying the problem domains where quantum algorithms outperform classical ones is an ongoing research effort.

In this article, we explore the Quantum Fourier Transform and Grover's algorithm, explaining how they utilize quantum properties for computational speedup. Through intuitive explanations and examples, we provide a foundation for understanding the potential of quantum algorithms.

By examining these simple quantum algorithms, we establish a basis for comprehending more complex ones. Quantum computing's continuous advancements in algorithms will unlock new possibilities and solve previously intractable problems.

Prepare to journey into the fascinating realm of quantum algorithms as we unravel the mysteries and witness their transformative potential in computation.

In this article, we delve into two prominent quantum algorithms – the Quantum Fourier Transform (QFT) and Grover's algorithm – to explore their functionalities and showcase the remarkable advantages they offer.

The Quantum Fourier Transform is a fundamental algorithm in quantum computing that finds extensive application in diverse fields [1]. It is the quantum analog of the classical discrete Fourier transform but with an exponential speedup. The QFT allows efficient analysis of periodic functions and serves as a crucial building block for several quantum algorithms. For instance, Shor's algorithm for factoring large numbers relies heavily on the QFT. Additionally, the QFT plays a pivotal role in quantum simulation and quantum chemistry applications, enabling researchers to investigate complex quantum systems and molecular interactions.

Grover's algorithm, on the other hand, presents a powerful tool for searching unstructured databases [2]. Traditional classical search algorithms require a time complexity of $O(N)$ to search through an unsorted database with N items. However, Grover's algorithm achieves a quadratic speedup, reducing the search time to roughly $O(\sqrt{N})$. This improvement in search efficiency has significant implications in various domains, including data mining, optimization problems, and cryptographic applications. Grover's algorithm provides an elegant solution to a widespread computational challenge and showcases the potential of quantum computing for solving real-world problems.

It is important to note that quantum algorithms do not universally outperform classical algorithms in every scenario. There are problem domains where classical algorithms remain superior. Identifying the areas where quantum algorithms exhibit a computational advantage is an active area of research.

In summary, the Quantum Fourier Transform and Grover's algorithm exemplify the power and potential of quantum computing. These algorithms leverage the unique properties of quantum systems to achieve exponential speedups in specific computational tasks. The Quantum Fourier Transform enables efficient analysis of periodic functions and plays a vital role in quantum simulation and quantum chemistry. Grover's algorithm provides an efficient search mechanism for unstructured databases, with implications for data mining, optimization, and cryptography.

By exploring and understanding these foundational quantum algorithms, we gain insights into the capabilities and possibilities of quantum computing. As the field of quantum computing advances, further research and innovation in quantum algorithms will unlock new frontiers, empowering us to solve increasingly challenging problems and drive the next quantum revolution.

LIST OF REFERENCES

1. RUIZ-PEREZ, Lidia; GARCIA-ESCARTIN, Juan Carlos. Quantum arithmetic with the quantum Fourier transform. *Quantum Information Processing*, 2017, 16: 1-14.
2. LONG, Gui-Lu. Grover algorithm with zero theoretical failure rate. *Physical Review A*, 2001, 64.2: 022307.

ЛАЗЕБНИЙ В.М.,
старший науковий співробітник
Український науково-дослідний інститут
спеціальної техніки та судових експертиз
Служби безпеки України

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ ІНЖЕНЕРНИХ ВИШУКУВАНЬ ЗА ДОПОМОГОЮ CAD-СИСТЕМ

У технічних галузях використання моделювання стало передовим та інноваційним методом для забезпечення бажаних властивостей продукту на етапі проектування. Цей підхід до моделювання відіграє вирішальну роль у забезпеченні надійності та безпеки електронних пристроїв. Однак сфера моделювання стикається з низкою проблем, серед яких труднощі з достовірними даними та властивостями об'єкта моделювання, варіації оператора моделі, цілей моделювання, методів дослідження, об'єктів дослідження, ієрархічних рівнів опису об'єкта, відображуваних властивостей, розрахункових процедур, а також моделювання управління процесами.

Математичне моделювання, яке передбачає вивчення об'єктів за допомогою арифметичних моделей, має ряд переваг перед натурним моделюванням. Ці переваги включають економічність за рахунок економії ресурсів реальних систем, можливість моделювати гіпотетичні об'єкти, які не існують в природі (особливо на різних етапах проектування), можливість моделювати небезпечні або складні для відтворення природні режими (такі як критичний режим ядерного реактора або робота системи протиракетної оборони), гнучкість у налаштуванні часових масштабів, простота багатовимірного аналізу, висока прогностична здатність за рахунок виявлення загальних закономірностей, а також гнучкість у технічних і програмних аспектах з використанням комп'ютерів, систем програмування і прикладних програм загального призначення [1].

На даний час математичне моделювання вступає у вирішальну третю стадію розвитку, інтегруючись в структуру інформаційного суспільства. Для аналізу, прогнозування, прийняття рішень та моніторингу недостатньо лише сирової інформації. Потрібні ефективні методи для перетворення сирової інформації на достовірні знання, що нагадує процес переробки сировини в готовий продукт. Крім того, математична модель повинна не лише описувати конкретні явища чи об'єкти, але й охоплювати широкий спектр різноманітних явищ та об'єктів. Одним з плідних підходів до моделювання складних об'єктів є використання аналогій з раніше вивченими явищами, наприклад, коливальними процесами в різних типах об'єктів.

Для ефективного моделювання складних об'єктів необхідно виконати наступні кроки:

1. ідентифікація значущих факторів: якщо в системі існує декілька факторів, які мають однаковий порядок важливості, дуже важливо врахувати їх усі або відкинути відповідно;

2. виділення додаткових умов: це включає в себе встановлення початкових, граничних та умов спряження, серед іншого.

Дотримуючись цих кроків і використовуючи математичне моделювання, можна досягти всебічного розуміння складних явищ і об'єктів.

У галузі моделювання електронних пристроїв є кілька ключових етапів, які необхідно виконати для забезпечення точності та надійності моделей. Ці кроки включають в себе:

1. математичне обґрунтування моделі: це передбачає створення міцної математичної основи для моделі, забезпечення її достовірності та застосовності до поставленої задачі;

2. дослідження внутрішньої узгодженості моделі: важливо перевірити, що внутрішні компоненти та рівняння моделі узгоджуються між собою і точно відображають поведінку електронного пристрою;

3. обґрунтування коректності диференціальної моделі: диференціальні рівняння зазвичай використовуються для опису поведінки електронних пристроїв. Дуже важливо обґрунтувати коректність цих рівнянь і їх здатність відображати динаміку системи;

4. доведення теорем існування, єдиності та стійкості розв'язку: необхідно продемонструвати, що розв'язок моделі існує, є єдиним і залишається стійким за різних умов, забезпечуючи надійні прогнози та аналіз;

5. якісне дослідження моделі: передбачає вивчення поведінки моделі в різних сценаріях, включаючи екстремальні та нестандартні ситуації. Це допомагає зрозуміти обмеження та можливості моделі;

6. чисельне дослідження моделі: цей етап включає в себе розробку алгоритмів і чисельних методів дослідження моделі електронного пристрою. Ці методи повинні бути загальними, алгоритмізованими та допускати розпаралелювання. Створюється та реалізується програма для проведення чисельного дослідження.

У сфері систем автоматизованого проектування (САПР) існують різні програми для 3D-моделювання. Ці програми відрізняються точністю моделей, які вони створюють, а також можливостями анімації та візуалізації. Найдосконаліші та найточніші програмні системи 3D-моделювання використовуються в промисловому та машинобудівному проектуванні.

У світі існує кілька відомих CAD-систем, таких як SolidWorks (Франція, Dassault Systemes), Fusion 360 (США, Autodesk), Inventor (США, Autodesk) і Solid Edge (Німеччина, Siemens PLM Software).

В індустрії електронних пристроїв розробляються подібні методи та інструменти для збору та управління інформацією про електронні пристрої, зокрема про їхні корпуси та внутрішні компоненти. Для ефективного аналізу та обробки цієї інформації застосовуються методи математичного аналізу.

При дослідженні електронних пристроїв важливим є точне моделювання їхніх несучих конструкцій. Моделювання методом скінчених елементів може бути застосоване для моделювання основної рами та корпусу електронних пристроїв. Ці конструкції несуть експлуатаційні навантаження і є критично важливими для надійності та довговічності пристроїв. Широкі дослідження показують, що відмови в електронних пристроях часто відбуваються в несучих конструкціях. Оцінка несучих конструкцій передбачає порівняння

сил, що діють на них від механічних навантажень, теплових умов, магнітних полів та інших факторів, з силами, які підштовхують ці конструкції до їх граничних станів. Критерії цих граничних станів залежать від умов експлуатації, механічних властивостей використовуваних матеріалів, режимів навантаження і температурних умов.

Для точної оцінки міцності елементів несучих конструкцій необхідно враховувати такі фактори, як напруження, деформації, опір втомі та запас стійкості. Ці фактори оцінюються на основі розрахункових навантажень і допустимих значень, визначених відповідними стандартами [2].

Отже, математичне обґрунтування, дослідження внутрішньої узгодженості, чисельне дослідження та якісне дослідження відіграють життєво важливу роль у моделюванні електронних пристроїв. Використання спеціалізованих систем автоматизованого проектування, як зарубіжних, так і вітчизняних, сприяє точному 3D-моделюванню. Крім того, оцінка та аналіз несучих конструкцій мають вирішальне значення для забезпечення міцності та надійності електронних пристроїв.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Хамідов О.Р. Види пошкоджень несучих конструкцій та технологічні аспекти їх виникнення // Інноваційні підходи, проблеми, пропозиції та рішення в науці та освіті. – 2022. – Т. 1. – №. 1. – С. 142-147.
2. Yusufov A.M., et al. Temir yo 'l tortuv harakat tarkibi issiqlik kuch qurilmalarini avtomatik boshqarish va diagnostika tizimi //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2022. – Т. 2. – №. 9. – С. 613-618

ЛАЗЕБНИЙ В.М.,
*старший науковий співробітник
Український науково-дослідний інститут
спеціальної техніки та судових експертиз
Служби безпеки України*

ПОРІВНЯЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ НЕЛІНІЙНОГО АНАЛІЗУ

Не так давно дослідники зробили революційні відкриття в математиці, включаючи системи лінійних рівнянь, числову квадратуру та швидке перетворення Фур'є. Ці відкриття проклали шлях до нової ери, коли були винайдені комп'ютери і чисельна математика стрімко розвивалася. Були засновані нові наукові журнали, такі як Mathematics of Computation (1943) та Numerische Mathematik (1959), щоб висвітлювати нові методи. Протягом приблизно п'ятдесяти років комп'ютери і машини збільшили свою швидкість приблизно в 10^9 разів, а алгоритми розв'язання проблем також значно покращилися. Таке поєднання підвищеної обчислювальної потужності та вдосконалених алгоритмів призвело до неймовірного зростання швидкості обчислень. Сьогодні чисельний аналіз є однією з найбільших галузей математики. Його застосування охоплює різні галузі, включаючи інженерію, фізичні науки, соціальні науки, медицину та бізнес.

Завдяки обчислювальній потужності, яку надає програмне забезпечення, чисельний аналіз може працювати з лінійними та нелінійними структурами. Однак точність результатів залежить від досвіду дослідника, який проводить аналіз. Аналізуючи структуру, дослідники повинні вирішити, чи використовувати лінійний статичний аналіз, чи нелінійний. Ці два методи або аналітичні інструменти суттєво відрізняються.

У лінійному статичному аналізі існує лінійна залежність між прикладеною силою і переміщенням. Цей метод може бути застосований до широкого спектру структурних проблем, де напруження залишаються в межах лінійного діапазону пружності використовованого матеріалу. Лінійний статичний аналіз є відносно простим, оскільки матриця жорсткості моделі залишається постійною, що призводить до скорочення часу обчислень порівняно з нелінійним аналізом аналогічної моделі. Тому часто краще виконати лінійний статичний аналіз перед нелінійним аналізом.

Основна відмінність між цими двома підходами полягає у зв'язку між прикладеною силою і переміщенням. Лінійний аналіз передбачає лінійну залежність, тоді як нелінійний аналіз розглядає нелінійну залежність. Нелінійність може виникати через такі фактори, як геометрична і матеріальна нелінійність, а також контакт. Геометрична та матеріальна нелінійність виникають у конструкціях зі значними деформаціями та пружно-пластичних матеріалах. Враховуючи ці параметри та їх вплив на аналіз, матриця жорсткості може не залишатися постійною під час прикладання навантажень, на відміну від лінійного аналізу.

Підсумовуючи, нелінійний аналіз вимагає іншої стратегії через наявність нелінійності, зумовленої такими факторами, як геометричні та властивості матеріалу. Тому при проведенні нелінійного аналізу дослідники повинні застосовувати специфічні підходи для врахування цих складнощів [1].

На ринку існують різні програмні пакети для різних завдань. Їх можна умовно поділити на два типи: ті, що здатні обчислювати реальні дані, і ті, що зосереджені на моделюванні без реальної фізики. У першій категорії популярними є ANSYS, ABAQUS та SOLIDWORKS. З іншого боку, друга категорія складається з програмного забезпечення, що використовується в медіа-індустрії, наприклад, 3ds Max, Blender і Cinema 4d.

Зосередимося на першій категорії та дослідимо їх застосування на ринку. ANSYS, ABAQUS та SOLIDWORKS - це потужні інструменти, спеціально розроблені для роботи зі складною геометрією та аналізу, що вимагають реальних результатів. Ці програмні пакети пропонують такі функції, як тривимірне моделювання та імітаційні можливості. Складність завдань моделювання та імітації може варіюватися залежно від досвіду користувача. Крім того, ціни на ці програмні пакети можуть відрізнятися, причому деякі з них є досить дорогими. Хоча існує обмежена кількість безкоштовних пакетів, вони використовуються переважно в промисловості, а не пересічними користувачами.

SOLIDWORKS - це широко використовуване програмне забезпечення CAD, відоме своїми можливостями моделювання, в той час як ANSYS і ABAQUS спеціалізуються на імітаційному моделюванні. SOLIDWORKS був розроблений Джоном Хірштіком (Jon Hirschtick) у 1993 році з метою створення зручного та доступного програмного забезпечення для 3D САПР для настільних комп'ютерів під управлінням Windows. Сьогодні це найпопулярніше програмне забезпечення для САПР у світі.

SOLIDWORKS пропонує широкі можливості моделювання, включаючи аналіз таких факторів, як втрати металу, теплові конструкції тощо. Також в ньому можливо аналізувати структурну нелінійність при різних деформаціях і станах матеріалу. Це дозволяє інженерам забезпечувати якість, продуктивність і безпеку своєї продукції протягом усього процесу проектування. Завдяки зручному інтерфейсу SOLIDWORKS виділяється як потужний інструмент, що поєднує в собі можливості 3D-проектування з просунутим моделюванням.

Компанія ANSYS, заснована в 1970 році Джоном Свонсоном (John Swanson), стала провідним гравцем на ринку завдяки приєднанню додаткових компонентів від інших компаній, що займаються інженерним проектуванням. Основним продуктом компанії є програмний пакет для аналізу методом скінченних елементів з широкими можливостями. ANSYS може імітувати комп'ютерні моделі для різних галузей, таких як електроніка, електро-магнетика, температура, пружність і потік рідини. Подібно до SOLIDWORKS, ANSYS містить вбудований інструмент проектування, який дозволяє користувачам визначати розміри, створювати 3D-моделі та прикладати необхідні навантаження і сили.

ABAQUS, випущений у 1978 році, слугує аналогічним цілям, що й інші програмні пакети, але зосереджений в першу чергу на автомобільній та аерокосмічній галузях. Він широко використовується в неакадемічних і дослідницьких установах в галузі

інженерії. Помітною відмінністю від ANSYS є те, що ABAQUS інтегрує всі свої плагіни та бібліотеки в єдиний компонент.

Загалом, кожен програмний пакет - ANSYS, ABAQUS і SOLIDWORKS - має свої унікальні переваги і недоліки, але всі вони спрямовані на проектування і тестування конструкцій за певних умов.

До другої категорії належать такі програми, як 3ds Max, Blender і Cinema 4d, що використовуються переважно в медіа-галузях і мають обмежене наукове застосування. Ці програмні пакети мають зручний інтерфейс, з функціями, легко доступними в головному вікні. Хоча вони чудово справляються з 3D-моделюванням та візуалізацією, їхні можливості моделювання є недостатніми порівняно з інженерним програмним забезпеченням. Акцент робиться на візуальній естетиці, а не на точних наукових результатах.

Отже, в той час як інженерні програмні пакети надають передові інструменти для проектування та аналізу, медіа-орієнтоване програмне забезпечення більше зосереджене на візуальній привабливості, ніж на науковій точності.

У порівняльному аналізі, проведеному Lluís O.A., розглядалися програмні пакети ANSYS і ABAQUS. Метою дослідження було вивчення титанової пластини розміром 1 метр в довжину і 5 мм в ширину з урахуванням заданих граничних умов (сигнал 50 кГц і 10 циклів). Слід зазначити, що, незважаючи на те, що параметри в обох програмних пакетах були однаковими, спостерігалися значні розбіжності. Аналіз показав, що розрахунок у програмі ANSYS зайняв приблизно 5,24 години (Memory - 112 Мб, File i/o - 42,9 Мб/с), в той час як у програмі ABAQUS розрахунок завершився за 0,1834 години (Memory - 111 Мб, File i/o - 25,1 Мб/с) [2].

В іншому дослідженні, присвяченому теплообміну, було виявлено, що SOLIDWORKS показав найбільш точні результати серед трьох програмних пакетів. Інші два програмні пакети значно відстали від нього. На завершення, у порівняльному аналізі досліджувалася здатність програмних пакетів обробляти нелінійність в задачах. Результати показали, що всі три програмні пакети здатні впоратися з нелінійністю. Однак слід підкреслити, що вибір найбільш оптимального програмного пакету для проведення розрахунків залежить від конкретної задачі, яку необхідно вирішити. Крім того, знання і припущення експерта відіграють вирішальну роль у визначенні кінцевих результатів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. In FEA, what is linear and nonlinear analysis?, <https://www.femto.eu/stories/linear-non-linear-analysis-explained/>
2. Lluís O. A., Comparison between ansys and abaqus using ultrasonic Guided waves Department of Mechanical Engineering École de Technologie Supérieure. Montréal, Canada, 2014, pp 75-76.

Терещук В.І.,
*старший викладач кафедри комп'ютерних
технологій і моделювання систем*

Поліського національного університету,

Терещук В.М.,
*Вчитель математики
Ліцею №2 м. Житомира*

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИВЧЕННІ ГЕОМЕТРІЇ ТА ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ГЕОМЕТРИЧНИХ ОБ'ЄКТІВ

Роль інформаційних технологій у вивченні геометрії та візуалізації геометричних об'єктів надзвичайно важлива. Інформаційні технології надають унікальні можливості для покращення процесу вивчення геометрії та допомагають у створенні візуальних зображень геометричних об'єктів, що полегшує їх розуміння та сприяє активному залученню учнів до навчального процесу.

Використання інформаційних технологій на уроках дає можливість підвищення мотивації до навчання, підвищення комп'ютерної грамотності учнів та викладачів, організацію дослідницької роботи учнів, розвиток просторового мислення та пізнавальних здібностей [1].

Однією із основних переваг використання інформаційних технологій в геометрії є можливість інтерактивного вивчення матеріалу. Веб-сайти, комп'ютерні програми та мобільні додатки надають можливість експериментувати з геометричними об'єктами, будувати їх, змінювати параметри та спостерігати за наслідками. Це дозволяє учням бачити взаємозв'язки між елементами фігури та відчувати їх вплив.

Крім того, інформаційні технології надають доступ до різноманітних візуалізацій геометричних об'єктів. Завдяки комп'ютерним програмам та інтерактивним додаткам, можна спостерігати тривимірні моделі, анімації та графіки, які допомагають уявити складні геометричні концепції. Це робить процес навчання більш цікавим та зрозумілим, допомагаючи учням засвоювати матеріал на більш глибокому рівні.

Один з основних способів використання інформаційних технологій у вивченні геометрії - це використання спеціалізованого програмного забезпечення. Геометричні програми дозволяють створювати, маніпулювати та візуалізувати геометричні об'єкти в тривимірному просторі. Це може включати створення й аналіз складних моделей, вивчення просторових відношень та рухів, а також рішення геометричних задач. Такі програми дозволяють учням активно взаємодіяти з матеріалом, розширюючи їх можливості і розуміння геометрії.

Поміж інших інформаційних технологій, які використовують у вивченні геометрії, можна виділити інтерактивні веб-додатки та комп'ютерні програми для віртуальної реальності (VR) та розширеної реальності (AR). За допомогою таких технологій учні можуть досліджувати геометричні об'єкти в інтерактивному середовищі, відчувати їх розміри та відношення, що покращує їх розуміння геометрії.

Найпопулярніші програми які допомагають у вивченні геометрії:

✓ GeoGebra - це безкоштовна програма, яка поєднує геометрію, алгебру та чисельний аналіз. Вона надає засоби для створення графіків, виконання обчислень, конструювання геометричних фігур та вирішення математичних задач. GeoGebra підтримує як двовимірну, так і тривимірну геометрію (Рис.1).

✓ Cabri Express - це програма, яка дозволяє створювати і маніпулювати геометричними фігурами в інтерактивному середовищі. Вона забезпечує широкий спектр інструментів для конструювання, вимірювання, трансформації та анімації геометричних об'єктів (Рис. 2).

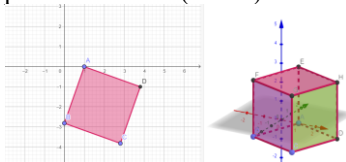

Рис.1 Приклад 3D моделі, побудованої за допомогою GeoGebra

Рис.2 Можливості Cabri Express

✓ Sketchpad - це програма для вивчення геометрії, яка дозволяє створювати і досліджувати геометричні фігури та властивості за допомогою інтерактивних інструментів. Вона має можливості для маніпулювання, вимірювання та анімації геометричних об'єктів.

✓ The Geometer's Sketchpad - це програма для створення та дослідження геометричних об'єктів. Вона надає інтерактивні інструменти для конструювання, вимірювання та анімації геометричних рисунків.

Використовувати вище запропоновані програми, можна по різному. Один із варіантів використовувати уже готові заготовки, для пояснення нового матеріалу та ілюстрації об'єктів, інший, більш ефективний, коли учні самостійно матимуть змогу виконати побудову, та дослідити усі властивості об'єкта, що вивчається.

Інформаційні технології прогресують, та відіграють важливу роль у вивченні геометрії та візуалізації геометричних об'єктів. Вони надають засоби для віртуальної взаємодії з геометричними концепціями та дозволяють створювати і маніпулювати геометричними об'єктами. Спеціалізоване програмне забезпечення, веб-додатки, віртуальна та розширена реальність - усі ці технології розширюють можливості учнів та студентів у вивченні геометрії, допомагають їм краще розуміти та запам'ятовувати матеріал. Використання інформаційних технологій у геометрії стимулює активну взаємодію з матеріалом і сприяє більш глибокому осмисленню геометричних понять і відношень. Загалом, інформаційні технології розширюють можливості навчання геометрії та візуалізації геометричних об'єктів, роблячи процес більш захоплюючим, доступним і ефективним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кіановська Н. М. Теоретико-методичні засади використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні вищої математики студентів інженерних спеціальностей у Сполучених Штатах Америки: монографія / Н. М. Кіановська, Н. В. Рапчевська, С. О. Семеріков // Теорія та методика електронного навчання. Кривий Ріг: Видавничий відділ ДВНЗ «Криворізький національний університет», 2014. - Том V. - Випуск 1 (5): спецвипуск «Монографія в журналі». - 316 с. : іл.

ЦЯПА С.М.,
*старший науковий співробітник
Український науково-дослідний інститут
спеціальної техніки та судових експертиз
Служби безпеки України.*

ПРОАКТИВНИЙ ЗАХИСТ БЕЗДРотовИХ СЕНСОРНИХ МЕРЕЖ ВІД АКТИВНИХ ТА ПАСИВНИХ ЗАГРОЗ

Бездротові сенсорні мережі (WSN) - це розгалужені мережі, що складаються з невеликих, самоконфігурованих і просторово розподілених пристроїв. Ці пристрої характеризуються невеликим розміром, низькою вартістю та низьким енергоспоживанням. Вони використовують сенсори для збору даних і передачі їх бездротовими каналами зв'язку. При проектуванні сенсорних вузлів враховуються обмежені ресурси, такі як енергія, пам'ять, обчислювальні можливості та можливості передачі. WSN складаються з численних сенсорних вузлів, які взаємодіють один з одним і стратегічно розташовані для спостереження за фізичними або екологічними явищами.

Типовий бездротовий сенсорний вузол складається з чотирьох основних компонентів: сенсорного модуля, який виявляє і вимірює дані; модуля обробки і пам'яті, що відповідає за обробку і зберігання даних; приймально-передавального модуля, що забезпечує бездротовий зв'язок; і блоку живлення, який постачає енергію до вузла. Ці сенсорні вузли можуть обробляти інформацію, збирати дані та встановлювати зв'язок з іншими вузлами [1].

Основними завданнями WSN є забезпечення приватності, конфіденційності, цілісності, автентифікації та доступності. Для досягнення цих цілей WSN використовують різні сервіси, спільно використовують частотний спектр і застосовують як схожі, так і різні протоколи [2]. Вони володіють здатністю до самоорганізації та самовідновлення, працюючи в динамічній топології. Однак ця динамічна природа також створює вразливості, роблячи мережі вразливими до збоїв і атак зловмисників.

Основним завданням для підвищення безпеки в бездротових сенсорних мережах (WSN) є захист даних та інформації від різних типів атак [3]. WSN стикаються з декількома проблемами. Ці виклики включають в себе наступні пункти:

- доступність: забезпечення доступності мережевих ресурсів і можливість їх ефективного використання вузлами;
- авторизація: перевірка того, що тільки авторизовані датчики надають інформацію оперативним мережевим службам;
- аутентифікація: встановлення автентичності сенсорних вузлів у комунікаційній мережі та їх авторизованого доступу до ресурсів;
- конфіденційність: захист повідомлень у комунікаційній мережі від зчитування та розуміння зловмисниками;
- цілісність: підтримання цілісності повідомлень протягом мережевої комунікації, запобігання несанкціонованій зміні або фальсифікації.

Бездротові сенсорні мережі мають відповідну архітектуру, де сенсорні вузли самоорганізуються в мережу за допомогою бездротових каналів зв'язку та пересилання даних між базовими станціями. Мережа складається з сенсорних вузлів, оснащених малопотужними сенсорами з живленням від батарейок/акумуляторів. Ці вузли утворюють мережу з обмеженими ресурсами.

Сенсорні вузли відіграють вирішальну роль в архітектурі WSN, відповідаючи за маршрутизацію пакетів. Вони складаються з трьох підсистем: підсистема датчиків, підсистема обробки та підсистема зв'язку. Архітектура WSN відповідає моделі OSI і включає п'ять рівнів: прикладний рівень, транспортний рівень, мережевий рівень, каналний рівень і фізичний рівень. Крім того, WSN включає три міжрівневі площини для підвищення загальної ефективності та сприяння взаємодії між сенсорними вузлами: площина управління завданнями, площина управління мобільністю та площина управління живленням.

Слід відмітити, що при побудові бездротових сенсорних мереж виникають різноманітні труднощі, які пов'язані зі встановленням надійного зв'язку, забезпеченням якості передачі даних, управлінням енергоспоживанням, складністю обладнання та програмного забезпечення. Обмеження WSN в першу чергу стосуються енергоспоживання, ємності пам'яті та обчислювальних можливостей. Деякі з проблем, з якими стикаються WSN, включають в себе наступні чинники:

1. енергоефективність: WSN працюють в умовах обмеженості ресурсів, що робить енергоефективність критично важливим чинником. Споживання енергії є особливо значним під час маршрутизації пакетів даних, що безпосередньо впливає на термін служби батарей сенсорних вузлів;

2. збільшення терміну служби мережі: збільшення терміну служби вузлів за рахунок зниження енергоспоживання є ключовим завданням, спрямованим на максимізацію загальної тривалості роботи WSN;

3. якість обслуговування: кожен додаток в рамках WSN може мати специфічні вимоги до якості обслуговування (QoS). Однак, забезпечення QoS залишається складним завданням через апаратні обмеження і потребу в спеціальних можливостях обробки;

4. відмовостійкість: вузли WSN повинні бути здатні підтримувати свої функції навіть при обмеженому енергопостачанні, відмовах вузлів і зовнішніх впливах навколишнього середовища;

5. динамічність середовища: мережі WSN повинні працювати у суворих і непередбачуваних умовах, в яких вони розгорнуті, забезпечуючи надійну роботу;

6. складність апаратного та програмного забезпечення: апаратні компоненти вузлів WSN, включаючи обробку, зберігання даних і джерела енергії, відіграють життєво важливу роль у з'єднанні датчиків з радіопередавачами. Необхідні енергоефективні та надійні апаратні пристрої, а операційна система повинна ефективно керувати апаратним забезпеченням вузла. Отримання даних та маніпуляції з ними також повинні підтримувати паралелізм.

Увагу виробників апаратури спрямована на розробку механізмів безпеки в WSN, підкреслюючи ресурсні обмеження, в тому числі:

1. обмежений обсяг пам'яті: безпечне зберігання даних і ключові механізми призводять до виникнення технічних перешкод при проектуванні безпечної мережі з надійними протоколами;

2. обмежена обчислювальна потужність: обчислення в WSN значною мірою залежать від енергії, особливо для розробки та використання ключів. Ефективні алгоритми безпеки, які використовують ключі, повинні бути спрямовані на мінімізацію вимог до обчислювальної потужності.

3. обмежена потужність: WSN працюють у режимі з обмеженим енергоспоживанням. Отже обмеження потужності впливає на безпеку, оскільки алгоритми шифрування створюють додаткові витрати на зв'язок.

Вирішення цих технічних проблем і обмежень має вирішальне значення для забезпечення надійної і безпечної роботи мереж WSN.

При проведенні систематичного огляду проблем конфіденційності та безпеки в бездротових сенсорних мережах (WSN), атаки в WSN можна розділити на два типи. Залежно від характеру середовища передачі даних існують: активні атаки та пасивні атаки. Активні атаки передбачають навмисну зміну або знищення даних, в той час як пасивні атаки зосереджені на крадіжці цінної інформації без її модифікації. Щоб встановити безпечний зв'язок між сенсорними вузлами, користувачі та організації повинні знати про обидва типи атак.

Активні атаки:

1. DoS-атака: зловмисники порушують роботу мережесервісів, використовуючи зловмисні вузли для перевантаження і відволікання ресурсів, що впливає на передачу даних;

2. атаки типу "глушіння": зловмисники втручаються в мережу бездротового зв'язку, використовуючи потужні передавачі, перешкоджаючи передачі пакетів;

3. фізична атака: віддаленість та відсутність нагляду за мережею робить її вразливою до фізичних атак, коли вузли безповоротно знищуються;

4. атаки зловмисників: зловмисники модифікують або пошкоджують вузли, отримуючи контроль і обмежуючи системні ресурси. Часта зміна ключів та належні схеми управління ключами можуть запобігти цьому;

5. атаки на протоколи маршрутизації: безпечні протоколи маршрутизації повинні забезпечувати доступність, автентифікацію, цілісність і конфіденційність.

Підроблена маршрутна інформація, вибіркова переадресація, атака "Wormhole", атака "Blackhole", атака "Sybil", атака "Sinkhole", атака "HELLO flood", підробка підтвердження - це найбільш поширені приклади атак на протоколи маршрутизації.

Пасивні атаки:

Пасивні атаки передбачають моніторинг та прослуховування каналів зв'язку без зміни даних. До найпоширеніших пасивних атак відносяться:

1. моніторинг та прослуховування: шкідливі вузли перехоплюють повідомлення в мережі, порушуючи конфіденційність;

2. аналіз трафіку: зловмисники аналізують шаблони комунікації, щоб виявити вразливості та полегшити проведення активних атак;

3. маскування супротивників: зловмисники приховують вузли в мережі та видають себе за них, що призводить до перенаправлення пакетів;

4. атака самонаведення: зловмисники намагаються отримати доступ до мережевих ресурсів без модифікації пакетів, що дозволяє їм запускати наступні активні атаки.

Для протидії цим атакам застосовуються різні механізми захисту та контрзаходи. До них відносяться: MAC-аутентифікація, диверсифікація шляхів маршрутизації, виявлення sinkhole-атак, автентифікація на основі сертифікатів, моніторинг поведінки мережі, шифрування, токени сеансів і мітки часу.

Загалом, розуміння різних типів атак і впровадження відповідних заходів безпеки має вирішальне значення для захисту бездротових сенсорних мереж від потенційних загроз.

У цій статті проведено аналіз проблем безпеки та обмежень, з якими стикаються бездротові сенсорні мережі (WSNs), а також аналіз різних видів атак, які можуть відбуватися в цих мережах. Розглядаючи як активні, так і пасивні атаки, акцентується увага на те, щоб надати дослідникам всебічне розуміння різних загроз у WSN. Крім того, підкреслюється важливість обізнаності користувачів щодо питань конфіденційності та потенційного зловживання даними. Нарешті, пропонуються майбутні напрямки досліджень, які зосереджуються на розробці ефективних механізмів безпеки та контрзаходів для WSN.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Johnson, J. Molloy, J. Yunes, J. Puthuparampil, A. Elleithy, Security in wireless sensors networks, IEEE Long Island Systems, Applications and Technology Conference (LISAT), 2019.

2. G.D. O'Mahony, J.T. Curran, P.J. Harris, C.C. Murphy, Interference and intrusion in wireless sensor networks, IEEE Aerosp. Electron. Syst. Mag. 35 (2) (2020) 4–16.

3. S. Sharma, A. Yadav, M. Panchal, P.D. Vyavahare, Classification of security attacks in WSNs and possible countermeasures: a survey, IEEE International Conference on Advanced Networks and Telecommunications Systems (ANTS), 2019.

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

Волик Милана Миколаївна,

*курсант 3 курсу Навчально-наукового інституту права та
підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.*

*Науковий керівник: старший викладач кафедри
українознавства та іноземних мов*

Декусар Ганна Геннадіївна.

PREPARATION OF THE TRANSLATOR FOR PARTICIPATION IN A CRIMINAL PROCESS

One of the participants in criminal proceedings is an interpreter. It is with their help that the right to use their native language is guaranteed to those participants who do not speak the state language at all or do not speak it sufficiently. Domestic legislation has some legislative gaps regarding the participation of an interpreter in criminal proceedings and needs to be improved.

The right to engage, if necessary, interpreters and translators at no additional cost to the interested parties when using a regional or minority language to translate procedural documents during the proceedings is enshrined in the European Charter for Regional or Minority Languages (Article 9), adopted in Strasbourg on November 5, 1992 and ratified by Ukraine in 2003 [1]. As a result of the ratification of the European Social Charter in Ukraine, the Law "On the Principles of State Language Policy" was adopted, which ensures the comprehensive development and use of regional or minority languages and other languages used by the population of the country in state, economic, political and social life along with Ukrainian as the state language [2].

As A.B. Bushev notes, "qualified performance of legal translation requires significant knowledge and skills of the translator, in particular

- 1) knowledge of the source and target languages;
- 2) knowledge of two legal systems
- 3) knowledge of the relevant branches of law;
- 4) special knowledge in the field of science or technology used in court proceedings;
- 5) preparation of the translation itself" [3, p.27].

Court translation as a special type of legal translation should be carried out at a high professional level, so a number of additional requirements are imposed on court translators. These are competence, disinterest in the outcome of the case, lack of criminal record and others. The most important among them is translation (special) competence, which consists of a set of linguistic knowledge, skills and abilities that ensure a high degree of proficiency in the main and target languages, as well as subject terminology, which allows the translator to equivalently and adequately convey the content of the main text by means of the target language, taking into account linguistic and cultural differences.

Translation (special) competence must be objective, that is, documented. Such documents may be: a special diploma of education or other diploma confirming fluency in the language in

which the proceedings are conducted and the language of the participant who needs an interpreter; employment record book or other document confirming the experience of translation activities; interpreter's questionnaire; specialist's opinion; indication in the protocol that the person who needs an interpreter understands the translation of this interpreter [4, p.16].

The way to verify the competence of a candidate for interpreter in Ukraine, which is common in practice, is to get acquainted with the documents on his education, copy them and attach them to the case file [5, p.106].

By the way, the term "invitation of an interpreter" was aptly used in Part 1 of Article 128 of the CPC of 1960. In the current CPC, apparently, the legislator sought to universalize the terminology, so he used the cross-cutting term "involvement" in relation to an expert, specialist, defense counsel, translator. In Ukraine, there is no register of certified court interpreters (at the Ministry of Justice or appellate courts), who by virtue of the law would be obliged to appear in court (investigator), by analogy, for example, lawyers from the Centers for Free Legal Aid (CFLA), experts from state forensic institutions or from the Register of certified forensic experts, probation staff. That is, the interpreter's participation in criminal proceedings is voluntary (with his consent), contractual (on the basis of a contract), paid. According to the same principle, other specialists in the relevant fields of knowledge are involved in criminal proceedings under a one-time contract to perform forensic examination (Part 1 of Article 7 of the Law of Ukraine "On Forensic Expertise"), witnesses, specialists (except for forensic technicians who are staff members of the State Investigation Service).

Consequently, the court ruling (investigators - resolution) on the involvement of a certain person as an interpreter without first obtaining his/her consent is not consistent with the current legislation and contradicts the principle of freedom of contract (Article 627 of the Civil Code of Ukraine), that is, it is coercion to conclude a contract. Therefore, subjective ideas about the legal nature of involving an interpreter in criminal proceedings under Ukrainian law are somewhat surprising to some researchers and investigators, who note that "the problem faced by investigators is the ignoring in some organizations and institutions of the requirements to send their employees to the investigator as interpreters" [3, c. 263].

The current CPC literally (and very correctly) does not require the drafting of a resolution (ruling), as did the CPC of 1960 (Article 128), but in the USSR can be found up to 10 thousand decisions on the involvement of an interpreter in criminal cases. Ukrainian scholars advocated borrowing this approach, justified its better name - "resolution on the

LIST OF USED LITERATURE

1. European Charter for Regional or Minority Languages of 05.11.1992. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_014.
2. On the Principles of the State Language Policy. Law of Ukraine of 3.07.2012. NO. 5029 - VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17>
3. Markhevska O.V. Grounds and conditions for involving an interpreter in criminal proceedings. Customs business. 2014. № 2 (92). Ч. 2. Book 2. С. 259-265.
4. Nychka I. Legal aspects of the interpreter's activity in criminal proceedings under the legislation of Ukraine and Austria. Bulletin of Lviv University. 2015. Issue 36. Ч. 3. С. 184-191.
5. Pokreshchuk O., Fursa S. Procedural position of the translator in notarial and other legally significant processes: problematic issues. Law of Ukraine. 2000. № 10. С. 87-90.

Шекера О.Ю.,
*магістрантка 1-го курсу факультету філології,
історії та політико-юридичних наук.*
Науковий керівник – Бондаренко Ю.І.,
доктор педагогічних наук, професор.

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

ТЕМА КОХАННЯ В СУЧАСНІЙ ЖІНОЧІЙ ПОЕЗІЇ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ 2000-2020 РОКІВ)

Тема кохання в сучасній жіночій поезії з 2000 по 2020 роки виявляється надзвичайно різноманітною та складною. У цьому періоді поетки відтворюють широкий спектр почуттів, емоцій та досвіду кохання, висловлюючи їх через різноманітні мовні, образні та стилістичні засоби.

Одним із головних аспектів теми кохання є розкриття різних типів та форм кохання, включаючи романтичне, еротичне, платонічне, сімейне та самовіддане кохання. Поетки використовують образи, метафори та символи для вираження своїх почуттів, передаючи інтимні деталі та особисті переживання. Вони досліджують непередбачуваність та протиріччя кохання, його радість та болісність, розмежовуються між спокутою та втратою.

Значна увага приділяється також ролі гендерних стереотипів у вираженні кохання. Авторки стикаються з традиційними очікуваннями суспільства щодо жіночої романтичності та емоційності, але водночас прагнуть перевернути ці стереотипи, виражаючи себе свідомо та автентично. Вони активно досліджують свою сексуальність, розповідають про сексуальний досвід, пробують звільнитися від табу та нормативних обмежень.

Крім того, тема кохання в сучасній жіночій поезії також відображає суспільно-політичний контекст. У своїй поезії жінки висловлюють думки щодо гендерних нерівностей, насильства та соціальних викликів, пов'язаних з коханням та міжособистісними відносинами.

Загалом, тема кохання в сучасній жіночій поезії з 2000 по 2020 роки виявляється надзвичайно багатогранною та комплексною. Поезія використовується як засіб виразити свої особисті емоції, осмислити свій досвід та ставлення до кохання, а також внести свій внесок у розуміння гендерних стереотипів та соціальних викликів, пов'язаних з міжособистісними відносинами.

Основна мета магістерської полягає у виявленні особливостей мови, образності та естетики, які використовуються для вираження теми кохання.

Дослідження базується на літературному аналізі поетичних збірок і орієнтується на ідентифікацію різноманітних аспектів кохання. Робота вивчає поетичні засоби, такі як образи, символи, метафори та стилістичні прийоми для передачі своїх почуттів та думок щодо кохання.

Науковий внесок магістерської роботи полягає у розширенні нашого розуміння сучасної жіночої поезії та її зв'язок з темою кохання. Результати дослідження можуть бути корисними для літературознавців, культурологів та всіх, хто цікавиться сучасною поезією і роллю поеток у літературному світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лушнікова, В. О., Вербалізація концепту ЛЮБОВ / КОХАННЯ / LOVE в українському й англійському пісенному дискурсі = The verbalization of the LOVE concept in Ukrainian and English song discourse : кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» / В. О. Лушнікова ; наук. керівник к.ф.н., ст.викл. Ю. О. Омельчук ; Міністерство освіти і науки України ; Херсонський держ. ун-т, Ф-т української філології та журналістики, Кафедра мовознавства. – Херсон : ХДУ, 2020. – 47 с.
2. Жанри і стилі в історії української літературної мови. – К. : Наукова думка, 1989. – 220 с.
3. Єщенко Т. А. Метафора в українській поезії 90-х років XX ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філолог. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова»/Т. А. Єщенко. – Запоріжжя, 2001. – 18 с.
4. Ковальов В. П. Виразальні засоби українського художнього мовлення / В. П. Ковальов. - Херсон: Херсонська міська друкарня, 1991. – 125 с.

Шехавцова Світлана,
доктор педагогічних наук, професор,
кафедра слов'янських мов
Університет Матея Бела в Банській Бистриці,
Словаччина.

СПЕЦИФІКА ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Актуальність порушеної проблеми вивчення української мови як іноземної полягає в особливо шанобливому ставленні європейської наукової спільноти до українського народу. Таким чином, відбувається різкий сплеск зацікавленості європейського суспільства до вивчення української мови та культури. Звідси на сучасному етапі з'явилася потреба у вивченні української мови як іноземної. Як зазначають більшість науковців-методистів, що на сьогодні проблем, пов'язаних із вивченням української мови як іноземної, досить багато, відзначимо декілька, а саме: розробка концепції викладання української мови іноземної громадянам різних категорій, підготовка навчальних програм з української мови для іноземних громадян, створення навчальних посібників з української мови з урахуванням особливостей різних категорій іноземних студентів, розробка тестів з української мови для визначення рівня володіння мовою як іноземними здобувачами, так й іноземцями, які прагнуть отримати українське громадянство [4, с. 240].

Як показує практика, викладання та вивчення української мови як іноземної в закладах вищої освіти України впроваджується в навчальний процес у межах таких курсів: «Практична українська мова для іноземців», «Українська мова як іноземна (практичний курс)», «Ділова українська мова для іноземців», «Українська мова за професійним спрямуванням для іноземців» тощо. У програму вивчення української мови включено вивчення фонетики, лексичного складу мови, морфології, граматики, синтаксису, проте теоретичне вивчення подекуди відходить на другий поступаючись першочерговому завданню – виробленню практичних умінь та навичок комунікації. Варто також підкреслити, що під час роботи з іноземними студентами обов'язково варто враховувати особливості комунікації, адже це спілкування людей, які є представниками різних культур, що «оперують різними лінгвокультурними стереотипами і комунікативними навичками, спираються на різні (часто діаметрально протилежні) мовні картини світу, перебувають під впливом різноманітних упереджень тощо» [1].

Щоб зробити традиційні заняття цікавими, підвищити ефективність освітнього процесу і рівень знань слухачів, в закладах вищої освіти використовуються на заняттях з української мови як іноземної інноваційні методи. На відміну від звичайних занять, метою яких є оволодіння знаннями, вміннями та навичками, заняття з використанням інтерактивних методів до вивчення української мови спрямовані на розвиток мотивації у студентів, а також на розвиток лінгвістичних здібностей кожного студента в освітньому процесі. Такий підхід передбачає органічне поєднання традиційних і

інтерактивних методів навчання, тобто традиційне сприймання нового матеріалу, засвоєння та осмислення супроводжується використанням інтерактивними методами.

В загальнометодичному розумінні термін «інновація» означає зміну, введення нового. У педагогіці цей термін позначає нововведення, оновлення процесу навчання. Використання вчителями-практиками інноваційних методів у педагогіці розпочалося минулого століття. Інноваційні технології містять такі підходи до викладання іноземних мов, як: інтерактивні методи викладання; використання технічних засобів навчання (комп'ютерних та мультимедійних, мережі Internet) для контролю знань, зберігання і використання навчальних матеріалів [2, с. 10].

В методиці викладання української мови як іноземної в закладах вищої освіти також поширені інтерактивні методи, які використовуються в контексті викладання іноземних мов. Інтерактивне навчання можна визначити як взаємодію учасників процесу здобуття знань за допомогою викладача, що володіє методами викладання, що спрямовані на оволодіння цими знаннями. Провідними ознаками та інструментами інтерактивної педагогічної взаємодії є: полілог, діалог, міжсуб'єктні відносини, свобода вибору, створення ситуації успіху, позитивність і оптимістичність оцінювання, рефлексія та інше. На заняттях викладання української мови як іноземної використовують такі інтерактивні методи, як «Незакінчені речення», «Мозковий штурм», «Вилучи зайве», «Обмін думками», «Інтерв'ю», «Роз'єднай слова», «Грунування», «Алітерація імені» (особливо ефективно використовувати під час організації знайомства групи або під час вивчення теми «Зовнішність і характер людини»), «Заверши фразу», «Комплімент», «Прогноз погоди», «Асоціації», «Алфавіт» (дозволяє повторити лексику з теми), «Хвилина розмови», «Зміна співбесідника» (тренування діалогічного мовлення) та ін. [3, с. 25].

Використання інтерактивних методів у педагогічному процесі спонукає викладача до постійної творчості, вдосконалення, зміни, професійного зростання, розвитку. Опановуючи той чи інший інтерактивний метод будь-який викладач спершу визначає переваги цього методу та методичні можливості, які цей метод надає у порівнянні з іншими методами. Далі викладач узгоджує цей метод безпосередньо з індивідуальними особливостями здобувачів задля ефективності використання. І, насамкінець, ідентифікує власні індивідуальні потенційні можливості використання його в межах освітнього процесу. Цей процес відбувається в межах інноваційної діяльності, поки викладач не починає диференціювати інтерактивні методи навчання як дієві педагогічні інструменти, і використання їх в педагогічному процесі. На сьогодні, одним з таких методів є комунікативний метод [4].

Ключова мета комунікативного методу – це навчання студентів спілкуванню зі співрозмовниками українською мовою. Безперечно, найпоширенішими засобами реалізації цього методу є створення постійної розмовної практики через: монологи (розповіді про себе, свою родину, країну, хобі тощо); діалоги (робота в парах чи командах); командні ігри (відповіді на запитання «Так / Ні», різноманітні квести тощо); дискусії (для студентів, які вивчають довше та знають мову краще).

У процесі навчання іноземних студентів у закладах вищої освіти особливо розповсюдженим є метод рольової гри, за допомогою якого можна змодельовати ситуацію спілкування, максимально наближену до реальності. Завдяки цьому методу у здобувачів є можливість опрацювати певні комунікативні ситуації, які сприятимуть

ефективному налагоджуванню міжкультурної комунікації в україномовному середовищі з урахуванням ментальних установок українського народу. Останнім часом викладачі часто використовують кейс-метод, тобто метод ситуаційних вправ. Саме цей метод вможливило наближення освітнього процесу до практичної комунікативної діяльності. Ця методика є особливо ефективною, оскільки загальною спрямованістю сучасних вишів є поєднання теоретичних знань із практичними навичками та вміннями.

Фонетичні особливості української мови іноземні здобувачі засвоюють у процесі аудіювання, яке варто проводити за схемою: розуміння – досягнення – перед відтворенням (comprehension – achievement – before production) [5, с. 58]. Додатковим позитивним аспектом використання аудіювання полягає той факт, що здобувачі мають змогу не лише вчитися розуміти почуте, а й вчитися сприймати фонетико-акустичні особливості мовленнєвих одиниць. У сучасній методиці навчання іноземних мов в закладах вищої освіти популярним є аудіомовний метод. Його доцільно використовувати на перших двох рівнях вивчення мови. Сутність методу полягає в тому, що спочатку здобувач повторює кілька разів усе почуте від викладача чи під час аудіопрослуховування і лише на другому рівні йому дозволено продукувати одне-два самостійно побудовані висловлення.

Специфіка вивчення української мови як іноземної в закладах вищої освіти передбачає опанування мовного матеріалу на фонетичному, лексичному і граматичному рівнях, а також оволодіння граматичними навичками, читанням та аудіюванням. З поміж усіх чинників, які впливають на опанування мовцями звуків української мови є те, наскільки близьким є звучання фонем їхньої рідної мови та української. Здобувачам легше опановувати артикуляцію фонем, коли вони мають змогу не просто їх механічно копіювати, але і порівнювати їх із звуками рідної мови, коригуючи вимову і намагаючись максимально наблизити якість того чи іншого звука до властивого українській мові. Домінування фонетичного принципу в українському правописі зумовлює те, що іноземні здобувачі практично не відчують труднощів, навчаючись письму та читанню. Отож, коли курс вивчення української як іноземної обмежений у часі і спрямований на оволодіння повсякденним мовленням, варто обмежитися використанням друкованих текстів. Наголос в українських словах є фіксованим, тому важливо, щоб у текстах для читання наголошені звуки були відповідно виділені.

Вивчення лексики і граматики української мови не може відбуватися окремо. Одночасне засвоєння розмовних тем і досить складної, як на іноземного студента, української граматики, сприяє кращому засвоєнню матеріалу як одного, так і іншого лінгвістичних рівнів і, що вкрай важливо, створює серйозну мотивацію для вивчення морфологічного та синтаксичного матеріалу, дозволяє одразу ж застосовувати отримані теоретичні знання на практиці.

Отже, в статті було висвітлено специфіку викладання української мови як іноземної для іноземних здобувачів у закладах вищої освіти. Дослідження довело, що використання на практиці інтерактивних методів навчання в процесі вивчення української мови як іноземної, необхідність та можливість обирати викладачами методи навчання, які б можна було органічно поєднувати. Таке поєднання традиційних методів навчання з інноваційними сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу в процесі засвоєння української мови як іноземної. Безперечно, впровадження

інноваційних методів значно поліпшує якість презентації навчального матеріалу, ефективність його засвоєння студентами, збагачує зміст освітнього процесу, а також підвищує мотивацію до вивчення української мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бацевич Ф. Теорія міжкультурної комунікації: сутність, презентативна одиниця, специфіка термінології. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ : Довіра, 2007. 205 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
3. Інтерактивні технології навчання / авт.-упор. І. І. Дівакова. – Тернопіль : Мандрівець, 2009. – 180 с.
4. Тростинська О. М., Петров І. В. Викладання української мови як іноземної: проблеми, пошуки, перспективи. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти. 2011. Вип. 18. С. 239–248.
5. Nunan D. Second Language Teaching and Learning. Boston, 1999. 234 s.

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

АНОХІНА К.В.,

*курсант навчальної групи СР-141, 2 курсу,
Навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
рядовий поліції.*

*Науковий керівник: старший викладач кафедри
цивільного права та процесу **Нагорна О.О.***

ПРАВОВИЙ СТАТУС СПАДКОЄМЦЯ ПРИ ВІДСУТНОСТІ ЗАПОВІТУ

Спадкоємець є суб'єктом, похідним від спадкодавця. Разом про те спадкоємець є основним учасником спадкового правовідносини, які забезпечують його динаміку у вигляді реалізації своїх суб'єктивних матеріальних прав. З огляду на те що закон передбачає придбання спадщини його прийняття, дію спадкоємця є юридичним фактом, породжуючим спадкові правовідносини.

Визначення поняття, що існують на сьогоднішній день спадкоємець над повною мірою відбивають його правовий статус. На наш погляд, обличчя набуває статусу спадкоємця не автоматично з моменту відкриття спадщини: для набуття цього статусу потрібна наявність низки юридичних фактів.

По-перше, необхідне відкриття спадщини. Спадщина відкривається зі смертю громадянина чи оголошення громадянина померлим виходячи з судового рішення. Часом відкриття спадщини є день смерті громадянина, оскільки «факт відкриття спадщини слід розглядати як юридичний стан, виникнення якого пов'язується не з моментом смерті спадкодавця, а з днем її наступу, що виключає можливість виникнення суперечок щодо наслідування осіб, які померли одночасно у різних часових поясах» [1].

По-друге, потенційний спадкоємець повинен перебувати у родинних відносинах (або відносинах утримання) з спадкодавцем при успадкуванні за законом або особа повинна бути зазначена в заповіті як спадкоємець при успадкуванні за заповітом.

Правом на обов'язкову частку у спадщині, незалежно від змісту заповіту, мають неповнолітні або непрацездатні діти спадкодавця, його непрацездатний чоловік і батьки, а також непрацездатні утриманці спадкодавця.

Відповідно до норм чинного законодавства, спадкова маса підлягає поділу між наступниками згідно із законом у таких випадках:

1. У разі відсутності заповіту у вигляді, як майна загалом, так окремих його об'єктів;
2. у разі скасування розпорядження заповідачем; якщо волевиявлення визнано недійсним або заперечено в судовому порядку.

У випадку з повнолітніми заповідачами ситуація дещо складніша, оскільки в Україні відсутній уніфікований реєстр про визнання осіб недієздатними та обмежено дієздатними. Це певною мірою ускладнює роботу осіб, на яких покладено обов'язок посвідчення заповіту.

У першу чергу право на спадкування за законом мають діти спадкодавця, батьки померлого, той з подружжя, який його пережив. До другої черги спадкоємців за законом законодавець відносить рідних братів та сестер спадкодавця, його бабу та діда як з боку батька, так і з боку матері. У третю чергу право на спадкування за законом мають рідні дядько та тітка спадкодавця [2, с.280].

Згідно ст.1259 Цивільного кодексу України черговість одержання спадкоємцями за законом права на спадкування може бути змінена нотаріально посвідченим договором заінтересованих спадкоємців, укладеним після відкриття спадщини. Цей договір не може порушити прав спадкоємця, який не бере у ньому участі, а також спадкоємця, який має право на обов'язкову частку у спадщині.

Потрібна дія з боку потенційного спадкоємця, так як його бездіяльність не може породити спадкових правовідносин. Як визначено цивільним законодавством, для придбання спадщини спадкоємець має його прийняти. Прийняття спадщини здійснюється подачею по місце відкриття спадщини нотаріуса заяви про прийняття спадщини або заяви спадкоємця про видачу свідоцтва про право на спадщину. Спадкоємець визнається таким, що прийняв спадщину, якщо він вчинив дії, що свідчать про фактичне прийняття спадщини, а саме: вступив у володіння або управління спадковим майном; вжив заходів щодо збереження спадкового майна, захисту його від посягань чи домагань третіх осіб [3, с.27].

Можна дійти висновку, що спадкоємець, приймаючи спадщину поряд з активами спадкодавця, набуває і пасиви – його борги. Під боргами спадкодавця, що переходять у порядку універсального правонаступництва, слід розуміти борги майнового характеру, крім боргів, нерозривно пов'язаних з особистістю спадкодавців зробив за власний рахунок витрати на утримання спадкового майна; сплатив за свій рахунок борги спадкодавця або отримав від третіх осіб належні спадкодавцю кошти. У разі відсутності спадкоємців 1 черговості передається власність розподіляється між представниками інших черг. При цьому до успадкування закликаються спочатку спадкоємці 2 черги, потім наступної. Наступна черга залучається у випадках, коли спадкоємців у поточній черзі немає або всі відмовилися від прийняття спадщини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України. URL: <https://legalexpert.in.ua/komkodeks/gk.html> (дата звернення: 26.03.2022).
2. Заїка Ю. Становлення і розвиток спадкового права в Україні: монографія. Київ: НАВСУ, 2020. 280 с.
3. Михайлів М. О. Правова природа заповідального покладення: порівняльно-правовий аналіз. Всеукраїнська науково-практична конференція «VII Юридичні Могилянські читання» ЧНУ ім. Петра Могили. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. С. 26-29.

Антонюк Варвара Євгенівна,
здобувач вищої освіти III курсу
Навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки **Волков Юрій Михайлович.**

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЇ ПІД ЧАС ВОЄННОГО ЧАСУ

Зброя завжди відігравала ключову роль у воєнних конфліктах. Зі зростанням технологій і постійним розвитком військового потенціалу, особливості застосування зброї воюючими сторонами зазнали значних змін. Воєнний час вимагає стратегічного мислення, тактичної досконалості та дотримання міжнародних норм, що регулюють ведення війни.

Однією з найважливіших особливостей застосування зброї під час воєнного конфлікту є необхідність мінімізувати цивільні жертви. Зброя, яка може точно визначати цілі та мінімізувати колатеральні збитки, є більш популярною у сучасному конфлікті. Наприклад, використання прецизійних ракет або безпілотних літальних апаратів дозволяє знизити ризик для мирного населення.

Другою важливою особливістю є залежність від інформаційних технологій та кіберпростору. Сучасна зброя часто включає елементи кібернетичних систем, штучного інтелекту та мережевих технологій. Захоплення кіберпростору може мати вирішальне значення для успіху військової операції, атакуючи комунікаційні системи та інфраструктуру противника.

Третя особливість полягає у розвитку нетрадиційних видів зброї. У сучасних воєнних конфліктах стає все більш поширеним застосування кібератак, гібридних війн, дронів та біологічної зброї. Ці нові форми зброї ставлять перед арміями нові виклики та вимагають розвитку нових методів протидії.

Крім того, важливою особливістю застосування зброї є строге дотримання міжнародного гуманітарного права та етичних норм. Заборонено використовувати зброю масового знищення, здійснювати насильство над невинними людьми та вчиняти військові злочини. Поважання цих норм є ключовим елементом міжнародного співробітництва та підтримки глобальної стабільності.

Завершуючи вступ, можна зазначити, що особливості застосування зброї воєнного часу відображають сучасні тенденції технологічного розвитку та стратегічного мислення. Вдосконалення зброї, зменшення цивільних жертв, роль кіберпростору та дотримання міжнародних норм стають важливими факторами у сучасних конфліктах.

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, Президент України 24.02.2022 року ухвалив Указ [1], яким було оголошено воєнний стан на всій території

країни. Враховуючи це, було внесено зміни до Закону України "Про Державну прикордонну службу України", які набули чинності в кінці 2021 року. Ці зміни встановлюють правила та умови застосування зброї прикордонниками, включаючи вогнепальну зброю.

Експерти відзначають позитивні аспекти внесених змін, оскільки вони вперше деталізують порядок застосування заходів примусу, включаючи використання вогнепальної зброї, на законодавчому рівні. Згідно зі статтею 21-6 цього закону, військовослужбовці Державної прикордонної служби України, які залучені до забезпечення національної безпеки та оборони, мають право застосовувати зброю та бойову техніку, відповідно до порядку та випадків, встановлених Постановою Кабінету Міністрів України від 10.10.2018. Проте, важливо дотримуватися принципів міжнародного гуманітарного права в таких ситуаціях [2].

Закон України "Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України" [3] був ухвалений Верховною Радою України 3 березня 2022 року. Цей закон регулює питання стосовно мобілізації та залучення громадян цивільного населення до захисту України у разі загрози національній безпеці.

Закон передбачає процедури, права і обов'язки цивільних осіб, які можуть бути залучені до захисту країни під час воєнного стану або загрози воєнного стану. Він встановлює порядок мобілізації, включаючи обов'язкову службу в Збройних Силах України, важливих об'єктах і сферах діяльності.

Закон також визначає гарантії та соціальні заходи для цивільних осіб, які беруть участь у захисті країни, включаючи права на соціальне забезпечення, медичну допомогу, компенсацію та інші пільги.

Цей закон є важливим кроком для забезпечення національної безпеки та мобілізації ресурсів країни у разі потреби. Він покликаний забезпечити ефективну організацію та координацію дій цивільних осіб у захисті України.

Аналізуючи все, що було сказано в цьому тексті, стає очевидним, що особливості застосування зброї під час воєнного часу мають велике значення і вимагають урахування різноманітних факторів.

У контексті воєнного конфлікту між Україною та Російською Федерацією, було введено воєнний стан, що підкреслює необхідність мобілізації ресурсів та використання зброї для захисту країни. Закони, що регулюють застосування зброї, зазначають необхідність дотримання міжнародного гуманітарного права та етичних норм.

Крім того, важливою є роль розвитку технологій та стратегічного мислення у сфері військової справи. Удосконалення зброї та застосування новітніх технологій, таких як кіберпростір, стають необхідними елементами сучасних конфліктів.

Прийняті закони, що визначають умови застосування зброї та права цивільних осіб у ситуаціях загрози національній безпеці, свідчать про важливість залучення громадян до захисту країни. Це передбачає розробку процедур мобілізації, а також забезпечення соціальних та медичних гарантії для учасників оборонної діяльності.

Загалом, особливості застосування зброї воєнного часу відображають складність та важливість сучасного військового простору. Успішне використання зброї вимагає забезпечення відповідних нормативних актів, дотримання етичних принципів та збалансованого підходу до захисту національних інтересів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 20.05.2022).
2. Порядок застосування зброї і бойової техніки з'єднаннями, військовими частинами і підрозділами Збройних Сил під час виконання ними завдань щодо відсічі збройної агресії проти України : Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2018 № 828. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/828-2018-p#Text> (дата звернення: 20.05.2022).
3. “Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України” – Закон України (ухвалено 3 березня 2022 року Верховною Радою України).

Антонюк Варвара Євгенівна,
здобувач вищої освіти III курсу
Навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.
Співавтор: **Логінова Марина Вікторівна,**
викладач кафедри цивільного права та процесу

ВІДМІННІСТЬ МАТЕРІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ТРУДОВОМУ ПРАВІ ВІД МАЙНОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

Критерії розмежування матеріальної відповідальності у трудовому праві і майновій у цивільному праві можна умовно поділити на дві основні групи. Перша група стосується підстав і умов настання матеріальної та цивільно-правової відповідальності, і це виявляється при аналізі порушень, передбачених відповідними галузями права.

Трудове правопорушення стосується порушення трудових правовідносин, включаючи обов'язки зі збереження майна і відшкодування завданої шкоди. Цивільне правопорушення стосується порушення цивільних правовідносин, які можуть бути майновими або особистими.

Протиправність. У трудовому правопорушенні вона полягає у порушенні норм трудового права, які накладають на працівників обов'язки зі збереження майна, а на роботодавця – створення необхідних умов для цього. Протиправність в цивільному праві відрізняється не тільки тим, що порушуються норми цивільного права, але й ширшим колом прав і обов'язків, що охороняються цивільно-правовою відповідальністю порівняно з матеріальною.

Шкода. Вона є чітким критерієм розмежування і має два аспекти [1, с.109]:

а) У цивільному праві шкода трактується ширше, ніж у трудовому. Крім реальних збитків, вона включає упушену вигоду (відповідальність за яку, згідно з трудовим законодавством, не може бути покладена на працівника).

б) У трудовому праві сфера відшкодування моральної шкоди є значно вужчою, ніж у цивільному праві. Тільки працівник має право на відшкодування такої шкоди.

Причинний зв'язок між протиправним діянням і заподіянням шкоди. У трудовому праві необхідний причинний зв'язок є обов'язковою умовою притягнення до відповідальності, тоді як у цивільному праві в окремих випадках встановлення причинного зв'язку не є обов'язковим (наприклад, у разі стягнення неустойки).

Факультативні елементи об'єктивної сторони правопорушення (час, місце, спосіб вчинення). Трудове право приділяє їм більше уваги, оскільки вони впливають на обсяг відшкодування шкоди, тоді як у цивільному праві зазвичай не враховуються.

Вина. Вона є обов'язковою умовою обох видів відповідальності. Однак у цивільному праві можлива відповідальність без вини у випадках, прямо передбачених у договорі чи законі (наприклад, ст. 612, ч. 2 ст. 950 Цивільного кодексу України).

Суб'єктний склад. Суб'єкти матеріальної відповідальності чітко визначені (працівник і роботодавець), тоді як у цивільно-правовій відповідальності вони не завжди чітко визначені. Сторони матеріальної відповідальності завжди пов'язані трудовими правовідносинами і не є рівноправними, тоді як у цивільному праві вони завжди рівноправні, але не завжди перебувають у правовідносинах одне з одним.

На основі порівняння матеріальної відповідальності у трудовому праві і майнової відповідальності у цивільному праві можна виділити кілька груп відмінностей і відповідних критеріїв, що визначають їх розмежування.

Характер відповідальності: у трудовому праві матеріальна відповідальність має індивідуальний характер, працівник особисто відшкодовує завдану шкоду, навіть якщо це стосується неповнолітніх. У цивільному праві можлива субсидіарна відповідальність, коли шкоду відшкодовують інші особи, які спільно заподіяли її.

Солідарна відповідальність: у матеріальній відповідальності солідарне відшкодування застосовується лише у разі спільних умисних дій працівників або працівника з іншими особами. У цивільному праві солідарна відповідальність є загальним правилом.

Доказування умов відповідальності: у матеріальній відповідальності роботодавець несе тягар доведення умов, необхідних для притягнення працівника до відповідальності. У цивільному праві потерпілим доводиться шкода і причинний зв'язок, а правопорушником - відсутність протиправного діяння і вини.

Обсяг відповідальності: у цивільному праві відповідальність є повною за загальним правилом, тоді як матеріальна відповідальність працівника, зазвичай, обмежена [2, с.122].

Фактори, що впливають на розмір відповідальності: у трудовому праві зменшення розміру відшкодування шкоди залежить від об'єктивного критерію - "відсутності умов, що забезпечують збереження матеріальних цінностей". У цивільному праві зменшення розміру відшкодування залежить від суб'єктивного критерію - ступеня вини потерпілого.

Порядок стягнення шкоди: у матеріальній відповідальності порядок стягнення більш диференційований, а потерпіла сторона (роботодавець) має значні повноваження. У цивільному праві цей порядок менш складний.

Строки притягнення до відповідальності: матеріальна і цивільна відповідальність мають різні строки притягнення, і в трудовому праві існує більша різноманітність строків.

Санкції: у трудовому праві умови і порядок застосування санкцій мають свою специфіку і варіативність порівняно з цивільним правом. У цивільному праві передбачені специфічні види санкцій, яких немає в трудовому праві.

Підстави звільнення від відповідальності: обставини, що є підставами звільнення від матеріальної відповідальності (наприклад, крайня необхідність), не враховуються у цивільно-правовій відповідальності.

Таким чином, наявні критерії свідчать про те, що матеріальна і цивільно-правова відповідальність є самостійними видами юридичної відповідальності зі своїми відмінностями.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Коротких А. Ю. Юридична відповідальність державних службовців за трудовим законодавством України: теорія, практика, проблеми : монографія. Київ. 2019. 360 с.
2. Костюченко О. Є. Реалізація соціального призначення трудового права в Україні : монографія. Харків : Право, 2018. 392 с.

*Антонюк Варвара Євгенівна,
здобувач вищої освіти III курсу
Навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.
Співавтор: Логінова Марина Вікторівна,
викладач кафедри цивільного права та процесу*

ПРИСВОЄННЯ РОЗРЯДІВ РОБІТНИКАМ

Професійний розвиток працівників - це зміна їх професійного становища та внутрішнього стану, яка відбувається необоротно, цілеспрямовано і закономірно. Роботодавці можуть проводити атестацію працівників. Категорії працівників, які підлягають атестації, та частота її проведення визначаються через колективний договір. У випадку, коли на підприємствах, установах та організаціях немає колективних договорів, роботодавець узгоджує з виборним органом первинної профспілкової організації категорії працівників, що підлягають атестації, строки і графік її проведення.

Атестація працівників здійснюється не більше одного разу на три роки. Роботодавець приймає рішення про проведення атестації, затверджує положення про атестацію, склад атестаційної комісії і графік її проведення. Інформація про проведення атестації повідомляється працівникам не пізніше, ніж за два місяці до її проведення [1, с.102]. Атестаційна комісія складається з висококваліфікованих фахівців і представника виборного органу первинної профспілкової організації. Безпосередній керівник працівника, що підлягає атестації, не може бути членом атестаційної комісії.

Для кожного працівника, який має бути атестований, його безпосередній керівник складає характеристику. Ця характеристика передається атестаційній комісії після того, як працівник ознайомився з нею, але не пізніше ніж за тиждень до атестації. Оцінка професійного рівня та кваліфікації працівника проводиться тільки на підставі ознак, що безпосередньо пов'язані з виконуваною роботою.

Рішення атестаційної комісії приймається відкритим голосуванням простою більшістю голосів присутніх на засіданні членів комісії. Засідання комісії вважається правоможним, якщо на ньому присутні не менше як дві третини її складу [2, с.99]. Рішення атестаційної комісії повідомляється працівнику та роботодавцю протягом трьох днів після його ухвалення.

Атестаційна комісія приймає рішення щодо відповідності або невідповідності працівника займаній посаді або виконуваній роботі. Якщо працівник визнається відповідним займаній посаді або виконуваній роботі, комісія може рекомендувати роботодавцю включити його до кадрового резерву, присвоїти чергову категорію, надати додаткову оплату праці або збільшити її розмір, організувати стажування на більш високій посаді або направити на підвищення кваліфікації для просування по роботі.

У випадку, якщо працівник визнається невідповідним займаній посаді або виконуваний роботі, комісія може рекомендувати роботодавцю перевести його за згодою на іншу посаду або роботу, що відповідає його професійному рівню, або надати навчання з подальшою (не пізніше ніж через рік) повторною атестацією. Рекомендації комісії з відповідним обґрунтуванням передаються працівникові у письмовій формі [3, с.202].

У разі відмови працівника від переведення на іншу посаду або роботу, що відповідає його кваліфікаційному рівню, або від професійного навчання за рахунок роботодавця, роботодавець має право звільнити працівника згідно з Кодексом законів про працю України.

Отож, присвоюють робітнику кваліфікаційний розряд або підвищують його з урахуванням складності виконуваних робітником робіт у відповідному структурному підрозділі (цеху, на ділянці тощо). За грубе порушення технологічної дисципліни та інші порушення, які спричинили погіршення якості продукції або робіт, робітникові може бути знижено кваліфікацію на один розряд.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Трудове право та право соціального забезпечення : навч. посібн. для підгот. до іспиту. Харків : Право, 2021. 258 с.
3. Чернега Р. Т. Правове забезпечення охорони праці в контексті євроінтеграції України: теорія і практика : монографія. Київ : Центр учб. літ., 2019. 408 с.
4. Швець В. О. Забезпечення стабільності трудових правовідносин: теорія та практика : монографія. Харків : Панов, 2020. 3668 с.

Брусенцева Марія Сергіївна,
курсант 2-го курсу, ННППФПНП.
Науковий керівник: Ділігул Аліна Сергіївна,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри цивільного права та процесу.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ.

ПРАВОВА ОХОРОНА ЗЕМЕЛЬ ТА ҐРУНТІВ

Актуальність питання охорони земель обумовлена тим, що нині дедалі більшу небезпеку для навколишнього природного середовища набуває промислова діяльність людини, що проявляється головним чином у місцях видобутку, переробки, транспортування корисних копалин. Будівництво, реконструкція та експлуатація об'єктів нафтогазової галузі безпосередньо впливають на стан природно-територіальних комплексів за рахунок техногенного навантаження, яке полягає у вилученні земельних ділянок із загального користування та природних циклів з перетворенням існуючого рельєфу; зниження рослинності, порушення ґрунтово-рослинного покриву під час проведення землерийних робіт.

Найважливішим компонентом біосфери в людини є ґрунт із її родючим шаром – гумусом. Вона не лише забезпечує життя на планеті Земля, але, як вважають вчені, зокрема, на думку Шульга М.В. та А.М. Шульга, є наслідком життя в результаті великого геологічного та малого біологічного кругообігу речовин на поверхні землі [1].

Родючий ґрунт – головне надбання держави, він при вмілому його використанні забезпечує людину їжею, а промисловість – сировиною. Першорядне завдання людства – зберегти родючість, один із найважливіших її факторів, що визначається морфологічними, фізико-хімічними, фізичними та біохімічними властивостями.

Охорона ґрунтів є неодмінною складовою охорони землі, що має велике значення для забезпечення сталого розвитку та екологічної стійкості. Законодавство визначає як сам поняття ґрунту, так і його охорону. Згідно зі статтею 1 Закону України «Про охорону земель», ґрунт є природно-історичним орґано-мінеральним утворенням на поверхні земної кори, що є осередком найбільшої концентрації поживних речовин. Він є основою для життя та розвитку людства завдяки своїй найціннішій властивості – родючості [2]. Охорона ґрунтів передбачає систему правових, організаційних, технологічних та інших заходів, спрямованих на збереження і відновлення родючості та цілісності ґрунтів, їх захист від деградації, впровадження ґрунтозахисних технологій у сільськогосподарському виробництві та забезпечення екологічної безпеки довкілля.

У минулому, в Україні, домінувала незбалансована та недостатня система землеробства, що призвела до негативних наслідків. Ця проблема була спричинена ігноруванням екологічних законів та правил землекористування, а також неформованістю нормативно-правового забезпечення у сфері охорони земель.

Однак, в останні роки в Україні приділяється більше уваги охороні ґрунтів та земель загалом. Уряд вживає заходів для покращення екологічної ситуації, впровадження сучасних технологій землекористування та розвитку земельного законодавства. Розвиток сталого землекористування та збереження ґрунтів є одним із пріоритетів національної стратегії сталого розвитку, що сприятиме покращенню екологічної ситуації та забезпеченню збалансованого використання земельних ресурсів для довгострокового благополуччя суспільства.

Зокрема, статтею 165 Земельного кодексу України введені нормативи у галузі охорони земель та відтворення родючості ґрунтів як

«а) оптимального співвідношення земельних угідь;
б) якісного стану ґрунтів;
в) гранично допустимого забруднення ґрунтів;
г) показники деградації земель та ґрунтів» [3] із метою контролю за станом і динамікою якісних їхніх характеристик. Із прийняттям Закону України «Про охорону земель» (2003) визначено зміст наведених нормативів [2].

Правова охорона земель та ґрунтів відіграє важливу роль у забезпеченні сталого розвитку та збереження природного середовища для майбутніх поколінь. Дотримання правових норм і заходів у цій сфері є обов'язковим для всіх суб'єктів, що займаються землекористуванням та сільськогосподарською діяльністю з метою збереження родючості ґрунтів і забезпечення екологічної стійкості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шульга М.В., А.М. Шульга. Актуальні правові проблеми охорони земель в Україні. Збірник наукових праць ХНПУ імені ГС Сковороди "Право" 37. 2023. с. 130-144.
2. Про охорону земель: Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/962-15>.
3. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2874%D0%B0-07>

Брусенцева М.С.,
курсант 2-го курсу, ННППФПНП.

Логінова М.В.,
викладач кафедри цивільного права та процесу.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

СПАДКОВЕ ПРАВО

Якщо розглядати спадкове право як галузь права, то його можна визначити таким чином: це сукупність норм права, що регулюють суспільні відносини у сфері спадкування майна – відносини, що складаються у зв'язку з переходом майна до спадкоємців від спадкодавця у порядку, передбаченому законом, або за заповітом.

Під здійсненням спадкових прав мається на увазі комплекс дій, вкладених у розпорядження спадковим майном.

Здійснення спадкових прав можливе за такими підставами: заповітом, спадковим договором та за законом.

Говорячи про реалізацію спадкових прав насамперед необхідно розглянути, що таке спадкові правовідносини.

Відповідно до ст. 1216 Цивільного кодексу спадкуванням є перехід спадкового майна від спадкодавця, до інших осіб, а саме спадкоємців [1]. Змістом спадкування є права й обов'язки, що належали спадкодавцеві під час відкриття спадщини та які не припинилися у випадку його смерті. Як нам відомо, успадкувати майно можна за заповітом чи ж за законом. Що ж мається на увазі під поняттям заповітом, то під ним розуміється розпорядження фізичної особи у разі своєї смерті. Заповіт повинен бути написаним з вільного волевиявлення і, ні під яким видом примусу. Спадщина відкривається у разі смерті фізичної особи чи оголошення такої людини померлою. Де особа востаннє проживала, там і буде відкриватись спадщина. Також закон містить диспозитивну норму, яка полягає у виборі спадкоємця щодо прийняття спадщини або неприйняття. Позитивним у даній нормі є те, що у разі вимоги кредиторів за боргами спадкодавця є більшими, ніж саме спадкове майно, спадкоємець може його, відповідно не прийняти. Також у даному випадку слід звернути увагу на те, що обов'язком спадкоємця є задоволення вимог кредиторів, але лише в межах вартості спадщини. Прийняття спадщини не допускається з умовою або із застереженням. Особа, яка проживала на постійній основі із спадкодавцем на момент відкриття спадщини, є такою, що прийняла спадщину, але якщо не заявила про її відмову. Іноді виникають ситуації, коли місце реєстрації спадкоємця не збігається із місцем реєстрації спадкодавця, нотаріус відмовляє у видачі свідоцтва про право на спадщину через недоведеність факту спільного проживання.

Перейдемо до принципів спадкового права. Принципи спадкового права – це першорядні ідеї, які знайшли закріплення в існуючому в даний час законодавстві, згідно

з якими відбувається державне регулювання суспільних відносин, що становлять предмет спадкового права [2]

Дослідники по-різному виділяли принципи права, причому нерідко вони були категорично не згодні із поглядами інших вчених. Найбільш визнаною є така сукупність принципів:

1) принцип універсального спадкового правонаступництва. Спадщина складається з усіх тих речей, майна та майнових прав та обов'язків, володарем яких був спадкодавець, ні більше, ні менше;

2) принцип свободи вибору спадкоємців та принцип свободи заповіту. Спадкодавець може скласти заповіт (передаючи комусь спадщину або навпаки позбавляючи права спадкування) і нікому не повідомляти про його зміст, крім того, він завжди може змінити або скасувати його. При цьому, звичайно, не можуть бути порушені нормативно-правові акти та права, свободи та інтереси інших осіб, що охороняються законом. Спадкоємець має суб'єктивну свободу вибору, яка дає йому можливість прийняти спадщину за заповітом, за законом, у порядку спадкової трансмісії, або він може відмовитися від нього зовсім;

3) принцип охорони спадщини від чийхось протиправних чи аморальних посягань тощо. Цей принцип відбивається у нормах, які охороняють саму спадщину, порядок управління ним і відшкодування пов'язаних із цим витрат, і навіть розподілу його серед спадкоємців тощо. [3].

6) принцип пріоритету успадкування за заповітом над успадкуванням за законом. Спадкування за законом здійснюється, якщо відсутній заповіт і в деяких інших випадках, встановлених ЦК України;

7) принцип рівності спадкоємців згідно із законом. Цей принцип підтверджується також міжнародними нормами.

Отже, можемо сформулювати наступну дефініцію. Під спадковим правом як підгалуззю цивільного права слід розуміти сукупність правових норм, які регулюють відносини, що виникають з приводу визначення посттанативної долі майна (майнових прав і обов'язків), а також порядок та умови такого переходу після настання смерті власника такого майна. Також можна дійти невтішного висновку, що принципи спадкового права грають значної ролі у регулюванні цивільних відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003. № 40-44. С. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Кухарев О.Є. Принципи спадкового права як визначальні засади подальшого оновлення спадкового законодавства України. 2021.
3. Антоніщак В.І., О.С. Котуха. Принципи спадкового права.. 2018. с. 15.

УДК: 349.22

Василенко О.О.,
курсант 3-го курсу
навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції.

Ділігул А.С.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права та процесу.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ.

РОЛЬ ТРУДОВОГО ПРАВА В ЗАХИСТІ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ В УКРАЇНІ

Трудове право в Україні відіграє важливу роль у захисті прав працівників та створенні рівних умов праці для всіх. Законодавство, що регулює трудові відносини, встановлює основні норми, стандарти та принципи, які забезпечують безпеку, соціальний захист та справедливість у сфері праці.

Важливим є те, що захист прав працівників в Україні є однією з основних цілей трудового права. Трудове законодавство надає низку механізмів та гарантій, які сприяють захисту прав працівників в різних аспектах трудових відносин [1, с.98].

По-перше, трудове право забезпечує гарантії щодо працевлаштування. Законодавство встановлює правила щодо найму працівників, забороняє будь-яку форму дискримінації під час відбору кандидатів на робочі місця та забезпечує рівні можливості для всіх працівників.

По-друге, трудове право визначає мінімальні стандарти умов праці. Це охоплює встановлення максимальної тривалості робочого часу, регулювання режиму відпочинку та перерв, а також забезпечення безпеки та охорони праці. Законодавство встановлює вимоги до робочого середовища, забезпечення працівників необхідними засобами індивідуального захисту та запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням.

По-третє, трудове право регулює питання оплати праці. Воно встановлює мінімальну заробітну плату, вимоги до системи оплати праці та гарантує працівникам справедливую оплату за виконану роботу. Крім того, законодавство визначає права працівників на отримання додаткової оплати за надурочну роботу, святкові та нічні зміни тощо.

Система судової та адміністративної юстиції у сфері трудових відносин забезпечує реалізацію прав працівників. Це включає можливість звернутися до суду у разі порушення трудових прав та отримання компенсації за збитки, а також розв'язання спорів між працівниками та роботодавцями [2, с.132].

Трудове право в Україні постійно розвивається та вдосконалюється з метою встановлення більш справедливих та ефективних механізмів захисту прав працівників.

Враховуючи швидкі зміни в суспільстві та ринковій економіці, важливо забезпечувати адаптацію законодавства до нових викликів і потреб працівників.

Завдяки ролі трудового права в Україні, працівники мають можливість працювати у безпечних умовах, отримувати справедливую оплату та брати участь у прийнятті рішень, що стосуються їхнього трудового життя. Таким чином, трудове право є важливим інструментом, який сприяє захисту прав працівників та розвитку справедливого трудового суспільства в Україні.

Розуміння та ефективне застосування трудового права сприяють створенню стабільного соціального клімату, де працівники мають впевненість у своїх правах та можуть розраховувати на захист їх інтересів. Трудові закони та нормативні акти визначають права та обов'язки сторін трудових відносин, а також встановлюють процедури вирішення трудових спорів.

Одним із ключових аспектів ролі трудового права є забезпечення безпеки та охорони праці. Законодавство встановлює стандарти безпеки на робочому місці, вимоги до умов праці та заходи щодо запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням. Це має на меті забезпечення фізичного та психологічного благополуччя працівників.

Також, трудове право гарантує справедливую оплату праці та регулює питання щодо робочого часу, режиму відпочинку та відпусток. Встановлення мінімальної заробітної плати та інших показників оплати праці, а також регулювання питань щодо робочого часу та перерв сприяє уникненню експлуатації працівників та забезпечує їхнє соціальне забезпечення [3, с.76].

Значна увага у трудовому праві приділяється також колективним переговорам, утворенню профспілок та захисту прав представників працівників. Профспілки мають право брати участь у вирішенні трудових спорів, представляти інтереси працівників у відносинах з роботодавцями та сприяти поліпшенню умов праці.

Таким чином, можна зробити висновок, що трудове право в Україні відіграє важливу роль у захисті прав та свобод працівників. Воно забезпечує гарантії щодо працевлаштування, умов праці, оплати праці, відпусток, охорони праці та інших аспектів трудових відносин. Трудове законодавство також захищає працівників від дискримінації, мобілізує їх право на участь у колективних переговорах та формування профспілок. Забезпечення прав та свобод працівників сприяє створенню справедливого трудового суспільства в Україні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Трудове право України: підручник (за ред. проф. О. М. Ярошенко). Харків: Вид-во 2022. 376 с.
2. Трудове право України: підручник. За загальною редакцією М.І. Іншина, В.Л. Костопа, В.П. Мельника. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 472 с.
3. Трудове право України: навчально-методичний посібник. І.М. Дмитрук. Миколаїв: Видавничий дім «Гельветика». 2017. 145 с.

УДК: 349.2

Василенко О.О.,
курсант 3-го курсу
навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції.
Нагорна О.О.,
старший викладач кафедри цивільного права та процесу.
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ У ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ: ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ В УКРАЇНІ

Гендерна рівність у трудових відносинах є однією з ключових тем, яка привертає увагу сучасного суспільства, включаючи Україну. У наш час все більше людей усвідомлюють необхідність забезпечення рівних можливостей та умов праці незалежно від статі.

Україна, як країна, що розвивається, визнає важливість гендерної рівності у трудових відносинах та вживає заходи для забезпечення відповідності принципам рівності та недискримінації. Правовий аналіз є необхідним інструментом для розуміння ситуації в цій галузі та визначення шляхів подальшого розвитку.

Українське законодавство надає захист прав жінок і чоловіків у сфері трудових відносин, зокрема, вона забороняє дискримінацію за ознакою статі, гарантує рівні умови праці, встановлює право на рівну оплату праці, відпустки по догляду за дітьми та інші соціальні вигоди. Але реалізація цих нормативних актів у практиці може виявлятися складною задачею [1, с.82].

Тому, проведення правового аналізу гендерної рівності у трудових відносинах в Україні є важливим кроком для визначення наявних проблем, виявлення прогалин у законодавстві, виявлення недоліків у практичній реалізації та розробки ефективних рішень. Він сприятиме подальшій інтеграції гендерної рівності в трудові відносини та створенню більш справедливого та рівного суспільства.

Проблематика гендерної рівності у трудових відносинах України виявляється на різних рівнях і має свої особливості. Незважаючи на законодавчі норми, що гарантують рівні права та можливості працювати без дискримінації незалежно від статі, існують деякі виклики та проблеми, які потребують уваги та вирішення.

По-перше, стереотипи та упередження щодо ролей жінок і чоловіків у суспільстві продовжують існувати, і це впливає на трудові відносини. Жінкам часто накладаються обмеження вибору професій, а також стикаються з нерівною оплатою праці порівняно з чоловіками, недостатньою представленістю на високих посадах та можливостями професійного зростання.

По-друге, забезпечення рівних умов праці для жінок, зокрема вагітних жінок і матерів, є актуальною проблемою. Багато жінок стикаються з відмовою в працевлаштуванні або погіршенням умов роботи у зв'язку з вагітністю або

материнством. Не всім працівницям надаються достатній рівень соціальних гарантій і підтримки для поєднання сімейного життя та кар'єри.

По-третє, насильство та домашнє насильство також мають великий вплив на трудові відносини. Багато жінок стикаються зі стосунками примусової праці, сексуального домагання та інших форм насильства на робочому місці. Це створює небезпечну та недостойну робочу атмосферу і порушує права працівників [2, с.100].

Необхідно приділяти належну увагу проблемам гендерної нерівності у трудових відносинах і активно вживати конкретні заходи для їх вирішення. Розробка та впровадження ефективних політик гендерної рівності є важливим кроком. Це включає створення законодавчої бази, що гарантує рівні права і можливості для всіх працівників, незалежно від статі. Такі політики повинні бути направлені на запобігання дискримінації, забезпечення рівної оплати праці, просування жінок на керівні посади та розширення їх можливостей професійного розвитку.

Додатково, необхідний постійний нагляд за дотриманням цих політик, контроль за виконанням законодавства та санкції за порушення прав працівників. Спільне зусилля владних органів, роботодавців, профспілок та громадських організацій є важливим для досягнення реальних змін.

Підвищення гендерної свідомості в суспільстві та освітніх установах також є ключовим елементом. Це означає популяризацію інформації про гендерні проблеми, стереотипи та нерівність, проведення тренінгів та освітніх заходів для формування рівних цінностей та поведінки.

Надання підтримки жінкам у професійному розвитку та сімейному житті також має велике значення. Це може включати створення гнучких графіків роботи, дитячих садків на робочому місці, програми підтримки материнства та батьківства, а також забезпечення доступу до освіти та кваліфікаційних курсів [3, с.89].

Загалом, лише за допомогою комплексного підходу та спільних зусиль можна досягти гендерної рівності у трудових відносинах в Україні. Це важливий крок до створення справедливого та рівного суспільства, де всі працівники мають однакові права, можливості та повагу.

Отже, гендерна рівність у трудових відносинах є актуальною темою в Україні, яка потребує правового аналізу. Незважаючи на наявність законодавчих норм, проблеми гендерної нерівності все ще існують. Важливо зосередити увагу на розробці та впровадженні ефективних політик гендерної рівності, контролі їх дотримання, підвищенні гендерної свідомості та підтримці жінок у професійному розвитку та сімейному житті. Тільки шляхом спільних зусиль та реалізації цих заходів можна досягти справедливих та рівних умов праці для всіх працівників незалежно від статі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Трудове право України: навчально-методичний посібник. І.М. Дмитрук. Миколаїв: Видавничий дім «Гельветика». 2017. 145 с.
2. Трудове право України: підручник (за ред. проф. О. М. Ярошенко). Харків: Вид-во 2022. 376 с.
3. Трудове право України: підручник. За загальною редакцією М.І. Іншина, В.Л. Костюка, В.П. Мельника. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 472 с.

Волик Милана Миколаївна,
*курсант 3 курсу факультету
підготовки фахівців для органів досудового розслідування.
Науковий керівник: Волков Юрій Михайлович,
старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки.
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ*

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ ЗА ЧИ ПРОТИ

Дискусія щодо легалізації зброї в Україні залишається актуальною та викликає протилежні погляди в суспільстві. З одного боку, прихильники легалізації аргументують її необхідністю для особистого захисту та посилення обороноздатності громадян. З іншого боку, критики побоюються можливих негативних наслідків, таких як збільшення насильства та необережне використання зброї. У даному дослідженні ми розглянемо ключові аргументи з обох сторін спірного питання щодо легалізації зброї в Україні.

Розгортаючи аргументи "за" та "проти" легалізації зброї в Україні, важливо звернути увагу на підтверджуючі факти, приклади та думки експертів, щоб забезпечити баланс поглядів та об'єктивність розгляду цієї теми.

Аргументи "За":

- **Право на самозахист:** Прихильники легалізації зброї вказують на конституційне право кожної людини на захист свого життя та майна. Це право визначене в статті 27 Конституції України.

- **Ефективний самозахист:** Зброя може надати громадянам засоби для ефективного самозахисту в разі неминучої загрози життю або житловій безпеці. При належній підготовці та використанні, зброя може дати перевагу в ситуаціях, коли виклик поліції або інших правоохоронних органів затриматися.

- **Зміцнення обороноздатності:** В умовах геополітичних викликів та загроз безпеці, прихильники легалізації зброї вважають, що це може зміцнити обороноздатність країни, надаючи громадянам можливість вступити в добровільні оборонні структури та допомагати в захисті країни.

Аргументи "Проти":

- **Збільшення насильства:** Критики легалізації зброї в Україні стверджують, що це може призвести до зростання насильства, оскільки більше зброї в руках громадян може спровокувати конфлікти та використання зброї у неправомірних цілях.

- **Безпека громадського порядку:** Критики також вказують на можливість порушення громадського порядку та загрозу безпеці суспільства, якщо зброя попаде в руки неконтрольованих або недостатньо підготовлених осіб.

- **Чорний ринок та нелегальна торгівля:** Існує ризик, що легалізація зброї може сприяти зростанню чорного ринку та нелегальної торгівлі зброєю, оскільки незаконні

виробники та посередники можуть скористатися цим для незаконної торгівлі та поширення зброї.

Важливо зазначити, що позиції "за" і "проти" легалізації зброї в Україні є складними та мають різні аргументи. Для досягнення розумного рішення, необхідно уважно вивчити всі аспекти, залучити експертну думку та врахувати конкретні умови та контекст українського суспільства.

До лютого 2022 року в Україні процедура отримання дозволу на зброю була регульована лише двома наказами Міністерства внутрішніх справ. Ця процедура була досить тривалою та бюрократичною. Проте, у березні 2022 року, внаслідок воєнного стану, Міністерство внутрішніх справ спростило процедуру, видавши наказ "Про особливості видачі громадянам України дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану" [1]. Таким чином, наразі в Україні існують три механізми володіння вогнепальною зброєю для цивільних осіб в умовах воєнного стану.

Перший механізм передбачає набуття мисливської вогнепальної зброї у власність громадянами України в загальному порядку, з обов'язковим поновленням дозволу на зброю кожні три роки. Другий механізм забезпечує спрощений порядок надання громадянам України дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської вогнепальної зброї протягом дії воєнного стану. Третій механізм передбачає особливий порядок тимчасового видання вогнепальної зброї і боєприпасів громадянам України, іноземцям та особам без громадянства, які перебувають на території України на законних підставах, для участі у відсічі та стримуванні збройної агресії з боку Російської Федерації та/або інших держав.

Легальні передумови, які надають українцям право придбати зброю для самозахисту, базуються на регуляціях Конституції та Кримінального кодексу України. Конституція гарантує право кожній людині захищати своє життя (ст. 27) [2], а Кримінальний кодекс зазначає, що особа не несе кримінальної відповідальності за застосування зброї або інших засобів самозахисту проти озброєної особи або групи осіб, а також для захисту житла чи приміщення від протиправного насильницького вторгнення, незалежно від тяжкості заподіяної шкоди (ст. 36) [3].

Виходячи з цих нормативних актів, можна припустити, що чим більша ймовірність отримати адекватну відповідь на прояв насильства, тим меншою буде мотивація у потенційних злочинців "ризикувати".

Враховуючи агресію держави-терориста, важливо звернути увагу на внесену новелу Кримінального кодексу України [4]. Особлива увага приділяється статті 43-1, яка стосується виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України. В цій статті зазначено, що особа не несе кримінальної відповідальності за застосування зброї, бойових припасів або вибухових речовин проти осіб, які здійснюють збройну агресію проти України, а також за пошкодження чи знищення майна в цьому контексті.

Це законодавче положення Кримінального кодексу підкреслює необхідність захисту Вітчизни та територіальної цілісності України в умовах збройної агресії. Воно забезпечує особам, які вступають у боротьбу захисту країни, певний юридичний захист

за їхні дії з використанням зброї або інших бойових засобів. Це може стимулювати громадян брати активну участь у захисті своєї країни та допомагати зберегти її територіальну цілісність.

Враховуючи цю норму Кримінального кодексу, можна сказати, що це сприяє забезпеченню безпеки та захисту України, одночасно забезпечуючи захист осіб, які беруть участь у захисті країни, від правової відповідальності за їхні законні дії.

У підсумку, легалізація зброї в Україні має свої за і проти. Захисники такого кроку наголошують на праві людини на самозахист, зміцненні особистої безпеки та збільшенні можливостей відповіді насильству. Однак, противники вказують на ризик зловживання та загрозу громадській безпеці. Об'єктивне обговорення цієї теми є важливим для забезпечення балансу між індивідуальними правами та загальною безпекою суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. «Про особливості видачі громадянам України дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану» наказ №170 МВС України від березня 2022 року.
2. Конституція України, розділ II «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» (стаття 27).
3. Кримінальний Кодекс України, розділ VII (Обставини, що виключають злочинність діяння), стаття 36 «Необхідна оборона».
4. Кримінальний Кодекс України, стаття 43-1 «Виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України».

Кирило ГАЛКІН,
курсант 2 курсу
навчально наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділі національної поліції, рядовий поліції.
Науковий керівник: викладач кафедри
цивільного права та процесу **Аліна ДІЛІГУЛ**

ЗАХИСТ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН

Проблеми розвитку екологічного законодавства за умов ринку пов'язані зі збільшенням масштабів виробництва, що відсунула на задній план тему стану екології. Недоліки правової бази у сфері захисту навколишнього середовища обумовлені пробілами у законодавстві, недостатньою поінформованістю громадян та низькими санкціями за порушення закону.

Однією з головних проблем діяльності захисту екології вважається недосконалість правової бази, а саме: екологічним правом не регулюються питання про екологічне страхування, аудит, сертифікації, відшкодування шкоди від правопорушень; ізоляція екологічного законодавства: документи, що регулюють питання охорони природи, не підкріплені Цивільним, Кримінальним, Адміністративним та іншими кодексами; низькі ставки платежів за забруднення навколишньої природи: промислові підприємства воліють сплатити штрафи, а не проводити природоохоронні заходи та впроваджувати зелені технології у виробництво.

Під екологічними правами людини прийнято розуміти визнані та закріплені у законодавстві права, які спрямовані на задоволення різних потреб людини при взаємодії з навколишнім природним середовищем

Основний закон закріплює право кожного на безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище [1], а отже покладає на себе обов'язок забезпечувати дане право, застосовуючи при цьому усі наявні механізми забезпечення екологічної безпеки. З огляду на те, що забезпечення екологічних прав людини державою є одним із завдань екологічної безпеки, а екологічна безпека є складовою безпеки національної [2], можна стверджувати, що порушення екологічних прав людини становить загрозою національній безпеці держави. З огляду на те, що однією з основних загроз екології України є збільшення виробництва промислових відходів необхідним є оперативне реагування на екологічні виклики, а держава має виступати регулятором. Для цього в Україні діє ціла система органів державної влади, що здійснюють управлінське та адміністративно-правове регулювання у сфері поводження з промисловими відходами застосовуючи контрольно-наглядові заходи.

Захист екологічних прав людини є важливою складовою теорії права та чинного законодавства. Уявлення про саме поняття «захист» вроджене у свідомості кожної людини, але для його повного розкриття необхідно з'ясувати, в яких напрямках відбувається захист, а саме, які функції здійснює захист прав людини, зокрема її екологічних прав.

Вчений І.В. Берестовський визначає поняття «захист прав людини і громадянина» як систему заходів, що здійснюється демократичною, соціальною та правовою державою.

Головна мета цієї системи полягає в запобіганні порушення наявних прав, контролі за їх дотриманням та нагляді, а також в підтвердженні або відновленні обговорюваних або порушених прав. Реалізація цієї системи здійснюється через організаційні та правові засоби, шляхом дії органів державної влади і місцевого самоврядування, а також громадськими організаціями з метою нормалізації процесу реалізації прав та свобод особи [3].

На міжнародному рівні приділяється значна увага проблемам охорони довкілля та захисту екологічних прав на планетарному рівні. Один із яскравих прикладів закріплення екологічних прав людини в міжнародних договорах - Конвенція Європейської Економічної Комісії ООН «Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля», яка була прийнята 25 червня 1998 року в м. Оргусі (Данія) (Оргуська Конвенція). Цей документ визначає три основні види екологічних прав, які розглядаються як важливі чинники у становленні демократії.

Перший вид екологічних прав, що передбачений Оргуською Конвенцією, - це доступ громадськості до екологічної інформації. Це означає, що кожна людина має право на доступ до інформації про стан довкілля, його забруднення, наслідки екологічних діянь та інші аспекти, що стосуються довкілля. Це дає можливість громадськості бути свідомою щодо екологічних проблем та впливати на прийняття рішень у цій сфері.

Другий вид екологічних прав – участь громадськості у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля. Це означає, що громадськість має право брати участь у прийнятті рішень, які мають важливий екологічний вплив. Це може включати консультації з громадськістю, публічні слухання та інші форми залучення громадськості до процесу прийняття рішень.

Третій вид екологічних прав – доступ громадськості до правосуддя з питань, що стосуються довкілля. Це означає, що громадськість має право звертатися до суду або інших відповідних органів з метою захисту екологічних прав та розгляду справ, пов'язаних з порушенням екологічних норм [4].

Отже, для повного розуміння поняття «захист екологічних прав людини» необхідно звернутися до теорії права та чинного законодавства. Захист включає систему заходів, що мають на меті запобігти порушенням прав, забезпечувати контроль і нагляд за їх дотриманням, а також підтверджувати або відновлювати порушені права. В Україні захист екологічних прав здійснюється в судовому порядку відповідно до законодавства.

Підсумовуючи слід відзначити, що в Україні нагальною є потреба у виробленні довгострокової стратегії сталого розвитку держави, в якій слід відзначити необхідність кодифікації екологічного законодавства

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28.06.1996. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Хилько М. І. Екологічна безпека України: Навчальний посібник. К. 2017.
3. Бакуліна Г.Ю. Сміття – загроза екології чи багатство країни? Світовий досвід і перспективи України щодо виробництва біогазу. Економіка і суспільство. 2017. №9. С. 803-808.
4. Берестовський І. Захист прав людини і громадянина як функція української держави. Науковий вісник НАВС. 2011. № 4. С. 124–131.

Кирило ГАЛКІН,
курсант 2 курсу
навчально наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів національної поліції, рядовий поліції.
Науковий керівник: викладач кафедри
цивільного права та процесу **Аліна ДІЛІГУЛ.**

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

Принципи права – основні засади, ідеї, що визначають зміст та напрями правового регулювання загалом і кожну з його галузей зокрема. Однак в умовах трансформації сучасних реалій, відносин, інститутів, свідомості людей принципи права не є винятком, вони також схильні до змін [1].

Принципи права коротко відбивають суть чинного законодавства, є основою визначення правового статусу суб'єктів права, є фундаментом, у якому базується реалізація норм права, політичної та економічної ситуацією у суспільстві, показують взаємозв'язок відносин, регульованих законодавством, з іншими суспільними відносинами.

Галузеві принципи екологічного права покликані забезпечувати відображення загальноправових принципів через предмет та метод регулювання. Зміст цих принципів несе у собі відображення основоположних теоретико-правових ідей у формі принципів розвитку екологічного права, а також основних організаційно-регламентуючих принципів механізму правового регулювання.

Вчені відзначають, що принципи екологічного права відображають вихідні засади галузі права та їх необхідно виділяти та вивчати через те, що законодавчі акти екологічної галузі права повинні видаватися виходячи з принципів права і не суперечити їм. Це означає, що законодавство та видані відповідно до нього нормативні правові акти, що регулюють суспільні відносини у сфері екології, ґрунтуються на принципах екологічного права.

Екологічне право є складною галуззю права, що включає підгалузі (земельне, лісове та ін) та інститути. Кожна підгалузь екологічного права має складні та прості правові інститути та підінститути. Так, у кожній підгалузі права є інститут права користування відповідними природними об'єктами: право землекористування, водокористування, лісокористування, надрокористування, користування тваринним світом, атмосферним повітрям тощо та підінститути. Наприклад, право користування тваринним світом включає два основні правові інститути: правове регулювання полювання, правове регулювання рибальства. Ці інститути у свою чергу поділяються на підінститути: право промислового рибальства та полювання, право аматорського та спортивного рибальства [2]. Відповідно слід виділяти принципи кожної підгалузі права, причому існують принципи, загальні всім підгалузям права, і специфічні для кожної підгалузі, й інституційні принципи.

З огляду на положення статті 3 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», виникає необхідність подальшої кодифікації екологічного законодавства. Це може бути здійснено шляхом створення Екологічного кодексу або Кодексу законів про довкілля, який враховуватиме природно-правові підходи та закріпить

статтю «Принципи екологічного законодавства» з визначенням їх ієрархії. Такий крок створить підґрунтя для подальшого розвитку принципів у поресурсовому законодавстві.

Поряд з принципами, що закріплені у зазначеній статті 3, варто встановити й інші принципи екологічного законодавства. Серед них можуть бути:

- дотримання прав людини на безпечне навколишнє природне середовище;
- додержання моральних засад суспільства при реалізації екологічних прав;
- пріоритет забезпечення безпечних умов для життєдіяльності людини;
- поєднання екологічних прав та обов'язків людини;
- недопущення зловживання екологічними правами;
- невід'ємний суверенітет держави над своїми природними ресурсами;
- збереження екологічних функцій природних об'єктів як середовища життєдіяльності;
- загальнодоступність використання природних об'єктів права власності українського народу відповідно до закону;
- поєднання особливостей природних об'єктів як природних ресурсів;
- гарантування державою прав на природні ресурси; запобігання екологічній шкоді та інші [3].

Таким чином, коротко розглянуті нами деякі аспекти принципів екологічного права свідчать, що існуюча нині система принципів екологічного права потребує низки змін та доповнень. До неї слід включити принципи, які зумовлені сучасною екологічною ситуацією країни та у світі. На наш погляд, існує необхідність розширення переліку принципів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ісакова В.М. Принципи міжнародного екологічного права: поняття та ознаки. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція 42. 2019. с. 120-123.
2. Комарницький В.М. Принципи екологічного права: питання їх закріплення в екологічному законодавстві. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені ЕО Дідоренка 3.83. 2018. с. 174-182.
3. Мельничук О.А. Екологічне право і його принципи. Збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції «Екологічна політика і право ЄС та їх імплементація у правову систему України». 2019. с. 236.

Галушневська К.О.,
здобувач вищої освіти 2-го курсу
навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції.
Науковий керівник: **Великий Ю.М.,**
викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ.

ПЕРЕВАГИ В ЗАСТОСУВАННІ АКТИВНИХ І ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ

Вступ. Дисципліна «Вогнева підготовка» в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання (ЗВО) спрямована на формування у майбутніх поліцейських стійких навичок у поводженні, правомірного застосування та використання вогнепальної зброї. Якісно сформовані уміння і навички в майбутніх поліцейських в подальшому дозволять їм професійно виконувати свої посадові повноваження, ефективно діяти в типових, екстремальних ситуаціях, зберегти своє життя і життя пересічних громадян від протиправних посягань з боку правопорушників та злочинців.

Водночас, гучні резонансні події за участю поліцейських [6] після застосування примусових заходів свідчать про необхідність змін у традиційній системі проведення занять. У традиційній системі під час проведення практичних занять з вогневої підготовки в ЗВО переважають репродуктивні та нормативно-командні методи викладання, що знижує їх ефективність. Проте, закон України «Про вищу освіту» серед основних завдань вищих навчальних закладів передбачає «забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі освітніх, наукових та інноваційних технологій» [1]. Застосування інноваційних технологій дозволить підвищити якість проведення практичних занять з вогневої підготовки, зацікавленість здобувачів до цієї дисципліни, зменшити терміни формування спеціальних умінь і навичок.

Мета статті – розкрити специфіку та особливості використання на практичних заняттях з вогневої підготовки активних і інтерактивних методів навчання.

Виклад основного матеріалу. Сутність традиційної системи навчання передбачає організацію на практичних заняттях послідовного проведення наступних етапів: чітке, доступне пояснення науково-педагогічними працівниками (НППІ) готових знань, умінь і навичок, засвоєння в передбачені освітньо-професійною програмою терміни та їх відтворення. Через це, й досі розповсюдженими залишаються твердження, що якість організації занять залежить від застосованих НППІ методів та якості наданої здобувачам інформації.

Водночас, концепція інтерактивного навчання передбачає застосування в освітньому процесі методів навчання, які б дали можливість активізувати пізнавальну активність здобувачів, ефективній передачі практичного досвіду, збільшити об'єм засвоєння навчальної

інформації та можливість творчого підходу до викладання. Аналіз сучасних інноваційних технологій [7-9] показав, що найбільш ефективними під час проведення практичних занять в ЗВО є застосування контекстного, імітаційного, проблемне та модульного навчання.

Контекстне навчання передбачає застосування в освітньому процесі таких видів діяльності, як - навчальна, наукова та практична. При цьому, НПП необхідно створювати умови, максимально наближених до реальних. Під час застосування імітаційного навчання, як правило, використовуються ігрові та імітаційні форми навчання. Проблемне навчання вимагає від НПП розгляду проблемної ситуації та самостійного пошуку здобувачем правильного рішення. Для максимально повного засвоєння здобувачами освітнього компоненту застосовується модульне навчання, під час якого навчальний матеріал жорстко структурується, супроводжуючись обов'язковими блоками вправ і контролем за їх виконанням.

Характерними особливостями активних і інтерактивних методів навчання є попередня підготовка НПП місць проведення занять, проведення розминки, організації роботи в групах з невеликою кількістю курсантів і слухачів, перехід на багатосторонню комунікацію з усіма учасниками освітнього процесу та обов'язкове заохочення здобувачів. При цьому, психологи і дослідники інновацій акцентують увагу на тому, що найбільше інформації здобувачами запам'ятовується від побаченого, почутого, обговореного й активно відпрацьованого [1, 4, 5].

Під час вибору методів і моделі навчання НПП необхідно враховувати умови проведення, базовий рівень підготовленості і чисельність здобувачів в групі, наявність необхідного інвентарю та оснащення. Подання навчального матеріалу повинно носити елемент новизни, враховувати вимоги діючих Законів, наказів, Інструкцій, Положень та бути спрямоване на підготовку здобувачів до майбутньої професійної діяльності.

За рекомендаціями дослідників і фахівців підвищити якість проведення практичних занять з дисципліни «Вогнева підготовка» можливо за рахунок впровадження в освітній процес таких методів, як: моделювання професійних ситуацій; вирішення квазіпрофесійних завдань; відпрацювання вправ, в умовах, наближених до реальних; аналізу помилок, колізій та казусів; організації роботи в малих групах; застосування ігрових (рольових, ділових, імітаційних, органічно-діяльних) методів; імітаційно-неігрових методів; проведення індивідуальних і групових тренінгів; майстер – класів [2, 7-9].

Висновок. Отже, використання в освітньому процесі інтерактивних технологій навчання мають безперечні переваги над традиційною системою викладання. Системне застосування активних і інтерактивних методів навчання під час проведення практичних занять з дисципліни «Вогнева підготовка» дозволить НПП не тільки якісно формувати спеціальні уміння і навички, а й підвищити зацікавленість та пізнавальну діяльність здобувачів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Башкір О.І Активні й інтерактивні методи навчання у вищій школі : збірник наукових праць. «Педагогіка та психологія». Харків. 2018. Вип. 60. С. 33–44 (дата звернення 24.06.2023).
2. Великий Ю.М. Застосування інноваційних освітніх технологій на заняттях з вогневої підготовки в ЗВО із специфічними умовами навчання. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Науковий журнал. 2022. № 1 (116). 412 с., стор. 374-385 (дата звернення 25.06.2023).
3. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII, чинний, поточна редакція - Редакція від 01.01.2022, підстава - 1089-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 24.06.2023).
4. Інтерактивна модель навчання. URL: <https://helpiks.org/5-66582.html> (дата звернення 24.06.2023).
5. Позднякова Т.Є. Візуалізація та структурування інформації за допомогою ментальних карт на уроках біології. URL: http://umo.edu.ua/images/content/depozitar/pisibnyky/navchalnyi/4_%D0%9F%D0%BE%D0%B7%D0%B4%D0%BD%D1%8F%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%92i%D0%B7%D1%83%D0%B0%D0%BBi%D0%B7%D0%B0%D1%86i%D1%8F.pdf (дата звернення 25.06.2023).
6. Реформа української поліції: як вона проходила. URL: <https://dyvys.info/2020/09/02/reforma-ukrayinskoyi-politsiyi-yak-vona-prohodyla/> (дата звернення 24.06.2023).
7. Швець Г.О. Сучасні інноваційні методи викладання у вищій школі. URL: <https://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/33-chetverta-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/42-suchasni-innovatsijni-metodi-vikladannya-u-visshij-shkoli> (дата звернення 25.06.2023).
8. Шестопалюк О.В. Інноваційні моделі навчання в діяльності вищих навчальних закладів. Інновації в підготовці сучасних фахівців. Теорія і практика управління соціальними системами. 2013. №3. С. 118-124. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Tipuss_2013_3_18 (дата звернення 25.06.2023).
9. Хома Т.В. Активні методи навчання в педагогіці вищої школи. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр. Запоріжжя : КПУ, 2020. Вип. 69. 196 с. Т. 3. URL: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2020/69/part_3/1.pdf (дата звернення 25.06.2023).

Гіденко Євген Сергійович,
*викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

Під час військових дій важливо не лише мати сильну та добре зорганізовану армію, але й забезпечити належний захист та допомогу вразливим категоріям населення. Однією з найважливіших аспектів цього процесу є надання домедичної допомоги військовим та цивільним особам, постраждалим внаслідок бойових дій. Домедична допомога має на меті зберегти життя та здоров'я людей, зменшити страждання та сприяти швидкому одужанню постраждалих.

Умови воєнного конфлікту створюють виклики для медичного персоналу та системи охорони здоров'я, оскільки вони зіштовхуються з великою кількістю поранених, складними умовами та обмеженими ресурсами. Проте, незважаючи на ці складнощі, надання домедичної допомоги військовим дійовим особам та цивільним жертвам має бути пріоритетом для військових командувань та медичних служб.

Сучасні технології та наукові досягнення значно поліпшують можливості надання домедичної допомоги під час військових дій. Розвиток швидкого транспорту, телекомунікаційних систем, медичного обладнання та процедур допомагає медичним працівникам оперативно реагувати на ситуацію та забезпечувати високоякісну медичну допомогу на передовій.

Одним з важливих аспектів надання домедичної допомоги є підготовка медичного персоналу. Лікарі, медсестри та інші медичні працівники повинні мати необхідні знання, навички та досвід, щоб ефективно діяти в умовах бойових дій. Вони повинні володіти навичками раннього виявлення та оцінки поранень, проведення необхідних медичних процедур та оперативної реакції на критичні ситуації.

Крім того, медичні служби повинні мати високоорганізовану систему евакуації та госпіталізації постраждалих осіб. Швидкий та безпечний доступ до лікувальних закладів, які оснащені необхідним медичним обладнанням та мають кваліфікований персонал, може зберегти безліч життів під час військових дій.

У розумінні необхідності надання домедичної допомоги під час військових дій, велика увага повинна бути приділена також заходам профілактики та захисту населення. Інформування про наслідки військових дій, вчасне евакуйовання населення зі зони конфлікту та забезпечення необхідних медичних запасів та обладнання - це лише деякі з аспектів, які можуть знизити ризик пострадження та покращити умови надання домедичної допомоги.

Домедична допомога в таких ситуаціях орієнтована на негайні заходи з медичної допомоги постраждалим перед надходженням професійного медичного персоналу. Основна мета полягає в тому, щоб зберегти життя, запобігти подальшим ускладненням та забезпечити максимальну можливу допомогу особам, що постраждали [1].

Наказ МОЗ України "Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при посттравматичному стресовому розладі" визначає стандарти та процедури надання медичної допомоги пацієнтам з посттравматичним стресовим розладом (ПТСР). Ці медико-технологічні документи включають алгоритми дій медичного персоналу, критерії діагностики, методи лікування та рекомендації з психологічної підтримки та реабілітації постраждалих. Вони сприяють впровадженню єдиної та стандартизованої практики в усіх медичних закладах України для поліпшення якості допомоги пацієнтам з ПТСР [2].

Наказ директора Військово-медичного департаменту Міністерства оборони України від 24.02.2017 року № 3 "Про затвердження Тимчасового порядку організації надання невідкладної (екстреної) медичної допомоги у Збройних Силах України" встановлює процедури та стандарти надання невідкладної медичної допомоги в Збройних Силах. Він регулює організаційні аспекти, включаючи планування, координацію дій медичного персоналу та забезпечення необхідного обладнання та медикаментів. Метою наказу є забезпечення швидкої та ефективної медичної допомоги військовослужбовцям у воєнних умовах.

Аналізуючи надану інформацію про надання домедичної допомоги під час військових дій, можна зробити наступні висновки:

Надання домедичної допомоги в умовах військових дій є критично важливим завданням, оскільки збереження життя та здоров'я військовослужбовців має вирішальне значення для успішності воєнних операцій. У таких складних умовах надання домедичної допомоги вимагає особливих навичок, знань та організаційних зусиль.

Для забезпечення ефективної та якісної медичної допомоги під час військових дій встановлення стандартів та протоколів є вирішальним кроком. Ці нормативно-правові документи регулюють процедури надання домедичної допомоги, включаючи діагностику, лікування, психологічну підтримку та транспортування постраждалих.

Організаційний аспект надання домедичної допомоги також відіграє важливу роль. Це включає координацію медичного персоналу, належне забезпечення медикаментами та необхідним обладнанням, а також планування та координацію дій з іншими службами, які беруть участь у наданні допомоги.

Оновлення та вдосконалення нормативно-правових документів є важливим елементом у поліпшенні надання домедичної допомоги. З урахуванням змін в технологіях, методах та підходах до медичної практики необхідно постійно актуалізувати стандарти та протоколи, щоб вони відповідали найсучаснішим стандартам та найкращим практикам.

Забезпечення безпеки медичного персоналу та впровадження заходів самозахисту є не менш важливим аспектом. Військові медики часто працюють в небезпечних умовах, тому їх захист та безпека є пріоритетом для забезпечення неперервного та ефективного надання домедичної допомоги.

Узагальнюючи, надання домедичної допомоги в умовах військових дій є складним завданням, яке вимагає спеціалізованої підготовки, організаційних зусиль та наявності відповідних нормативних актів. Вдосконалення системи надання домедичної допомоги, постійне оновлення протоколів та забезпечення безпеки медичного персоналу є ключовими елементами для забезпечення ефективного та безпечного функціонування медичної служби в умовах воєнного конфлікту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Домедична допомога в умовах надзвичайних ситуацій: (Практичний посібник) Волянський П. Б., Гур'єв С. О., Долгий М. Л., Дрозденко Н. В., Іскра Н. І., Макаренко А. М., Стрюк М. П., Терент'єва А. В. Х.: Панов А. М., Київ - 2016. – 151 с.
2. «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при посттравматичному стресовому розладі» - наказ МОЗ України від 23.01.2016 року N 121. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://moz.gov.ua/ua/portal/dn_20160223_0121.html.
3. «Про затвердження Тимчасового порядку організації надання невідкладної (екстреної) медичної допомоги у Збройних Силах України» - наказ директора Військово-медичного департаменту Міністерства оборони України від 24.02.2017 №3.

Олександр Городовіков,
курсант 3-го курсу ННППФПНП.

Світлана КОРОГОД,
доктор філософії, старший викладач кафедри
«Кримінального права та кримінології».

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗМІСТУ ОБ'ЄКТА ЯК ЕЛЕМЕНТА ПІДСТАВИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗАРАЖЕННЯ ВІРУСОМ ІМУНОДЕФІЦИТУ ЛЮДИНИ ЧИ ІНШОЇ НЕВИЛІКОВНОЇ ІНФЕКЦІЙНОЇ ХВОРОБИ (СТ. 130 КК УКРАЇНИ)

Стаття 3 Конституції України визнає, що найвищою соціальною цінністю в країні є людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека.[1] Державна діяльність повинна бути спрямована на захист цих цінностей. Однак сучасні умови життя людини насичені різними загрозами для цих благ і прав. Інфекційні та вірусні хвороби, які неможливо або дуже важко вилікувати, є одними з таких загроз, які мають широке поширення у світі, включаючи Україну. Законодавство України про кримінальну відповідальність відповідає вимогам Конституції і містить різні заборони, спрямовані на захист людей від цих інфекційних загроз. Стаття 130 Кримінального кодексу України регулює кримінальну відповідальність за дії, пов'язані з зараженням іншої особи вірусом імунодефіциту людини або іншою невиліковною інфекційною хворобою.[2] Ця стаття передбачає відповідальність за такі дії, як свідоме ставлення іншої особи в небезпеку зараженням, зараження носія вірусу, зараження двох або більше осіб або неповнолітнього, а також умисне зараження іншої особи вірусом, що є небезпечним для життя.

Для впровадження кримінальної відповідальності згідно зі статтею 130 Кримінального кодексу України для боротьби проти зараження вірусом імунодефіциту людини або іншою невиліковною інфекційною хворобою потрібно мати належні, законні і достатні підстави. Відповідно до статті 2 Кримінального кодексу, цими підставами є вчинення особою суспільно небезпечної дії, яка має склад злочину, передбаченого статтею 130 Кримінального кодексу.[3] Один з важливих елементів складу злочину - це об'єкт злочину - те, на що спрямовано злочин, що завдає шкоди або створює реальну загрозу шкоди. Згідно з фахівцями, об'єкт злочину дозволяє розкрити суспільну сутність злочину, розуміти його суспільно небезпечні наслідки і відмежовувати злочини від суміжних суспільно небезпечних посягань. Розташування статті 130 Кримінального кодексу України в Розділі II його Особливої частини, під назвою "Злочини проти життя та здоров'я особи", свідчить про те, що об'єктом злочину є саме життя та здоров'я особи.[4] Однак, такий висновок є недостатнім, оскільки не розкриває специфіку зараження вірусом імунодефіциту людини або іншою невиліковною інфекційною хворобою як самостійного

злочину, не визначає його безпосередньої спрямованості, суспільної небезпечності та не пояснює, які саме блага та частину

Питання щодо об'єкта злочину в науці кримінального права є предметом активних дискусій. Довгий час вважалося загальноприйнятним, що об'єктом злочину є суспільні відносини, на які злочин скоює посягання, завдаючи їм певної шкоди, і які охороняються законом щодо кримінальної відповідальності. Проте в сучасній літературі ця теорія не має єдиного підтвердження. Їй конкурують інші теорії, в яких об'єкт злочину розглядається не як суспільні відносини, а як правове благо (А. В. Наумов), конкретні блага (С. Б. Гавриш, П. С. Матишевський), блага, які охороняються законом щодо кримінальної відповідальності, а також соціально значущі цінності й інтереси, які посягає особа, що вчиняє злочин (А. В. Пашковська), цінності (Є. В. Фесенко). Згідно з поглядом В. Б. Харченка, до об'єкта злочину належать "відносини, права, свободи, блага, цінності, які охороняються законом щодо кримінальної відповідальності". Крім того, існують інші концепції об'єкта злочину в кримінально-правовій науці. Таким чином, це питання на сьогоднішній день перебуває в процесі розробки та обговорення. [5,6]

Неоднозначність у вирішенні загальних питань об'єкта злочину також впливає на розуміння змісту конкретних об'єктів злочинів. Фахівці активно обговорюють питання щодо об'єкта злочину, пов'язаного з зараженням вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби (ст. 130 КК). Наприклад, В. І. Борисов вважає, що цей злочин є злочином проти здоров'я [7, с. 67]. А. В. Байлов та К. О. Черевко вважають, що об'єктом цього злочину є здоров'я або життя особи [8, с. 75]. За словами М. І. Хавронюка, об'єктом злочину виступають життя та здоров'я особи [9, с. 300]. О. В. Навроцький вважає, що цей злочин посягає на відносини безпеки особи, тобто на стан, коли відсутні загрози життю і здоров'ю людини, не заподіюється шкода і не може бути заподіяна, а загрози можуть бути усунуті, нейтралізовані [10, с. 178]

При розгляді питання про об'єкт аналізованого злочину, важливо врахувати складність норми статті 130 Кримінального кодексу України. Аналізуючи її складові, можна зробити припущення, що різні частини статті передбачають кілька самостійних злочинів. Множина складів злочинів визначає також множину їх об'єктів. Наприклад, деякі з них посягають на безпеку людини. В "Атласі безпеки людини" ООН безпеку людини розглянуто як свободу від страху, свободу від недостатку, що є передумовою розвитку людини та метою співпраці для розвитку. Його метою є забезпечення можливості для кожної людини жити тривалий час і бути здоровою (здоров'я), постійно здобувати нові знання (освіта) і мати доступ до ресурсів, необхідних для гідного рівня життя (матеріальний благополуччя). Безпека людини спрямована на подолання двох видів загроз: а) хронічні внутрішні загрози безпеці, такі як голод, хвороби, насильство над жінками; б) раптові і патологічні зміни, такі як наслідки конфлікту, природні катастрофи, раптовий спад економіки [11]. У цьому контексті заборона свідомо поставити іншу особу в небезпеку зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби, яка загрожує життю людини (частина 1 статті 130 Кримінального кодексу України), сприяє зміцненню безпеки людини. Варто зрозуміти, яку сферу існування людини захищає ця норма, враховуючи, що частина 1 статті 130 Кримінального кодексу України стосується свідомого постановлення іншої особи в

небезпеку зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби, але не будь-якої, а лише тієї, яка загрожує життю людини. Законодавець прямо на це вказує. Крім того, важливо врахувати, що небезпека зараження ВІЛ-інфекцією полягає в тому, що вірус руйнує клітини імунної системи, тому людина стає беззахисною перед будь-якою інфекцією. Внаслідок цього, у хворих на ВІЛ-інфекцію дуже високий рівень смертності. Згідно з офіційними визначеннями, які надаються у законодавстві України, синдром набутого імунодефіциту (СНІД) є стадією розвитку хвороби, що виникає внаслідок ВІЛ-інфекції і характеризується клінічними проявами, спричиненими серйозним ураженням імунної системи людини під впливом ВІЛ.

Зазначене свідчить про те, що в нормі частини 1 статті 130 Кримінального кодексу України розглядається злочин, який ставить життя людини під загрозу, і його головним об'єктом є відносини, пов'язані з забезпеченням безпеки життя людини.

Інші злочини, передбачені статтею 130 Кримінального кодексу України, хоча мають подібну зовнішню сторону, відрізняються за об'єктами. Характер загрози для людини, що виникає при вчиненні злочинів, передбачених частинами 2 і 3 статті 130 Кримінального кодексу України (зараження іншої особи ВІЛ-інфекцією або іншою невиліковною інфекційною хворобою, знайомство з тим, що вона є носієм цього вірусу, а також дії, передбачені частиною 2 цієї статті, вчинені стосовно двох або більше осіб або неповнолітнього), має різні об'єкти. Зараження іншої особи ВІЛ-інфекцією, з урахуванням наведених причин, може бути визнане злочином проти життя. Олександр Михайлович Джужа, який досліджував в своїй докторській дисертації питання відповідальності за зараження ВІЛ, досяг правильного висновку, що об'єктом цього злочину є життя людини, аргументуючи його наслідками впливу СНІДу на людину: у хворого поступово відбувається згасання функцій організму, які складають життя людини з біологічної точки зору, і це має незворотні наслідки, що призводять до смерті. Однак у своєму висновку Олександр Михайлович Джужа дає дещо суперечливу інтерпретацію: "життя і здоров'я людини виступають безпосереднім об'єктом цього посягання". Однак, цей висновок порушує логічну взаємозв'язок між загальним і окремим: безпосереднім об'єктом злочину є частина загального об'єкта, який, таким чином, є більш загальною категорією. Отже, безпосереднім об'єктом дій, передбачених статтею 130 Кримінального кодексу, які полягають у зараженні іншої людини ВІЛ-інфекцією, також повинне бути життя людини. Цей висновок також стосується злочину, передбаченого частиною 4 статті 130 Кримінального кодексу, який стосується умисного зараження іншої особи ВІЛ-інфекцією або іншою невиліковною інфекційною хворобою, яка є небезпечною для життя людини.

Злочини, які передбачають зараження іншої особи інфекційною хворобою (частини 2 і 3 статті 130 Кримінального кодексу України), мають інший об'єкт. Законодавець не визначає, що ці хвороби є небезпечними для життя (тобто, це можуть бути і не смертельні хвороби). Тому основним об'єктом цих злочинів є здоров'я іншої людини. Згідно з Всесвітньою організацією охорони здоров'я, здоров'я є станом повного соціального і психічного благополуччя, коли всі функції людини урівноважені оточуючим середовищем - природним і соціальним. Література визначає здоров'я як такий стан людини, який дозволяє їй жити і працювати правильно або нормально, і

відповідає відповідному рівню біологічного розвитку людини (малолітство, юність, зрілість, старість тощо).

Отже, різні загрози для життя людини, які випливають з характеристик патологій і хвороб, що становлять суть злочинів, описаних у статті 130 Кримінального кодексу України, вимагають визнання різних об'єктів цих злочинів: намірське піддавання іншої особи небезпеці зараження вірусом імунodefіциту людини або іншою невиліковною інфекційною хворобою, що є небезпечною для життя людини, має об'єктом безпеки життя людини; зараження іншої особи вірусом імунodefіциту людини або іншою невиліковною інфекційною хворобою, що є небезпечною для життя людини, безпосередньо має об'єктом життя людини; зараження іншої особи вірусом іншої невиліковної інфекційної хвороби має об'єктом здоров'я людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
3. Кримінальне право України. Загальна частина : навчальний посібник / В. М. Трубников, М. В. Данышин, О. О. Житний та ін.; за заг. ред. В. М. Трубникова. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 444 с.
4. Тімошенко Н.О. Загальнотеоретичні аспекти проблеми поняття об'єкта злочину та його структури Н.О. / Тімошенко // Право і суспільство. – 2011. – № 4. – С. 113–117.
5. Харченко В.Б. Кримінальне право України. Загальна та Особлива частини у питаннях та відповідях. Конспект лекцій / В. Б. Харченко. – К.: Атіка, 2006. – 272 с.
6. Сенаторов М.В. Об'єкт злочину та його відображення в законі про кримінальну відповідальність / М. В. Сенаторов // Питання боротьби зі злочинністю. Вип. 7. – Х. : Право, 2003. – С.133–145.
7. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – [5-те вид., переробл. і допов.]. – Х. : Право, 2015. – 680 с.
8. Кримінальне право України (Особлива частина) : підручник / кол. авторів А. В. Байлов, А. А. Васильєв, О. О. Житний та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. – Х. : Вид-во ХНУВС, 2011. – 572 с.
9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 5-те вид., переробл. та доповн. – К. : Юридична думка, 2008. – 1216 с.
10. Навроцький В. О. Кримінальне право України. Особлива частина : курс лекцій / В. О. Навроцький. – К. : Знання ; КОО, 2000. – 771 с.
11. Атлас безпеки людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lapas.lv/ru/безопасность-человека/>

Гулак Аміна Олександрівна,
здобувач вищої освіти III курсу
Навчально-наукового інституту права та
підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції.
Співавтор: Логінова Марина Вікторівна,
викладач кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ.

ВІДМІННІСТЬ МАТЕРІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІД МАЙНОВОЇ

Відмінність між матеріальною відповідальністю та майновою відповідністю полягає у їх поняттях та сферах застосування. Обидва терміни відносяться до відповідальності за збитки або шкоду, але мають різні аспекти.

Майнова відповідальність передбачає, що особа зобов'язана компенсувати збитки, завдані іншій особі, через пошкодження або знищення майна. Це може охоплювати рухоме імущество, таке як автомобілі, меблі, електроніка, а також нерухоме майно, наприклад будинки або земельні ділянки. Майнова відповідальність передбачає, що особа, яка завдала шкоди, повинна компенсувати вартість відновлення або заміни пошкодженого майна.

З іншого боку, матеріальна відповідальність стосується відповідальності за фінансові зобов'язання або борги. Це може охоплювати виплату грошових сум, пов'язаних з угодами, контрактами, позиками або невиконанням фінансових зобов'язань. Наприклад, якщо особа не сплачує кредит, вона несе матеріальну відповідальність перед кредитором і повинна відшкодувати заборгованість плюс відсотки.

Для проведення будь-якого дослідження, пов'язаного з юриспруденцією, необхідний аналіз норм сучасного законодавства. Особливу увагу слід звернути на нормативно-правові акти, що регулюють питання компенсації шкоди, завданої працівником під час виконання його трудових обов'язків. Наприклад, згідно зі статтею 1172 Цивільного кодексу України (ЦКУ), юридична або фізична особа зобов'язана відшкодувати шкоду, завдану їхнім працівником під час виконання трудових або службових обов'язків [1].

У Кодексі законів про працю (КЗпП) дане питання регламентується трохи інакше: згідно зі статтею 130 КЗпП, працівники несуть матеріальну відповідальність за шкоду, заподіяну підприємству, установі або організації внаслідок порушення своїх трудових обов'язків [2].

Варто звернути увагу на склад суб'єктів, які несуть відповідальність згідно з нормами трудового права. Згідно з цими нормами, суб'єктом відповідальності може бути тільки особа, яка уклала трудовий договір з підприємством, якому завдала шкоду. Тобто існує необхідність у наявності трудового договору, в якому чітко визначені обов'язки працівника. Це правило застосовується як до постійних, так і до тимчасових та сезонних працівників [3].

Важливо відзначити, що в цивільному законодавстві підставою може бути не тільки трудовий договір, але й цивільно-правовий договір, такий як договір підряду або будь-який інший договір, в рамках якого виконується певна робота.

Порівнюючи ці дві галузі, слід зазначити, що, на відміну від трудового законодавства, Цивільний кодекс України надає більш широкий спектр суб'єктів, які можуть бути підставою для компенсації шкоди: юридичні або фізичні особи, замовники, підприємницькі товариства, кооперативи. Відзначимо, що важливою особливістю суб'єктного складу є розрізнення між особою, яка фактично завдала шкоди, і особою, яка її відшкодовує, що відрізняється від трудового законодавства, де ці два суб'єкта не відокремлюються [4].

У процесі аналізу було розглянуто питання відмінності матеріальної відповідальності від майнової. Виявлено, що матеріальна відповідальність і майнова відповідальність є двома різними концепціями, пов'язаними зі шкодою, заподіяною в процесі виконання обов'язків.

Згідно з нормами трудового права, суб'єктом матеріальної відповідальності є особа, яка уклала трудовий договір з підприємством та порушила свої трудові обов'язки, при цьому має бути прямий зв'язок між завданою шкодою та виконанням трудових обов'язків. Нормативно-правові акти, такі як Цивільний кодекс України та Кодекс законів про працю, встановлюють відповідальність працівників за завдану шкоду.

Водночас, цивільне законодавство передбачає більш широкий спектр суб'єктів, які можуть нести відповідальність, таких як юридичні та фізичні особи, замовники, підприємницькі товариства та кооперативи. Це означає, що відповідальність може бути покладена на будь-яку особу, яка завдає шкоду, незалежно від наявності трудового договору.

Отже, відмінність між матеріальною відповідальністю і майновою відповідальністю полягає у суб'єктному складі, вимогах до наявності трудового договору та розмежуванні між особою, яка завдає шкоди, і особою, яка її відшкодовує. Ці розбіжності між регулюванням матеріальної відповідальності та майнової відповідальності варто враховувати при вивченні та застосуванні відповідних нормативних актів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 №435-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/435-15> (дата звернення 20.09.20)
2. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення 20.09.20).
3. Жернаков В. Правове регулювання праці: співвідношення трудового і цивільного права. Право України. 2013. № 7. С. 49-55.
4. Михальченко Ю.С. Особливості відшкодування шкоди, завданої працівником під час виконання службових обов'язків. Роль правоохоронних органів у формуванні правової держави в умовах євроінтеграції України: матеріали Всеукр. підсумк. наук.-практ. конф. Частина 1. Київ: Нац. акад. внутр. справ. 2015. С. 126–128.

Гулак Аміна Олександрівна,
здобувач вищої освіти III курсу
Навчально-наукового інституту права та
підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції.
Співавтор: Логінова Марина Вікторівна,
викладач кафедри цивільного права та процесу.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ.

ПОНЯТТЯ ВНУТРІШНЬОГО ТРУДОВОГО РОЗПОРЯДКУ ЯК ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ

Внутрішній трудовий розпорядок є невід'ємною складовою організації праці в будь-якій компанії або організації. Це поняття охоплює набір правил, положень та процедур, які регулюють внутрішній порядок і взаємодію між працівниками, а також встановлюють стандарти поведінки, очікування та вимоги, які повинні дотримуватися на робочому місці.

Організація праці передбачає ефективне використання ресурсів, зокрема людського потенціалу, з метою досягнення поставлених цілей. Внутрішній трудовий розпорядок допомагає забезпечити систематичну і організовану роботу, дисципліну та взаємодію всередині організації. Він визначає розподіл обов'язків, ролей та відповідальності між працівниками, а також встановлює правила робочого часу, перерв, відпусток та інших аспектів робочого процесу.

Організація праці через встановлення внутрішнього трудового розпорядку сприяє забезпеченню стабільності, ефективності і продуктивності працівників. Вона дозволяє уникати зайвого хаосу і недорозумінь, сприяє зменшенню конфліктів і забезпеченню гармонійної робочої атмосфери.

Систематичне вивчення внутрішнього трудового розпорядку дозволяє виявити його складові елементи, взаємозв'язки між ними та побудувати єдину теоретичну модель цього правового явища.

Теоретичні підходи до визначення змісту внутрішнього трудового розпорядку можна умовно розділити на дві групи. За першою групою, представленою Т. В. Фахрутдіновою, елементною базою цієї категорії є: а) норми (правила) належної поведінки, розроблені державою або роботодавцем; б) підпорядкування учасників спільної праці, включаючи найманих працівників, хазяйській владі, яка встановлює вимоги трудової поведінки через локальні нормативно-правові акти [1, с. 34].

Згідно з дослідженням В. О. Голобородька, внутрішній трудовий розпорядок включає такі елементи, як: а) правовідносини, що виникають під час організації колективної трудової діяльності працівників (трудові, з організації та управління працею, контрольно-наглядові тощо); б) система нормативно-правових актів, що регламентують внутрішній трудовий розпорядок; в) суб'єкти правовідносин, що

виникають під час організації колективної трудової діяльності працівників; г) акти реалізації трудових прав та обов'язків цих суб'єктів [2, с. 48].

В цих підходах розглядаються внутрішній трудовий розпорядок через призму змісту суспільних відносин у відповідній сфері, акцентуючи увагу на об'єкті, суб'єктах цих відносин, системі актів тощо.

За другим підходом, послідовники аналізують структуру внутрішнього трудового розпорядку та його складові елементи як процес організації праці на підприємстві. Наприклад, В. С. Ковригін пропонує таку структуру: а) внутрішня організація застосування праці; б) координаційні та субординаційні зв'язки під час трудової діяльності; в) трудова дисципліна; г) режим праці; д) вимоги до розподілу виробничих завдань та звітування про їх виконання [3, с. 37].

І. М. Алієв, М. А. Горелов та Л. О. Ільїна переконують, що система внутрішнього трудового розпорядку об'єднує: а) організацію та нормування праці як основу побудови трудових процесів; б) визначення потреб у персоналі з урахуванням ринкових і внутрішньовиробничих факторів, зокрема регламентацію робочого часу; в) оцінку витрат і результатів праці через показники трудомісткості та продуктивності праці; г) формування коштів для утримання персоналу [4, с. 37].

О. А. Марушева вважає, що складові внутрішнього трудового розпорядку включають: а) поєднання поділу й кооперації праці у процесі колективної трудової діяльності; б) нормування праці; в) організацію та обслуговування робочих місць; г) раціоналізацію трудових процесів; д) побудову системи стимулювання працівників [5, с. 27].

У цьому підході аналізується внутрішній трудовий розпорядок через призму процесуальних аспектів організації праці та ефективності трудових процесів.

Висновок аналізу поняття внутрішнього трудового розпорядку як основи організації праці дає нам розуміння його складових елементів та визначає різні підходи до його тлумачення. Внутрішній трудовий розпорядок включає норми поведінки, правовідносини, систему актів, організаційні процеси та інші аспекти, що регулюють трудову діяльність у певному колективі або підприємстві.

З одного боку, існує підхід, який розглядає внутрішній трудовий розпорядок через призму суспільних відносин, акцентуючи увагу на нормах, суб'єктах та системі актів, що регламентують його функціонування. З іншого боку, є підхід, що аналізує його через процес організації праці та ефективності трудових процесів, зосереджуючись на структурі, координації, дисципліні, режимі праці та інших аспектах.

Ці різні підходи допомагають зрозуміти, що внутрішній трудовий розпорядок є важливим елементом організації праці, що впливає на ефективність та результативність трудової діяльності. Розуміння його складових елементів та взаємозв'язків дозволяє побудувати єдину теоретичну картину цього правового явища та забезпечити належний порядок та дисципліну у працівниках організації.

Враховуючи різноманітність підходів до розуміння внутрішнього трудового розпорядку, можна зробити висновок, що його аналіз вимагає комплексного підходу, ураховуючи як соціально-правові аспекти, так і організаційні аспекти праці. Це допоможе створити ефективну систему управління працею, забезпечити високу продуктивність та добробут працівників у сучасному робочому середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Фахрутдинова Т. М. Внутренний трудовой распорядок организации (правовые вопросы) [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Т. М. Фахрутдинова ; Томск. гос. ун-т. – Томск, 2006. – 172 с.
2. Голобородько В. О. Правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / В. О. Голобородько ; Східноукр. нац. ун-т. ім. В. І. Даля. – Луганськ, 2012. – 190 с.
3. Ковригін В. С. Дисциплінарна відповідальність у трудовому праві [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / В. С. Ковригін ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2012. – 221 с.
4. Алиев И. М. Экономика труда [Текст] : учебник / И. М. Алиев, Н. А. Горелов, Л. О. Ильина. – М. : Юрайт, 2012. – 671 с.
5. Марушева О. А. Поєднання централізованого та локального правового регулювання внутрішнього трудового розпорядку [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / О. А. Марушева; НДІ прав. забезпечення інновац. розвитку НАПрН України. – Х., 2013. – 202 с.

Есаулов Дмитро Андрійович,
здобувач вищої освіти 2 курсу
навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції.
Науковий керівник: **Волков Юрій Михайлович,**
старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки.
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПЕРЕВИЩЕННЯ МЕЖ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Право на необхідну оборону мають однаково всі особи незалежно від їхньої професійної чи іншої спеціальної підготовки та службового становища. Це право належить особі незалежно від можливості уникнути суспільно небезпечного посягання або звернутися за допомогою до інших осіб чи органів влади.

Перевищенням меж оборони визнаються навмисні дії, які явно не відповідають характеру і ступеня суспільної небезпеки зазіхання. Можливість захисту від нападу, та відсутність перевищення меж необхідної оборони. Але цих умов дуже недостатньо для визнання того факту, що в діях того, хто оборонявся і завдав шкоди посягачеві, немає суспільної небезпеки. Вони також немає вказівки на те, що такі дії не є злочинами. Правомірність дій того, хто захищається, визначається умовами, що належать як до зазіхання, і до дій того, хто захищається. Якщо дії вчинені у стані необхідної оборони, то вони (у тому числі і позбавлення життя посягателя) не тягнуть за собою кримінального покарання. Проте право на оборону дає лише реальний і справді небезпечний напад, внаслідок якого опинилися під загрозою, як зазначено у статті, особистість та права оборонця або інших осіб, які охороняються законом інтереси суспільства та держави [1].

Вогнепальна зброя застосовується у виняткових випадках, які наведено у статті 46 Закону України «Про Національну поліцію», а саме:

- 1) для відбиття нападу на поліцейського або членів його сім'ї у разі загрози їхньому життю чи здоров'ю;
- 2) для захисту осіб від нападу, що загрожує їхньому життю чи здоров'ю;
- 3) для звільнення заручників або осіб, яких незаконно позбавлено волі;
- 4) для відбиття нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також звільнення таких об'єктів у разі їх захоплення;
- 5) для затримання особи, яку застали під час учинення тяжкого або особливо тяжкого злочину й яка намагається втекти.

Коли сила застосовується необґрунтовано або надмірно, це може мати серйозні негативні наслідки для прав людини, ситуації у суспільстві та окремих осіб. Мова може йти про поранення або смерть людей, заподіяння довготривалої травми окремим особам, які відповідають громаді або групі, а також про стримуючий ефект для громадянської участі,

оскільки після такої ситуації деякі люди можуть у подальшому утримуватися від спроб реалізації свого права на волю мирних зборів. Крім цього, широке поширення зображень зі сценами застосування сили для придушення зборів може підірвати легітимність поліції та політичних інститутів у очах широкої громадськості [2].

У Кримінальному кодексі України міститься поняття «перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця». Відповідно до ч. 2 ст. 38 Кримінального кодексу України, це умисне заподіяння особі, що вчинила злочин, тяжкої шкоди, яка явно не відповідає небезпечності посягання або обставинці затримання злочинця. Таке перевищення заходів має наслідком відповідальність за статтями 118 та 124 КК України.

Самою гарантією є те, що представники влади, працівники правоохоронних органів, члени громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовці не підлягають кримінальній відповідальності за шкоду, заподіяну під час виконання службових обов'язків із запобігання суспільно небезпечним посяганням і затримання правопорушників, якщо вони не допустили перевищення заходів, необхідних для правомірного затримання злочинця. Також фігурує поняття «перевищення меж необхідної оборони», яке означає умисне заподіяння тому, хто посягає, тяжкої шкоди, яка явно не відповідає небезпечності посягання або обставинці захисту [3].

Гарантії особистої безпеки озброєного співробітника поліції співробітник поліції має право оголосити вогнепальну зброю і привести її в готовність,

- якщо в обставинці можуть виникнути підстави для його застосування.
- при спробі особи, яка затримується співробітником поліції з оголеною вогнепальною зброєю, наблизитися до співробітника поліції, скоротивши при цьому вказану їм відстань, або торкнутися її вогнепальної зброї співробітник поліції має право застосувати вогнепальну зброю.

Забороняється застосовувати вогнепальну зброю з виробництвом пострілу на поразку щодо жінок, осіб із явними ознаками інвалідності, неповнолітніх, коли їхній вік очевидний або відомий співробітнику поліції, за винятком випадків надання зазначеними особами збройного опору, скоєння збройного чи групового нападу, що загрожує життю та здоров'ю громадян чи співробітника поліції. Співробітник поліції не має права застосовувати вогнепальну зброю при значному скупченні громадян, якщо внаслідок його застосування можуть постраждати випадкові особи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Національну поліцію України : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 24.06.2020).
2. Новицький Г. Пам'ятка співробітникам поліції «Щодо застосування вогнепальної зброї». Інформаційно-аналітичний центр Національної безпеки України. URL : <http://medianbo.org/2016/02/10/pam-yatka-spivrobitnikam-politsiyi-shhodo-zastosuvannya-vognepalnoyizbroyi/> (дата звернення: 27.07.2020)
3. Превентивні заходи: поняття та сфери застосування [Текст] // [електронний ресурс] – режим доступу: <http://svitohlyad.com.ua/novyny-i-suspilstvo/preventyvni-zahody-ponyattya-ta-sfery-zastosuvannya>.

Дмитро ЕСАУЛОВ,
здобувач вищої освіти 2-го курсу
Навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції.
Науковий керівник: **Євген ГІДЕНКО,**
старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки.
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ.

ПРАВА НА ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Спеціальні засоби – технічні засоби, що перебувають на озброєнні, а також службові тварини, які застосовують співробітники поліції при виконанні ними обов'язків щодо забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у випадках, передбачених законом [1].

Таким чином, слід досить чітко розуміти, що є спеціальними засобами, самостійне трактування може створити хибне розуміння, наслідком цього буде постановка на озброєння спеціальних засобів, які, у свою чергу, будуть завдавати шкоди, невідповідної рамкам дозволеного.

У разі заподіяння найбільшої шкоди може підвищитися відсоток та летальні наслідки.

Розробка засобів впливу на людину із заподіянням мінімальної шкоди здоров'ю та оборотністю результатів впливу в нашій країні почалася в середині 1960-х років. з впровадження таких спеціальних засобів, як палиці та засоби сльозогінного впливу. Суть таких спеціальних засобів зводиться до того, що вони на якийсь час обмежують дієздатність особи, на яку ними впливають.

При завданні удару палицею спеціальною, так само як і при використанні засобів сльозогінного впливу, особа втрачає свою здатність повною мірою протистояти співробітнику Національної поліції України у виконанні ним своїх службових обов'язків.

Шкода, завдана наведеними спеціальними засобами, як уже було зазначено вище, є тимчасовою та мінімальною. До того ж можна відзначити і той факт, що ці засоби застосовуються щодо конкретної особи при безпосередньому контакті з нею.

Іншими словами, удар палицею спеціальною наноситься конкретній особі, при цьому неможливо завдати цим ударом шкоди випадковим людям, у той час як застосовуючи вогнепальну зброю, є ймовірність за необережністю заподіяти шкоду оточуючим. Цей вид зброї застосовується не тільки проти живих цілей, а й для того, щоб виводити з ладу техніку та об'єкти, необхідних для ведення бойових дій, і навіть об'єкти забезпечення життєдіяльності і тилу [2].

У мирний час, відповідно до визначеного законом порядку та випадків, поліцейським дозволено використовувати різні заходи примусу, такі як фізичний вплив (сила), спеціальні засоби (кийки, кайданки, засоби сльозогінної та дратівної дії тощо), а

також вогнепальну зброю. Важливо зазначити, що поліцейські можуть застосовувати лише ті заходи примусу, які передбачені законом.

Проте, під час дії воєнного стану, у випадках, коли існує необхідність відбити напад або затримати особу, яка вчинила правопорушення та/або чинить опір поліцейському, поліцейському надається право використовувати як заходи примусу, так і підручні засоби. Це означає, що поліцейський може використати будь-які доступні засоби для виконання своїх обов'язків і забезпечення безпеки громадян під час воєнного стану.

Воєнний стан є особливим станом, в якому діють особливі правила та обмеження, зокрема у сфері правопорядку. Відповідно, у таких умовах поліцейські мають розширені повноваження та можуть застосовувати спеціальні засоби для забезпечення публічного порядку та безпеки.

Згідно з Законом України «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану» від 15.03.2022 року № 2123-IX [3], стаття 45 частина 9 Закону України про Національну поліцію надає поліцейським певні повноваження, які необхідно враховувати під час дії воєнного стану.

Згідно з цим положенням, під час дії воєнного стану, особи, які беруть участь у збройній агресії проти України, не підлягають вимогам та заборонам, встановленим статтею 43, частиною 4 і частиною 5 статті 45, а також частиною 9 статті 46 Закону України про Національну поліцію. Це означає, що поліцейським дозволено застосовувати заходи примусу без попередження заздалегідь та вимагати негайного виконання вимог. Вони можуть надавати попередження не лише усно, але й будь-яким іншим зрозумілим способом, наприклад, демонструючи споряджену зброю.

Отже, можемо зробити висновок, що в умовах воєнного стану поліцейські мають розширені. Наразі поліцейські продовжують посилено працювати в умовах воєнного стану – фіксують злочини, проводять евакуацію населення, несуть службу на блокпостах, перевіряють документи, оглядають транспортні засоби, розшукують диверсантів і протидіють мародерствам, застосовують у своїй діяльності спеціальні засоби та будь-які засоби для виконання своїх обов'язків і забезпечення безпеки громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко О.О., А.С. Жбанчик. Спеціальні засоби в діяльності поліції: нова концепція. Аналітично-порівняльне правознавство 5. 2022. с. 212-216.
2. Лукашук І.В. Особливості застосування поліцейських заходів примусу у сполучених штатах америки. механізм функціонування громадянського суспільства. 2016. с. 208.
3. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі, під час дії воєнного стану»: Закон України від 15.03.2022 року № 2123-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#n221>

УДК 340

Єрмакова Анастасія,
здобувач вищої освіти 2 курсу
Навчально-наукового інституту права та підготовки
Фахівців для підрозділів Національної поліції.
Науковий керівник: Резворович Кристина Русланівна,
доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільного права та процесу.
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ.

ЕКОЛОГІЧНО-ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ЗНИЩЕННЯ КАХОВСЬКОЇ ГЕС

Вже другий рік Україна страждає від повномасштабного вторгнення окупаційних військ країни-агресора. Майже кожен день територія нашої держави зазнає масивних обстрілів, проводиться замінування критичної інфраструктури тощо, що призводить не тільки до пошкоджень, а також і до летальних наслідків, які прирівнюються до воєнних злочинів. Всі події сьогодення досить сильно впливають не тільки на життя людей, а також і на стан довкілля в Україні, що виражається: 1) забруднення річок, ставків та акваторії морів через затоплення кораблів, розповсюдження нафтопродуктів та вибухових речовин; 2) знищення заповідних територій, руйнування екосистем, загибель тварин та птахів, лісові пожежі; 3) руйнування очисних споруд, дамб, мереж водопостачання; 4) засмічення територій уламками зруйнованих будівель, розбитими авто, залишками побутових речей і техніки тощо; 5) значне забруднення повітря [1, с. 2]. Зазначене, протягом років може значно вплинути не тільки на нашу країну, а також і на інші країни світу хоч і не одразу, однак протягом років.

Зовсім нещодавно світ сколихнув новий воєнний злочин окупаційних військ, а саме знищення Каховської ГЕС у Херсонській області, яка була однією із найбільших гідротехнічних споруд у Європі, що само по собі спричинило масштабну економічну, гуманітарну та екологічну катастрофу. Так, вона була повністю зруйнована, а з Каховського водосховища почалося потужне неконтрольоване виливання води з масштабним затопленням як правого, так і, значною мірою, лівого берега Дніпра. Крім того, вже є припущення про те, що мотивацією даного злочину проти людства та екології в цілому стало відтермінування контрнаступу Збройних Сил України та змушенні нашої влади прийняти рішення про притримання бойових дій.

Нижче хотілось би розглянути думки деяких експертів в сфері дослідження екологічних катастроф, стосовно наслідків знищення гідроелектростанції. Як зауважує Михайло Яцюк: «знищення Каховської гідроелектростанції напряму вплине на роботу Запорізької атомної гідроелектростанції, оскільки ЗАЕС не зможе використовувати ресурси Каховської ГЕС для свого охолодження. Через це потрібно робити превентивні

заходи, що мінімізувати ризики» [2, с. 5]. Тобто, мається на увазі, що необхідно віднаходити альтернативні способи охолодження ЗАЕС, задля того, щоб не допустити в подальшому аварію на атомній станції.

Наступним наслідком можемо зазначити факти, на які під час свого виступу на сайті ТСН.ua еколог Олександр Соколенко звернув увагу, а саме: «водою фактично змито і знищено Дніпровську дельту, де розташований Національний Нижньодніпровський природний парк. В даній дельті збереглися типові та рідкісні угруповання заплавних лісів, боліт, лук, піщаних степів, степових схилів Дніпра та балок, а також 12 рідкісних типів рослинності, які включені до Зеленої книги України. Крім того, там було зафіксовано проживання понад 70 видів тварин та понад 30 видів унікальних рослин, а зараз це все затоплено» [3]. Еколог звернув увагу на те, що наслідки підриву ГЕС потягли за собою не тільки загибель людей та знищення домівок, а також і знищення рідкість тварин (у тому числі і звичайних тварин), рослин та унікальної екосистеми, яка там процвітала. Крім того, одним із найбільших наслідків катастрофи, влаштованої російськими військовослужбовцями, стане суттєва зміна ландшафту Півдня України внаслідок зникнення Каховського водосховища.

Зауважимо, що в новинах повідомляють, що епідеміологічна ситуація наразі стабільна та контрольована, спалахів інфекційних захворювань не зафіксовано. Однак, влада постійно наголошує, що суворо забороняється вилов та споживання риби, пити чи будь-яким іншим способом використовувати воду в постраждалих районах, адже є вірогідність розвитку різноманітних інфекцій. Задля ефективного знаходження будь-яких проявів інфекцій та вчасного попередження про це населення, спеціалісти, систематично відбирають проби води як технічної, так і питної.

Державна влада України наразі проводить досить масштабні заходи, які зосереджені на виправленні досліджуваної нами катастрофи та полегшення наслідків її впливу не тільки на екологію в цілому, а також і на життєдіяльність населення. Наприклад, у Кривому Розі почалось укладання першої труби на головному екологічному проєкті «Інгuleць-Південне». Реалізація даного проєкту дозволить вирішити проблему із водозабезпеченням мешканців Кривого Рогу, так як річку Інгuleць будуть поповнювати з Карачунів. Крім того, цей проєкт потребує досить великого фінансування, адже перекидання води необхідно зробити на 30 кілометрів у кілька ниток труби діаметром 1020 мм, а також здійснити будівництво насосних, трансформаторних, іншої інфраструктури, закупівлі обладнання. Гроші на даний проєкт було виділено Кабінетом Міністрів України, а розпорядником грошей стало Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України [4].

Отже, зробимо висновок, що підрив Каховської ГЕС досить сильно вплинув не тільки на життя людей, а також і на екосистему Півдня нашої країни, адже внаслідок затоплення значної кількості території були знищені рідкісні рослини, тварини, об'єкти природно-заповідного фонду, природні ресурси тощо. Наразі державна влада, спеціальні служби, волонтери та звичайні люди роблять все можливе задля того, щоб допомогти у боротьбі з наслідками цієї жакливої катастрофи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барсукова О. Радіація і міні: які екологічні проблеми, спричинені війною турбують українців? Українська правда життя. 2022. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/06/10/249054/> (дата звернення 18.06.2023)
2. Яцок М. Підriv Каховської ГЕС: наслідки руйнування греблі, евакуація, загрози. Радіо Свобода. 2023. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/pidriv-kakhovska-hes-evakuatsiya-zahroza-zaes/32446581.html> (дата звернення 18.06.2023)
3. Підriv Каховської ГЕС: еколог розповів про найгірше, до чого варто готуватися на півдні України. 2023. Веб-сайт. URL: <https://tsn.ua/exclusive/pidriv-kahovskoyi-ges-ekolog-rozpoviv-pro-naygirshe-do-chogo-varto-gotuvatisya-na-pivdni-ukrayini-2345665.html> (дата звернення 19.06.2023)
4. У Кривому Розі почалося будівництво водоводу, який має вирішити проблему водопостачання населення. Укрінформ. 2023. Веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3725763-u-krivomu-rozi-pocalosa-budivnictvo-vodovodu-ingulec-pivdenne.html> (дата звернення 21.06.2023)

Кабак Ярослав Станіславович,

курсант 2-го курсу

*Навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції.*

Науковий керівник: Резворович Кристина Русланівна,

доктор юридичних наук, доцент,

завідувач кафедри цивільного права та процесу.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ТВАРИННОГО СВІТУ В ЕКОЛОГІЧНОМУ ПРАВІ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Умови військового стану в Україні можуть серйозно позначитися на дикій природі та тваринному світі. Охорона біологічного різноманіття є важливим завданням для екологічного права, але в умовах збройного конфлікту її виконання може ускладнюватися. Із посиленням військових дій з'являється загроза масового знищення тваринного світу, порушення балансу екосистем, а також забруднення довкілля внаслідок використання військової техніки.

Отже, дослідження тваринного світу в рамках екологічного права під час військового стану в Україні є важливим. Означена тема дозволяє розглянути, як екологічне право повинно працювати в умовах війни, щоб забезпечити захист тваринного світу та збереження природних середовищ. Крім того, вона стає актуальною в контексті змін клімату та інших екологічних проблем, що поглиблюються через військові конфлікти.

Що ж до нормативно-правових актів, то Конституція України зобов'язує державу забезпечувати охорону навколишнього середовища, збереження та раціональне використання природних ресурсів, а також забезпечення права кожного на безпечне довкілля.

Нормативно-правова база України щодо екологічного права включає ряд законів та нормативно-правових актів, зокрема:

- Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» визначає, зокрема, права та обов'язки державних органів, громадських об'єднань та громадян щодо охорони природи та забезпечення сталого розвитку.[1]

- Закон України «Про тваринний світ» містить норми, що стосуються захисту тваринного світу, його видів та їх місць існування.[2]

- Постанова Кабінету Міністрів України від 14.09.2020 № 140 «Про затвердження Переліку видів тварин, що знаходяться під загрозою вимерання» визначає види тварин, які потребують особливого захисту.[3]

Основним об'єктом дослідження є все те, що під час військового стану додержання норм екологічного права, зокрема щодо охорони тваринного світу, може зазнавати порушень.

Проблематика даної теми пов'язана з ризиком порушень норм екологічного права під час військових дій та необхідністю забезпечення охорони тваринного світу в умовах війни.

Зокрема, Конституція України (статті 16 та 50) [4], гарантує право на охорону природи, зокрема тваринного світу, а також зобов'язує державу забезпечувати охорону природи та збереження видів тварин.

Нормативно-правові акти України, що стосуються екологічного права, визначають правові основи охорони тваринного світу. Зокрема, Закон України «Про тваринний світ» [2] визначає правові засади охорони тваринного світу та встановлює вимоги щодо утримання тварин, захисту їх від жорстокого поводження та забезпечення належних умов для життя та розвитку, а також ухвали та постанови, що приймаються у сфері екологічного права, також мають важливе значення для забезпечення охорони тваринного світу під час військового стану. Наприклад, Постанова Кабінету Міністрів України від 14.09.2020 № 140 «Про затвердження переліку видів тварин, що потребують особливого захисту» [3] визначає види тварин, які потребують особливого захисту від негативного впливу людини та зовнішніх факторів.

Отже, військовий стан може стати серйозним викликом для збереження та захисту тваринного світу в Україні. З одного боку, збройний конфлікт може призвести до масштабних екологічних катастроф, забруднення повітря, води та ґрунту, що може серйозно позначитися на здоров'ї тварин та їхньому середовищі проживання. З іншого боку, сам військовий стан може послабити дієвість нормативно-правових актів у галузі охорони тваринного світу та відкрити двері до безкарної порушення прав тварин. Але важливо зазначити, що в законодавстві України на жаль, не визначені повною мірою критерії безпечного середовища. Але саме визначення поняття «безпечне» вказує на те, що основним критерієм є відсутність небезпеки, де екологічно небезпечним вважається такий «стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей» (ст. 50 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»[1]). На сьогодні єдиними реально визначеними критеріями якості навколишнього природного середовища, на підставі яких здійснюється висновок щодо безпеки довкілля, є екологічні стандарти та нормативи (статті 31-33 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища») [1].

Таким чином можна сказати, що однією з можливих наслідків військового стану на тваринний світ може бути зниження рівня охорони природи та відповідних законів, які захищають тваринний світ. Зокрема, може відбутися припинення контролю за виловом тварин, забруднення водних джерел, лісів та інших природних об'єктів. Однак, варто зазначити, що під час військового стану уряд має зобов'язання забезпечувати захист природи та докілья від шкідливих наслідків війни. До цього відноситься не лише забезпечення нормального функціонування природних екосистем, але і розробка програм з відновлення тваринного світу після завершення війни.

Отже, тваринний світ в екологічному праві під час військового стану в Україні стає надзвичайно вразливим і потребує особливої уваги та захисту від негативних наслідків війни та воєнних дій. Нормативно-правова база України щодо екологічного права визначає правові засади охорони тваринного світу, проте в разі військового стану,

необхідно забезпечити ефективні заходи захисту тваринного світу та їх життєвого середовища від негативних наслідків воєнних дій. Можливі наслідки військового стану на тваринний світ можуть бути дуже серйозними і мають довгостроковий вплив на екосистеми та біорізноманіття. Серед них можуть бути знищення природних середовищ, забруднення ґрунту та водних ресурсів, зменшення популяцій деяких видів тварин і рослин, що може призвести до порушення природного балансу та зниження продуктивності територій.

Шляхи вирішення проблеми полягають у вжитті ефективних заходів захисту тваринного світу від наслідків війни та воєнних дій. До них входять забезпечення екологічної безпеки в зоні конфлікту, запобігання забруднення природних ресурсів, організація рятувальних та реабілітаційних центрів для тварин, забезпечення контролю за використанням та збереженням біологічних ресурсів та їх відновлення після завершення воєнних дій.

Також важливим є навчання населення з питань екологічної безпеки та створення екологічно свідомого суспільства. Необхідно розвивати ініціативи, які сприяють збереженню тваринного світу та його охороні, такі як створення заповідників та національних парків. Крім того, потрібно вдосконалювати нормативно-правову базу у сфері екологічного права, зокрема, вживати заходів, щоб забезпечити більш ефективне виконання законодавства та вжити заходів для його захисту в умовах військового стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про охорону навколишнього природного середовища [Електронний ресурс] // Закон України від 25.06.1991 № 1264-ХІІ. – 1991. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>. (дата звернення – 08.05.2023).
2. Про тваринний світ [Електронний ресурс] // Закон України від 13.12.2001 № 2894-ІІІ. – 2001. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14#Text>. (дата звернення – 08.05.2023).
3. Про затвердження Переліку видів тварин, що підлягають особливій охороні на території Волинської області [Електронний ресурс] // Міндовкілля; Наказ, Перелік від 14.09.2020 № 140. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1027-20#Text>. (дата звернення – 08.05.2023).
4. Конституція України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України; Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. – 1996. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення – 08.05.2023).

Ярослав КАБАК,
здобувач вищої освіти 2 курсу
Навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції.
Наукових керівник: **Юрій ВОЛКОВ,**
старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки.
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Головна мета вогневої підготовки здобувачів вищої освіти навчальних закладів зі специфічними умовами навчання полягає у попередженні ситуацій, коли поліцейські виявляються психологічно неготовими до дій в екстремальних обставинах, особливо в умовах воєнного стану, що часто має фатальні наслідки. Однією з основних причин цього є відсутність професійно-психологічної готовності під час застосування вогнепальної зброї в екстремальних ситуаціях [1, с. 8].

Використання й застосування спецзасобів та вогнепальної зброї поліцейськими регламентовано статтями 45 та 46 Закону України «Про Національну поліцію», а також адміністративно-правовими й кримінально-правовими нормами. Однак, використання вогнепальної табельної зброї під час воєнного стану є найважливішою складовою виконання службово-бойових завдань поліцейськими [3, с. 9].

Аналіз навчання вогневої підготовки показав, що формування правомірної професійно-психологічної готовності до використання й застосування вогнепальної зброї здобувачами вищої освіти навчальних закладів зі специфічними умовами навчання та цивільних осіб, які виявили бажання брати участь у національному спротиві під час воєнного стану, здійснюється у двох напрямках [2, с. 44]. Перший напрям передбачає вивчення правових аспектів застосування спеціальних засобів та вогнепальної зброї, а також набуття навичок поведінки зі зброєю у складних тренувальних умовах з елементами несподіванки. Другий напрям - формування навичок психологічної саморегуляції стрілка.

Необхідно враховувати вплив феномена «ефект зброї» на особистість здобувачів вищої освіти навчальних закладів зі специфічними умовами навчання та цивільних осіб, які виявили бажання брати участь у національному спротиві. Такий вплив слід аналізувати й враховувати при формуванні психологічної готовності. Отже, потрібно шукати нові підходи до професійно-психологічної підготовки майбутніх офіцерів Національної поліції України [1, с. 8].

З метою досягнення цієї мети необхідно розвивати безпосередню готовність здобувачів вищої освіти навчальних закладів зі специфічними умовами навчання та цивільних осіб, які виявили бажання брати участь у національному спротиві. Вони повинні бути готовими до негайних, рішучих і високоефективних дій, які характеризуються повним самовладанням, мобілізацією волі й зусиль, помірним відчуттям бойового збудження, відповідальністю за успіх нейтралізації ворога та

повною особистою готовністю до зустрічі з можливою загрозою. Також важливо розвивати їх здатність до правомірного використання й застосування вогнепальної зброї в умовах воєнного стану [2, с. 89].

Удосконалення методики навчання вогневої підготовки здобувачів вищої освіти навчальних закладів зі специфічними умовами навчання та цивільних осіб, які виявили бажання прийняти участь у національному спротиві в умовах воєнного стану, вимагає системного підходу та ретельного вивчення необхідних складників. Першим етапом є формування у курсантів навчальних закладів зі специфічними умовами навчання та цивільних осіб професійно-психологічної готовності до правомірного використання й застосування вогнепальної зброї в складних умовах воєнного стану, що гарантує ефективність їхньої службової діяльності [3, с. 9].

Другий складник передбачає розвиток готовності здобувачів вищої освіти навчальних закладів зі специфічними умовами навчання та цивільних осіб діяти в екстремальних умовах. Це включає негайні, рішучі і високоефективні дії, волевиявлення та мобілізацію сил, контроль над власними емоціями, адаптацію до стресових ситуацій, здатність правомірно використовувати й застосовувати вогнепальну зброю.

Третій складник - тактичний - включає навички переміщення назустріч противнику та ведення вогню в русі. Це вимагає від здобувачів вищої освіти навчальних закладів зі специфічними умовами навчання та цивільних осіб грамотного планування, координації дій, збереження та підтримки ефективного взаємодії з командою.

Найбільш оптимальним підходом до вдосконалення вогневої підготовки є поетапне навчання всіх трьох складників в комплексі. Цей підхід дає можливість досягти найкращих результатів у загальній службово-бойовій підготовці здобувачів вищої освіти навчальних закладів зі специфічними умовами навчання та цивільних осіб, які виявили бажання брати участь у національному спротиві в умовах воєнного стану.

Цей комплексний підхід передбачає наступні кроки: спочатку засвоєння професійно-психологічних норм та правил для правомірного використання вогнепальної зброї, щоб бути психологічно готовими до зустрічі з ворогом; потім адаптацію та готовність до роботи в екстремальних умовах, які характерні для воєнного стану; нарешті, вивчення та вдосконалення тактичних прийомів, що включають переміщення назустріч противнику та ведення вогню в русі [1, с. 19].

Цей підхід є відповідним як для навчання майбутніх офіцерів Національної поліції України, так і для навчання та оновлення знань та навичок цивільних осіб, які можуть брати участь у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації або інших держав. Такий комплексний підхід до вдосконалення вогневої підготовки є найбільш ефективним і забезпечує високу готовність особистості до дій в умовах воєнного конфлікту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Владимиров, М. В. Вогнева підготовка: проблематика та шляхи вирішення під час дистанційного навчання в умовах воєнного стану. 2022 р.
2. Шелест, Ю. Д., and В. О. Найда. Актуальні питання вдосконалення вогневої підготовки поліцейських в умовах воєнного стану. 2022 р.
3. Абламська, В. В., В. Г. Дрозд. Деякі питання вдосконалення освітньо-наукової діяльності ЗВО МВС України в умовах воєнного стану. 2022 р.

Логінова Марина Вікторівна,
викладач кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0001-5608-9911>
marinaloginova.dduvs@gmail.com

ОБОВ'ЯЗОК ДОКАЗУВАННЯ НАЯВНОСТІ УМОВ ДЛЯ ПОКЛАДАННЯ МАТЕРІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Обов'язок доказування наявності умов для покладення матеріальної відповідальності на працівника є важливим аспектом в трудових відносинах. Згідно з принципами справедливості та захисту прав працівників, роботодавець не може просто припустити провину працівника, а має зібрати об'єктивні докази, які підтверджують провину працівника.

Відповідно до законодавства, якщо роботодавець бажає покласти матеріальну відповідальність на працівника, він повинен представити достатні докази провини працівника. Це можуть бути документи, свідчення свідків, фото- або відеоматеріали, логи роботи тощо. Роботодавець має виконувати обов'язок зібрати всі доступні докази, що підтверджують вину працівника, забезпечуючи об'єктивність і справедливість у вирішенні питань матеріальної відповідальності.

Важливо пам'ятати, що принцип "покладення доказу на обвинуваченого" вимагає від роботодавця довести провину працівника, а не зобов'язує працівника доводити свою невинув. При цьому, процедура збирання доказів та вирішення питань матеріальної відповідальності повинна відповідати вимогам законодавства та колективних договорів, забезпечуючи пропорційність та справедливість у вирішенні спорів.

Стаття 138 Кодексу законів про працю України стосується матеріальної відповідальності працівника перед роботодавцем. Згідно з цією статтею, працівник несе матеріальну відповідальність за збитки, які він заподіяв своїми винними діями або бездіяльністю під час виконання своїх трудових обов'язків. Роботодавець може покласти матеріальну відповідальність на працівника, якщо його провина була доведена. Закон обмежує суму відшкодування збитків, яку працівник повинен сплатити, до його середньомісячного заробітку [1].

Лист Міністерства праці та соціальної політики України "Про повну матеріальну відповідальність" є офіційним документом, який містить роз'яснення щодо повної матеріальної відповідальності працівників перед роботодавцями.

У цьому листі зазначається, що працівники несуть повну матеріальну відповідальність за заподіяну шкоду або збитки, незалежно від їхньої вини. Це означає, що працівник повинен компенсувати всю суму збитків, які він спричинив роботодавцю.

Повна матеріальна відповідальність застосовується без обмежень в розмірі заробітної плати працівника. Навіть якщо заробітна плата працівника невелика, він все одно зобов'язаний відшкодувати повний збиток.

Примітно, що лист Міністерства праці та соціальної політики України не має сили закону, але надає роз'яснення щодо вимог щодо повної матеріальної відповідальності. Реальна реалізація цих вимог може залежати від конкретних умов, установлених законодавством та колективними договорами [2].

Лист Міністерства соціальної політики України від 29 квітня 2013 року № 61/06/186-13 "Про повну матеріальну відповідальність і поєднання професій" надає роз'яснення стосовно повної матеріальної відповідальності працівників і обмежень щодо поєднання професій.

У листі зазначається, що працівники несуть повну матеріальну відповідальність за шкоду або збитки, завдані роботодавцю, незалежно від вини працівника. Це означає, що працівник зобов'язаний відшкодувати всю суму збитків, які він спричинив роботодавцю.

Стосовно поєднання професій, лист містить вказівки щодо обмежень у поєднанні робіт на основній і додатковій роботах. Зокрема, вказується, що працівник не може поєднувати професії, які можуть призвести до конфлікту інтересів, викликати загрозу для безпеки та здоров'я або порушувати принципи роботодавця.

Важливо відзначити, що лист Міністерства соціальної політики України не є самостійним законодавчим актом, а надає роз'яснення щодо застосування положень щодо повної матеріальної відповідальності та поєднання професій [3].

Висновок полягає в тому, що у роботодавця лежить обов'язок представити достатні докази для покладення матеріальної відповідальності на працівника. Це означає, що роботодавець повинен зібрати об'єктивні підтвердження провини працівника, такі як документи, свідчення свідків, фото- або відеоматеріали. Він не може просто припустити провину працівника без достатніх доказів.

Процедура зібрання доказів та вирішення питань матеріальної відповідальності повинна відповідати вимогам законодавства та колективних договорів, забезпечуючи справедливість та справедливе розгляд спорів. Важливо дотримуватись принципу "покладення доказу на обвинуваченого", де роботодавець має довести провину працівника, а не працівник має доводити свою невинність. Пропорційність і справедливість повинні бути забезпечені при вирішенні питань матеріальної відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. КЗПП України (239-VII від 15.05.2013, ВВР, 2014, № 11, *см.138*).
2. "Про повну матеріальну відповідальність" - лист Міністерства праці та соціальної політики України від 12 жовтня 2010 року № 312/13/116-10.
3. "Про повну матеріальну відповідальність і поєднання професій" - лист Міністерства соціальної політики України від 29 квітня 2013 року № 61/06/186-13.

Логінова Марина Вікторівна,
викладач кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0001-5608-9911>
marinaloginova.dduvs@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ДО ПОНАДНОРМОВАНИХ РОБІТ, РОБІТ У ВИХІДНІ ТА СВЯТКОВІ ДНІ, РОБІТ У НІЧНИЙ ЧАС

Сучасний світ прискорено розвивається, і це ставить перед суспільством нові виклики і завдання. Одним з них є забезпечення неперервного функціонування підприємств, організацій та інфраструктури усіх сфер діяльності. Для досягнення цієї мети дедалі більше підприємств залучають своїх працівників до понаднормованих робіт, робіт у вихідні та святкові дні, а також робіт у нічний час.

Залучення працівників до понаднормованих робіт, робіт у вихідні та святкові дні, а також робіт у нічний час має свої особливості та наслідки як для самого працівника, так і для організації. Правильна організація цих видів роботи може сприяти підвищенню продуктивності та ефективності, але неправильне використання таких форм праці може негативно позначитися на здоров'ї працівників та їх особистому житті.

У цьому есе ми розглянемо деякі з особливостей залучення працівників до понаднормованих робіт, робіт у вихідні та святкові дні, робіт у нічний час. Ми розглянемо позитивні та негативні сторони цих видів праці, а також обговоримо необхідні заходи для забезпечення безпеки та добробуту працівників, які залучені до цих видів робіт.

Конвенція Міжнародної організації праці (МОП) № 171 "Про нічну працю", прийнята 26 червня 1990 року, встановлює стандарти та заходи для захисту працівників, зайнятих нічною працею. Вона визначає нічну працю як працю, яка виконується протягом певного періоду, охоплюючи нічний період, визначений національним законодавством. Конвенція наголошує на захисті здоров'я та безпеки нічних працівників, їх соціальних та економічних правах, а також на необхідності консультацій та участі працівників у питаннях, пов'язаних з нічною працею [1].

Стаття 71 Кодексу законів про працю України (КЗпП) визначає загальне правило щодо заборони роботи у вихідні дні. Згідно з цією статтею, робота у вихідні дні забороняється, а ця заборона поширюється на залучення працівників до роботи не лише у загальний вихідний день (неділю), але й у вихідний день, призначений для конкретного працівника. Заборона роботи у вихідні дні має на меті забезпечення відпочинку та відновлення працівника, сприяє балансу між роботою та особистим життям [2].

Лист Міністерства праці та соціальної політики України "Про оплати праці працівників у вихідні, святкові та неробочі дні" надає рекомендації щодо оплати праці працівників у вихідні, святкові та неробочі дні. В листі надано пояснення стосовно механізму оплати праці у ці періоди, зокрема вказано на необхідність дотримання

встановлених законодавством правил щодо виплати додаткових винагород за роботу у вихідні та святкові дні. Лист також містить рекомендації щодо розрахунку оплати праці за неробочі дні, які можуть відрізнятися в залежності від умов праці та угод, укладених між працівником і роботодавцем [3].

Висновок полягає в тому, що залучення працівників до понаднормованих робіт, робіт у вихідні та святкові дні, а також робіт у нічний час є складними питаннями, які потребують уваги і регулювання відповідними нормативно-правовими актами.

Законодавство у багатьох країнах, включаючи Україну, містить положення, що обмежують або забороняють працю у вихідні дні. Наприклад, в Україні стаття 71 Кодексу законів про працю передбачає загальну заборону роботи у вихідні дні, включаючи неділю. Така заборона поширюється на залучення працівника до роботи не лише у загальний вихідний день, але й у його власний вихідний день.

Однак, існують випадки, коли робота у вихідні дні є необхідною. Наприклад, у випадках екстрених ситуацій, надзвичайних обставин або в окремих сферах, де робота вихідних є необхідною для забезпечення безпеки чи нормального функціонування. В таких випадках можуть бути встановлені винятки від заборони роботи у вихідні дні.

Також важливо зазначити, що працівники, які залучаються до роботи у вихідні дні, мають право на додаткову оплату або компенсаційний відпочинок. Це забезпечується шляхом встановлення механізмів оплати, таких як подвійна або підвищена ставка за роботу у вихідні дні, або надання відпустки в інший зручний день.

У разі нічної праці також діють спеціальні норми. Нічна праця вважається особливою формою праці, оскільки вона може негативно впливати на фізичне та психологічне здоров'я працівників. Тому в багатьох країнах існують обмеження та вимоги щодо умов нічної праці, включаючи обов'язкові перерви, медичні огляди та компенсацію за роботу у цей період.

Застосування особливих правил та гарантій при залученні працівників до понаднормованих робіт, робіт у вихідні та святкові дні, а також робіт у нічний час має на меті забезпечення балансу між працею та відпочинком працівників, збереження їхнього здоров'я та забезпечення соціального захисту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конвенція про нічну працю N 171 від 26.06.1990 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_033#Text (дата звернення: 21.01.2022).
2. Кодекс Законів про працю України, стаття 71 {затверджується Законом № 322-VIII від 10.12.71 ВВР, 1971, додаток до № 50, ст. 375}.
3. "Про оплати праці працівників у вихідні, святкові та неробочі дні" – лист Міністерства праці та соціальної політики України від 29.12.2009 № 853/13/84-09.

Макруха Єлізавета Олександрівна,
курсантка 3 курсу ННППФПНП.
Тимофєєв Володимир Павлович,
старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ КОНФЛІКТІВ ТА ЗАГРОЗ БЕЗПЕЦІ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку вогнева підготовка є необхідною складовою заходів з організації національної безпеки та оборони України в умовах загострення конфліктів та загроз з боку внутрішніх та зовнішніх факторів. Перспективи розвитку цієї сфери полягають в удосконаленні системи вогневої підготовки, впровадженні новітніх технологій та підвищенні кваліфікації вогневої підготовки військовослужбовців, а також новітні методи навчання, забезпечення високої мобільності та готовності до дій в умовах непередбачуваності та ризику.

У зв'язку з бойовими діями на території України, національна безпека стала для країни пріоритетним напрямком. Держава зобов'язана забезпечувати свою безпеку та захист національних інтересів, в тому числі і шляхом підвищення якості вогневої підготовки своїх військ.

Перспективи розвитку вогневої підготовки полягають насамперед у забезпеченні максимальної ефективності проведення стрільб, підвищення кваліфікації військовослужбовців та впровадженні новітніх технологій. Серед таких можна виділити використання дронів для здійснення розвідки та надання підтримки стрільб. Також можна зазначити використання симуляторів стрільб для навчання військовослужбовців.

Удосконалення системи вогневої підготовки потребує підвищення кваліфікації викладачів оновлення зброї та спецтехніки, побудови спортивних майданчиків, полігонів та інфраструктури для проведення навчальних заходів.

Відбиття українськими захисниками широкомасштабного вторгнення РФ, яке почалося рік тому стало можливим, зокрема, завдяки міжнародним тренуванням, які організовані іноземними партнерами України. [1] Військовослужбовці проходили підготовку закордоном ще з 2014 року, проте після 24 лютого 2022 року таке навчання вийшло на новий рівень. У червні 2022 року було оголошено про нову програму від Великої Британії під назвою операція INTERFLEX.

«Навчальний курс, який базується на базовій підготовці піхоти у Великій Британії, проводиться впродовж п'яти тижнів. Навчання включає в себе поводження зі зброєю, особливостям бойових дій в так званій окопній війні та боях у місті, надання першої допомоги на полі бою, освоєння зразків техніки, тактику патрулювання та навчання норм права збройних конфліктів», — відзначили в Міноборони Британії. [1]

Система тренування ЗСУ за кордоном залежала від потреб в обороні від агресії РФ. Насамперед це стосувалося підрозділів зенітно-ракетних військ та артилерії, а згодом опанування систем протиповітряної оборони, які були надані країнами-партнерами. Спочатку тренування проводилися на 4 полігонах, де Велика Британія проводила їх на власних силах та засобах. Для українських військових операція INTERFLEX — чисто базова загальна підготовка. Ключова роль у координації тренувань ЗСУ з опанування новітніх технологій належить США.

Речник Пентагону генерал Патрік Райдер заявив, що зараз понад 11 тисяч українських військових проходять навчання за кордоном. До "тренувальної коаліції" наших захисників приєдналися 26 країн. Починаючи з квітня 2022 року, українські воїни прослухали понад 40 різних навчальних програм щодо понад 20 бойових систем.

Також він наголосив, що Сполучені Штати продовжать подібні тренування та тісно працюватимуть із союзниками й партнерами, щоб український народ отримав необхідну оборонну допомогу, якої він потребує для захисту країни та відбиття російської агресії [2].

Однією з найбільш перспективних технологій, що активно використовуються в бойових діях, є використання безпілотних літальних апаратів для здійснення розвідки та підтримки стрільб.

Також на території України використовується мобільна тренажерна артилерійсько-стрілецька інструкційна система (MTACIC), що дозволяє військовослужбовцям проводити віртуальні навчання в зоні бойових дій та знайомитися з новітнім озброєнням в реалістичних умовах.

В Україні з'явилися сучасні стометрові тир-майданчики, які дозволяють проводити навчання з будь-якої зброї в різних кліматичних та природних умовах. Зокрема, такі центри знаходяться у містах Київ, Львів, Одеса та ін.

Орієнтир для забезпечення національної безпеки та оборони України – це високий рівень вогневої підготовки військовослужбовців, який забезпечить ефективність здійснення обов'язків. Однак, досягти цього вимагає зусиль та інвестицій в розвиток сфери вогневої підготовки в Україні, а також використання новітніх технологій та підвищення кваліфікації військовослужбовців.

Отже, перспективи розвитку вогневої підготовки в умовах конфліктів та загроз безпеці полягає в поєднанні традиційних методів з новітніми технологіями, а також в підвищенні кваліфікації військовослужбовців. Розвиток цієї сфери вимагає від держави координації зусиль, інвестицій та підходу з позиції стратегічного планування національної безпеки та оборони.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Як тренуються ЗСУ за кордоном: особливості підготовки. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/03/10/yak-trenuyutsya-zsu-za-kordonom-osoblyvosti-pidgotovky/> (дата звернення 28.05.2023)
2. У Пентагоні розповіли, скільки українських військових проходять навчання за кордоном. URL: <https://www.unian.ua/war/u-pentagoni-rozpovili-skilki-ukrajinskih-viyskovih-prohodyat-navchannya-za-kordonom-12199506.html> (дата звернення 28.05.2023)

Катерина МОЗОЛЬ,
курсант навчальної групи СР-142,
Навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції, рядовий поліції.
Керівник: **Артем ПЛАХОТНИЙ,**
ст. викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки.
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ.

ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ В СИСТЕМІ МОРАЛЬНО – ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Воєнні дії в Україні, що мають вид організованого застосування військ, сил і засобів для здійснення воєнного вторгнення на суші, на морі та повітрі призвели до значного руйнування цивільної та критичної інфраструктури. В перші години війни були зруйновані аеропорти по всій території держави, нанесені удари стратегічного авіацією по військовим об'єктам та складам зі зброєю, розпочалося захоплення українських міст і сіл. Ранок 24 лютого 2022 року кардинально змінив життя не лише України, а і всього світу в цілому. Був порушений нормальний ритм функціонування кожного окремого громадянина, кожної сім'ї і держави в цілому.

Підступний напад РФ на Україну, атака об'єктів інфраструктури, цивільного населення поставили питання про термінову необхідність запровадження в країні військового стану. Через цю ситуацію, сотні тисяч українців терміново почали покидати державу, переймаючись безпекою власного життя та своїх сімей. Певні верстви населення України виявилися неспроможними за станом здоров'я, матеріальних ресурсів та інших факторів впорядкувати своє життя з точки зору забезпечення і знаходження власного безпечного місця перебування.

Через спонтанність та неорганізованість, влада на місцях не змогла швидко прийняти конкретні дії по наданню допомоги як постраждалому населенню, так і військовим. Натомість, волонтери зі всієї України добре знали, що таке антитерористична операція 2014 року та одразу розпочали формувати штаби та пункти видачі гуманітарної допомоги всім нужденним.

Про волонтерську діяльність в Україні сьогодні з захопленням говорять у багатьох країнах світу, називаючи це явище унікальним. У надзвичайно складний період саме ця діяльність об'єднала суспільство, створила дієву структуру громадських організацій, груп людей, готових взяти на себе вирішення найбільш нагальних і болючих проблем держави.

Волонтер - це доброволець, який діє за доброю волею, сам захотів і сам вибрав що робити. Найчастіше волонтер непрофесійний працівник, тобто допомагає та працює, як уміє. Іноді від нього залежить багато. Бажання бути волонтером – це насамперед бажання допомогти комусь. Звичайно, найкраще допомагати, якщо ти вмієш щось робити добре та якісно [1].

Багато українських вчених розглядають волонтерство як форму суспільної благодійної діяльності. Вітчизняна наука розуміє волонтерство як: 1) благодійну

діяльність; 2) відсутність матеріальної вигоди та примусу, тобто альтруїстична праця; 3) гуманістичні мотивації; 4) соціальна підтримка.

І.В. Мерсіянова, Л.І. Якобсон у своїх працях зазначають, що добровільність це безкорислива індивідуальна чи колективна робота на благо соціуму.

З погляду дослідника Л.Є. Сікорський, добровольча діяльність це певна форма соціального служіння, основою якої входить вільне рішення людини, спрямоване на безкорисливе надання соціальної допомоги як у місцевому, національному, так і міжнародному рівнях. Добровольча діяльність надає позитивний вплив на особистісне зростання та розвиток громадян [2].

В даний час в Україні є надзвичайно велика кількість волонтерських організацій, серед яких найвідомішими є: «АрміяSOS», Благодійний фонд допомоги армії «Повернісь живим», «Крила Фенікса», «Підтримай армію України», «Волонтери без кордонів» тощо. Вважаємо, що війна в Україні тепер не лише показала важливість наявності в державі волонтерів, а й пришвидшила їх розвиток та масштабування [3, с.126].

В умовах військової агресії українці потребують психологічної підтримки та можуть отримати її безкоштовно завдяки роботі відповідних державних структур та волонтерів. Сотні психологів, психотерапевтів і навіть фахівців з медитації спілкуються з громадянами на гарячих лініях та в чатах, надають методичні рекомендації, аудіопрактики та невідкладну допомогу у чат-ботах.

Допомога всім, хто перебуває у стані постійного стресу, тривоги та паніки, надає українська Національна психологічна асоціація. Організація створила психологічний консультативний центр, у якому працюють спеціалісти. У центр приймають волонтерів із базовою психологічною освітою або незакінченою вищою профільною. Щоб звернутися за допомогою, потрібно заповнити анкету у «Фейсбуку» асоціації [3].

Гарячу лінію психологічної підтримки запустив центр «Топсенс». Про це повідомив на своїй Facebook-сторінці Єгор Тополов – доктор психологічних наук, засновник та провідний психолог центру. На дзвінки українців відповідатимуть практикуючі психологи, які готові надати професійну підтримку всім, хто її потребує. Дзвінки за номером 0 800 33 1945 – безкоштовні, лінія працює на волонтерських засадах [3].

Наразі основні види психологічної допомоги, що пропонуються в інтернет просторі, умовно можна розділити на три блоки: інформаційна допомога (пости), навчальна допомога (відео-лекції, вебінари), психотерапія та консультування (онлайн-сесії, skype-консультації)

Крім того, переваг до переваг он-лайн морально-психологічного забезпечення населення України можна віднести вільне, безкоштовне, швидке та кваліфіковане інтернет-консультування за допомогою інформування, надання порад та підтримки. Люди з обмеженими можливостями за станом здоров'я з різних міст отримують доступ до професійної допомоги кваліфікованих спеціалістів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Історія волонтерського руху. Всеукраїнський громадський центр «Волонтер». Інтернет ресурс. URL: http://www.volunteer.kiev.ua/pages/History_volunteer
2. Арефнія С. Підтримка психологічного здоров'я під час війни в психологічних групах. Серія вебінарів «Психологічна підтримка особистості в умовах війни» (Україна-Польща). Вебінар № 2. «Як зберегти й підтримати психічне здоров'я в умовах війни?». 13 квітня 2022 р. YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=cTeahzn1J04>.
3. Бібліотека психологічної і соціальної допомоги. URL: <http://ecopsy.com.ua/index.php/publikatsii/biblioteka>

Катерина МОЗОЛЬ,
*курсант навчальної групи СР-142,
Навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції,
рядовий поліції.
керівник: Аліна ДІЛГУЛ,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ.*

ПРАВОВІ ОСНОВИ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Проблема екологічного забезпечення існує у всьому світі, а саме в неможливості їх усунути, і кожна країна на наш час прагне виправити це.

Екологічною безпекою вважається баланс розвитку систем, як умова збереження здоров'я людей і забезпечення сталого економічно-соціального впливу, при якій забезпечується попередження про погіршення обстановки екології та виникнення небезпеки для здоров'я населення [1, с. 138]

Зі змісту частини 1 статті 50 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» можна зрозуміти, що в законі намагаються визначити екологічну безпеку як стан довкілля, що не є небезпечним для здоров'я населення. Екологічна безпека здійснює широкий комплекс заходів, які пов'язані з політичними, економічними, технічними та іншими сферами. Цією діяльністю і гарантується безпека навколишнього середовища громадянам України. Умови її існування, покращання та посилювання створює законність, яка закріплена державою. Наша країна намагається підтримувати порядок використання природних ресурсів, тому що на наш час існує багато загроз такі як: техногенна переважаність території України, збільшення ризиків виникнення надзвичайних ситуацій. Багато негативних наслідків як і екологічно, так і соціально залишила нашим землям Чорнобильська катастрофа. Розв'язання проблем техногенно-екологічної безпеки потребує багато всього. Наприклад: перебудови техногенного середовища, контроль за дотриманням правильного використання природних ресурсів та здійсненням технологічних процесів. Також не будуть зайвими різні дослідження, спостереження за сферами промисловості, транспорту, сільського господарства та енергетиці з яких можна зробити висновки щодо покращання або взагалі модифікації даної діяльності [1, с.142-143]

Населення грає важливу роль у підтриманні екологічної безпеки в нашій країні. Фізичні і юридичні особи повинні мати доступ до екологічної інформації для слідкування і запобігання перевищення меж своєї діяльності, щоб не погіршати стан навколишнього середовища, а навпаки сприяти його покращенню. Кожна людина повинна знати свої права

та обов'язки, а також бути оптимально забезпеченою екологічними інтересами та брати на себе відповідальність у разі порушення законних норм [2, с.44-46].

Основу екологічного законодавства становить Конституція України. Права громадян на безпечне довкілля для життя і здоров'я є найважливішим принципом правового регулювання екологічної безпеки. Даний принцип і походить з Конституції України, а саме статті 3– «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [2, с.46-47].

Отже, в наш час існує багато різних технологій, але вони поділяються на два види: негативні та позитивні. Негативними є ті, що утворюють природну катастрофу, але є продуктивними для існування в економічних цілях. Позитивними є ті, які застосовуються в нашій державі не на всі сто відсотків, але вони дуже необхідні для збереження екології. У кожного на цій планеті головне завдання запобігти екологічній шкоді, користуватись природними ресурсами дотримуючись закону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рябець К.А. Екологічне право України: навчальний посібник, Київ, 2009,
2. Збірник наукових рефератів магістрантів юридичного факультету національної академії управління 2017 рік

Катерина МОЗОЛЬ,
*Здобувач вищої освіти навчальної групи СР-142,
Навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції,
рядовий поліції.
Керівник: старший викладач кафедри
Плахотний А.П.*

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ.

ПРОБЛЕМИ БОРОТЬБИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ З ТЕРОРИЗМОМ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Тероризм є смертельною загрозою національній безпеці будь-якої країни. Війна, розв'язана Росією в Україні, ракетні акти російської армії, спрямовані проти мирного населення нашої країни, актуалізують проблему протидії тероризму і для нас.

Визначення тероризму є одним із ключових елементів у спробі координувати його протидію. В результаті безлічі проведених досліджень «нині в наукових працях та національних законодавствах є близько 400 визначень поняття «тероризм».

Тероризм - це слово походить від латинського terror, що означає страх, терор. Це стосується «актів насильства (переслідування, руйнування, захоплення заручників, вбивство і т.д.), його мета полягає в тому, щоб залякати, придушити політичних опонентів, конкурентів і нав'язати певні лінії поведінки.

Існує індивідуальний та груповий терор (придушення авторитарними та тоталітарними режимами). У 70-ті та 90-ті роки XX століття міжнародний тероризм набув широкого поширення.

У британському праві тероризм – це «застосування чи загроза дій, які полягають у наданні впливу на уряд чи міжнародну неурядову організацію, у залякуванні населення, і навіть у просуванні політичних, релігійних чи ідеологічних переконань» [3].

Державний департамент США визначає тероризм як «навмисне, політично мотивоване насильство, що чиниться проти мирного населення чи об'єктів субнаціональними групами державного рівня або підпільно діючими агентами та організаціями, зазвичай з метою вплинути на настрої суспільства» [2].

Тероризм втілюється у вигляді терористичного акту, який можна визначити як форму реалізації злочинного задуму або як завершальний етап терористичної операції, наслідками вчинення якого виступають масові людські жертви, руйнація духовних та матеріальних цінностей, в більшості випадків, що не піддаються відновленню, уповільнення темпів економічного зростання істотне зниження показників ділової активності, виробництва та інвестицій, загострення ворожнечі між державами, збройні протистояння, війни, ненависть та недовіра між соціальними та національними групами.

Більшою мірою терористична активність спрямована проти представників органів державної влади, місцевого самоврядування, співробітників правоохоронних органів та силових структур, офіційного мусульманського духовенства, ідеологічних супротивників та конкурентів [1].

Однією з причин зростання терористичних та екстремістських актів є недостатньо ефективна боротьба з цими явищами з боку правоохоронних органів. Недостатня підготовка спеціалістів та відсутність координації між різними відомствами важливою мірою сприяють зростанню тероризму та екстремізму. Крім того, неефективність судової системи, порушення прав людини та недостатня зв'язаність між правоохоронними органами та громадськістю сприяють розвитку цих явищ.

Крім того, однією з найважливіших проблем у боротьбі з тероризмом є розуміння того, що це не просто кримінальна діяльність, а суцільна ідеологія, яка може мати глибокі корені в культурі та суспільстві. Тому важливо не лише виявляти та припиняти окремі акти тероризму, але й проводити роботу з попередження цих явищ на рівні освіти, культури, релігії та медіа [2].

Іншою проблемою є відсутність чіткої державної політики щодо боротьби з тероризмом. Відсутність координації між різними відомствами та відсутність чіткої системи контролю за проведенням різних заходів проти тероризму, таких як моніторинг в Інтернеті та мас-медіа, також сприяють розвитку цих явищ.

Загалом, проблеми боротьби правоохоронних органів з тероризмом на території України потребують комплексного підходу та співпраці між різними сферами діяльності, від правоохоронних органів та громадськості. Тільки таким чином можна успішно боротися з цими складними явищами та забезпечити безпеку та стабільність в країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кудінов С. С. Міжнародний досвід протидії тероризму та його значення для України. Вчені записки Таврійського національного університету імені ВІ Вернадського. Серія: Юридичні науки, № 1. 2019. 117-123 с.
2. Поліщук С. М. Удосконалення загальнодержавної системи боротьби з тероризмом. Інформація і право 2021. 74-80 с.
3. Телешун С. Сучасний тероризм: українські реалії. Політ. менеджмент. 2018. № 1 (10). 163-169 С.

Катерина МОЗОЛЬ,
курсант навчальної групи СР-142,
Навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції,
рядовий поліції.
Науковий керівник: Марина ЛОГІНОВА,
викладач кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ.

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Нормальне функціонування та розвиток громадянського обороту, заснованого на диспозитивних засадах, неможливе без встановлення заходів відповідальності для його учасників у разі невиконання або неналежного виконання прийнятих зобов'язань.

Нині термін «відповідальність» немає чітких кордонів. Якщо розглядати поняття «відповідальність» у тому широкому розумінні, в якому воно застосовується у звичайному житті, у філософській літературі та юристами, втрачається специфіка юридичного розуміння відповідальності та виникає потреба в новому терміні, що означає поняття відповідальності у юридичному сенсі. Навряд чи така заміна терміну може дати позитивний результат, необхідно вироблення спеціального юридичного поняття відповідальності, що дозволяє відмежовувати відповідальність у юридичному сенсі від інших явищ дійсності [1].

У недавньому минулому була поширена думка, що суть відповідальності – у свідомому та ініціативному виконанні моральних, юридичних та інших обов'язків, у усвідомленні свого обов'язку перед суспільством, державою, а також перед іншими членами суспільства. Така відповідальність називається активною на відміну пасивної, чи ретроспективної, тобто відповідальності за минулу поведінку, що суперечить певним соціальним, зокрема юридичним нормам [2, с.15].

Цивільно-правова відповідальність встановлюється на підставі норми закону і настає внаслідок цивільного правопорушення, тобто через протиправну поведінку (дії або бездіяльність) суб'єкта цивільного права, винного у заподіянні внаслідок такої поведінки шкоди іншим особам. Отже, основою застосування є пряма вказівка закону. Норма відповідальності за порушення зобов'язань за договором наказує майнову міру впливу (санкцію), що застосовується до боржника, який порушив взятє на себе зобов'язання [3, с. 98].

Відповідальність, на наш погляд, має такі ознаки:

- передбачає наявність, вчинення будь-якої дії (акту, процедури тощо);
- має обов'язковий характер, тобто передбачає виконання звіту за свої дії.

У сучасній цивілістичній доктрині поняття цивільно-правової відповідальності ґрунтується, як правило, на її автономному режимі функціонування у складі цивільних правовідносин без урахування правозастосовної практики використання в комплексних

суспільних відносинах, регульованих різними галузями законодавства, у тому числі нормами публічного права.

Про це свідчать два протистояння один одному структурних поняття цивільно-правової відповідальності, які досі є предметом наукової дискусії про те, якими з них краще керуватися законодавцю.

Перше поняття базується на визначенні професора С. Н. Братусем, який розглядав юридичну відповідальність, включаючи цивільно-правову як державне застосування до правопорушника будь-яких несприятливих для нього заходів.

Аналогічну позицію займав і інший відомий вчений та цивіліст О. С. Іоффе. У поняття цивільно-правової відповідальності він включав три основні елементи:

1) відповідальність є санкцією за порушення цивільних прав, забезпеченою переконанням та державним примусом чи його можливістю;

2) в її основі лежить суспільне засудження поведінки правопорушника та стимулювання його до певної діяльності на користь суспільства;

3) вона виявляється у формі відновлення порушених підстав та встановлення негативних наслідків для правопорушника з метою забезпечення умов нормального розвитку регульованих цивільним правом суспільних відносин [4].

Друге доктринальне поняття громадянської відповідальності має вужчий характер. Воно не передбачає включення до складу поняття «відповідальність» випадків, що зв'язані з примусовим виконанням правопорушником обов'язків, передбачених законом і договором.

А. А. Лук'янцев стверджує, що «відповідальність як негативний правовий наслідок не може зводитися до зобов'язання боржника зробити те, що він і так був зобов'язаний зробити в силу закону та (або) договору. Судове підтвердження обов'язку, що виник із закону та (або) договору, судовим рішенням не породжує нового обов'язку» [4]

Є. А. Суханов, що є прихильником даної концепції поняття цивільно-правової відповідальності, ілюструє це на конкретному прикладі: «Так, примусове виконання наявного в особи обов'язку, наприклад повернення взятої ним у позику суми, за рішенням суду навряд чи можна вважати мірою його відповідальності перед позикодавцем, бо порушник у такому разі лише примусово зобов'язується до виконання свого обов'язку і не несе ніяких несприятливих наслідків за свою неналежну поведінку».

На закінчення зазначимо, що розгляд окремих аспектів цивільного правопорушення та цивільно-правової відповідальності свідчить про актуальність та складність проблеми, про необхідність подальшого комплексного дослідження всіх правових норм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мироненко, В. П. "Цивільно-правова відповідальність як вид юридичної відповідальності." *Юридична наука* 6. 2011. с. 24-30.
2. Сліпченко, Святослав Олександрович. "Межі застосування поняття «цивільно-правова відповідальність»." *Модернізація цивільно-правової відповідальності. Матвеевські цивілістичні читання*. 2019. с. 267-271.
3. Горяйнов, А. М. "Примус і цивільно-правова відповідальність." *Вісник Верховного Суду України* 3. 2012. с. 36-39.
4. Первомайський, Олег. "Цивільно-правова відповідальність держави Україна: конституційні засади." *Юридична Україна* 8. 2012. с. 62-67.

Самчук Владислав Леонідович,
курсант 2 курсу
навчально-наукового інституту права підготовки
фахівців для підрозділів національної поліції.
Науковий керівник: **Нагорна Олена Олександрівна,**
старший лейтенант поліції,
старший викладачка факультету цивільного права та процесу.
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ.

ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ

Одним із найдавніших договорів є договір дарування, який був відомий ще у класичному римському праві. Піддаруванням визнавався договір, яким дарувальник надавав обдаровуваному право чи речі. Вважалося, що надання відбувалося з метою прояву щедрості на користь обдаровується. Цивільний кодекс України, а саме ст. 717, дає визначення договору дарування згідно якої за договором дарування одна сторона (дарувальник) передає або зобов'язується передати в майбутньому другій стороні (обдаровуваному) безоплатно майно (дарунок) у власність

Протягом усього його існування не відбувалося обмежень предмета договору дарування. У зміст предмета даного договору включалася навіть можливість дарчого об'єкти. Цей факт свідчить про консенсуальну ознаку договору дарування. Варто також зазначити, що у римському праві була вказівка на безоплатний характер договору дарування (що згодом перейшло і в наше цивільне законодавство), що вплинуло на встановлення спеціальних правил регулювання договору дарування у частині відповідальності дарувальника, а також скасування дарування [1].

Дарування – це угода, яка ґрунтується лише на взаємну згоду сторін. Дарування не переходить у площину правового регулювання, поки пропонуванний дар не буде прийнятий обдаровується. В цьому у разі дарування визнається двостороннім договором.

Є також погляди щодо правової природи договору дарування, згідно з яким необхідно розрізняти договір дарування як інститут правового зобов'язання (у ньому, на підставі угоди сторін, у дарувальника виникає обов'язок передати дар обдаровуваному), а подарунок не визнається договором, коли є лише факт передачі речі, який безпосередньо породжує права та відповідальність особи, яка отримала цю річ як подарунок. У цьому випадку за відсутності угоди між сторонами, а також зобов'язання, що впливають з нього, передати річ, факт її передачі є самостійною основою виникнення права власності, тобто. мало місце безоплатне відчуження права власності, що не охоплювалося поняттям договору дарування [2].

Акт дарування – це договір, виконання якого залежить від волі сторін. Тому для того, щоб договір дарування вважався укладеним, та мав правові наслідки, необхідна воля дарувальника, а також бажання та згода обдаровуваного прийняти майно в дар.

Якщо обдарований не згоден прийняти майно як подарунок, договір дарування не вважатиметься ув'язненим і не нестиме юридичних наслідків, тобто передача права власності на майно дарувальнику. Відмова обдаровуваного прийняти дар можливий, наприклад, у разі, якщо наслідки, пов'язані з передачею власності на майно небажані: обтяження заставою, сервітутом чи інше.

Волевиявлення сторін є добровільним. У разі якщо виконання договору дарування відбувається під впливом насильства, загрози, обману, зловмисної угоди однієї сторони з іншою, а також у разі, коли громадянин повинен був укласти договір через збіг тяжких обставин на дуже не вигідних умовах, договір дарування може визнаватись судом не дійсним на прохання зацікавленого особи. За своєю сутністю договір дарування є безоплатним, сюди можна віднести й пожертву, доброчинність, порядність дарувальника по відношенню до обдаровуваного.

Отже, значна кількість договорів цивільного права можуть бути і відплатними та безоплатними, але тільки договори дарування та позички завжди безоплатні. На перший погляд, відсутність зустрічного задоволення, тобто. безоплатність зобов'язання, протилежна самій природі громадянського права. Оскільки майнові відносини, що входять у його предмет, зазвичай розуміються як майново-вартісні твідносини. Дія ж макроекономічного закону вартості в повному обсязі обсяг виявляється тільки у відплатних зобов'язальних правових відносинах, оскільки саме тут здійснюється своєрідний обмін товарами [3].

Але й безоплатні правові відносини, як і абсолютні правовідносини (до яких зовсім не застосовується поділ на «оплатні – безоплатні»), також можуть відчувати дію закону вартості, хоча й настільки очевидне. Так, правовідносини власності не пов'язуються безпосередньо із грошовим обміном. Але вирішення питання про належність особам тих чи інших речей є необхідною підставою для участі цих осіб у цивільному обігу, а обсяг і характер належних їм речових прав багато в чому визначають зміст майбутніх зобов'язальних відносин. Дарунком можуть бути рухомі речі, в тому числі гроші та цінні папери, а також нерухомі речі. Також дарунком можуть бути майнові права, якими дарувальник володіє або які можуть виникнути у нього в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар: У 2 ч./ За заг. ред. Я. М. Шевченко. — К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2020. - Ч. 2. - 896 с.
2. Венедиктова І.В. Співвідношення суб'єктивного права и законного інтересу в цивільному праві. Право и безпека. 2015. № 43. С. 110–113.
3. Ісаєв А.М. Особливості захисту прав сторін у договорі дарування. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-zaschity-prav-storon-v-dogovore-dareniya-1>.

Андрій ХЕЙЛО,
Здобувач вищої освіти 2-го курсу
Навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції.
Науковий керівник: ШИНКАРЕНКО Інна Олександрівна,
доцент кафедри «Гуманітарних дисциплін та
психології поліцейської діяльності»,
кандидат психологічних наук.

Дніпропетровський державний університет у внутрішніх справу

ЖЕРТВИ У ВЧИНЕННІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ : ПРАВДА ЧИ МІФ?

На перший погляд, певна роль жертви у скоєнні над нею кримінального правопорушення існує, тоді чому б учасникам кримінального процесу не враховувати цього? Чому б державновладним суб'єктам не знімати зі злочинця відповідальність за вчинене, якщо останнє спричинене аморальною поведінкою жертви? На думку авторів, такий підхід є помилковим, більше того, це надає несприятливий вплив на весь судовий розгляд та механізм правового регулювання загалом.

На прикладі США можна відзначити вже про існуючу подібну практику за звинуваченням жертви. Про судові прецеденти за звинуваченням жертви в США було відомо ще 50 років тому.

Тема і зміст цієї роботи безпосередньо пов'язані з формою професійної деформації органів структури державної влади – звинувачення жертви (віктимблеймінг), що означає покладання відповідальності за кримінальне правопорушення, скоєне стосовно особи, на самого постраждалого. Зазначене явище було важливою передумовою, підставою виникнення науки про звинувачення жертви – віктимології, яка з'явилася в 40-ті роки в США і відіграла в ній велику роль аж до перегляду наукової доктрини в 70-ті та пізніші роки, тому розгляд їх у сукупності має особливе значення [1].

Варто зазначити, що в рамках цієї роботи не розглядаються «кримінальне правопорушення без жертв», наприклад, організація проституції. Також під жертвою в цій роботі не розуміються родичі та близькі особи постраждалого, яким статус потерпілого може бути надано чинністю кримінального процесуального законодавства.

Для комплексного розуміння зазначеної науки та її історії, на думку авторів, необхідно виділити в рамках віктимологічної думки у США та Європі два підходи щодо відповідальності потерпілого:

1) позитивістський, заснований на звинуваченні жертви (потерпілі, за винятком нещасних випадків, у тій чи іншій мірі мають віктимність, властивість бути потенційною жертвою), поширений у вітчизняній науці, коли серед дослідників країн Європи та Північної Америки він був переглянутий. У межах нього визнається часткова

чи повна відповідальність жертви за скоєне над нею насильство, що і відбиває сам термін «віктимність»;

2) феміністський, заснований на захисті жертви. Назва, дана авторами в рамках цієї роботи, пов'язана з тим, що його становлення припало на 1970-ті роки, коли в США феміністичні та правозахисні об'єднання виступили з критикою позитивістського підходу у віктимології. Предметом досліджень віктимологів цього є не віктимність, а стан жертви після кримінального правопорушення, її реабілітації [2].

Роль жертви у кримінальному правопорушенні бурхливо зацікавилися вчені-кримінологи в 1940-ті роки в США, коли в 1941 році була опублікована стаття з приводу інтеракції між злочинцем і жертвою кримінологом Гансом фон Гетингом. Через 7 років він також опублікував монографію, присвячену дослідженню соціобіології злочинності. Зазначені наукові праці надали величезний поштовх становленню віктимології. Тоді ж жертвою кримінального правопорушення та віктимізацією, тобто. процесом або кінцевим результатом перетворення на жертву злочинного посягання, зацікавилися й інші вчені кримінологи [3].

Важливо пам'ятати що жертви кримінальних правопорушень мають право на повагу та захист своїх прав. Держава повинна забезпечувати відповідні умови для того, щоб жертви могли отримати необхідну підтримку та допомогу. Наприклад, це може бути психологічна підтримка, юридична консультація, доступ до медичної допомоги або матеріальна компенсація.

Крім того, важливо, щоб у кримінальному процесі жертви отримували достатню увагу та можливість висловлюватися про свої права та інтереси. Це може забезпечити більш ефективний розгляд справи та підвищити довіру до судової системи [2].

Необхідно також забезпечувати захист жертв від помсти або інших форм відплати з боку злочинців або їх прихильників. Це може включати захист жертв під час проходження судового процесу, а також після його завершення.

Отже, міф про те, що жертви кримінальних правопорушень завжди самі винні у своїх проблемах, є неправильним. Жертви мають право на повагу, захист та підтримку своїх прав. Держава повинна забезпечувати необхідні умови для того, щоб жертви могли отримати відповідну допомогу та компенсацію, а також захист від подальших проблем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Джужа Анастасія Олександрівна. "Роль жертви у вчиненні кримінального правопорушення." 2022. с. 50 - 56
2. Коломієць, Каріна Сергіївна. "Роль віктимної поведінки жертви у механізмі кримінально протиправної ситуації." 2022. с. 83-88.
3. Дяченко, Н. С. "Роль віктимної поведінки потерпілих при вчиненні кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи." 2021. с. 132-137.

Андрій ХЕЙЛО,
Здобувач вищої освіти 2-го курсу
Навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції.
Науковий керівник: **ВОЛКОВ Юрій Михайлович,**
старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки.
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ЗАХИСНІ ДІЇ В РАЗІ ПОГРОЗИ ВОГНЕПАЛЬНОЮ ЗБРОЄЮ. ОБЕЗЗБРОЄННЯ ТА СИЛОВЕ ЗАТРИМАННЯ ПРАВОПОРУШНИКА

Як відомо, сьогодні у зв'язку із обставинами у яких перебуває Україна, рівень злочинності стрімко росте. Захисні дії та способи обеззброєння правопорушення, які продемонстровані у нашому дослідженні, можуть бути застосовані як цивільними особами, так і працівниками силового апарату нашої держави. Роль працівників Національної поліції України, які перебувають на варті охорони прав та законних інтересів громадян у такий складний час, посідає неабияке місце. Як і у довоєнний період суспільного життя, злочинний світ нашої держави має на озброєнні добре розвинену систему та арсенал озброєння, серед якої є вогнепальна зброя, яка часто використовується для подолання спротиву правоохоронцями, які перешкоджають злочинцям реалізувати свій протизаконний намір. Так, злочинець може погрожувати та застосовувати вогнепальну зброю з метою заволодінням табельної зброї працівників, а також з метою припинення законної діяльності останніх. Відповідно до статті 42 Закону України «Про Національну поліцію України», поліцейським під час виконання повноважень та несення служби, має право застосовувати такі заходи примусу такі як фізичний вплив (силу), спеціальні засоби або ж застосовувати вогнепальну зброю. Закон трактує фізичним вплив на особу правопорушника, як застосування будь-якої фізичної сили чи спеціальних прийомів боротьби з метою припинення протиправних дій. У той час спеціальними засобами є сукупність приладів, пристроїв чи предметів спеціального характеру, тобто які спеціально виготовлені, конструктивно призначені та технічно придатні для тимчасового ураження правопорушника, шляхом здійснення впливу на нього цими засобами. [2]

Сучасні українські дослідники встановили, що найбільш висока вірогідність влучання з вогнепальної зброї присутня у тому випадку, коли вогонь ведеться без прицілювання на дистанції від 1 до 6 метрів, тому з цього логічно випливає, що більш менш надійними будуть захисні дії, які реалізовані при загрозі зброєю впритул або з близької відстані. Напад правопорушника (противника) може бути з використання різних видів вогнепальної зброї (пістолета, гвинтівки, рушниць, автомата) або без такого. Основним оборонним засобом у таких ситуаціях варто вважати ухили, які можуть бити сполучені з підставками, ударами та кидками. При високій погрозі

застосування вогнепальної зброї нападаючою особою з метою самозахисту, також можна застосовувати різні підручні засоби до прикладу: палки, ґрунту, піску та інші.

Як відомо, збройному нападу передують ряд попередніх дій: погрози, замахів чи наведення зброї. Дії, які спрямовані на ситуації, яка виникла, вибір тактики та засобів для реалізації самозахисту мають бути реалізовані на стадії підготовки нападу, наприклад, на стадії замаху. Однак це правило не є постійним, і може варіюватися відповідно до конкретного ходу розвитку ситуації. Захищаючись від нападу противника, який погрожує, наприклад, пістолетом, можна спереду з близької відстані чи з дистанції більше одного кроку з вибиванням такої зброї з рук різким ударом ноги. Так, після зазначеного удару ноги по руці, слід відійти із зони нападу убік з одночасно наближатися із противником для проведення удару чи проведення затримання. У тому випадку, коли дистанція до руки з пістолетом менше одного кроку, то при загрозі спереду варто захищатися проведенням важелів рук всередину чи назовні. Для цього необхідно з кроком лівою ногою вліво і поворотом праворуч віднести вправо озброєну руку противника. Далі, захопивши її правою рукою із застосуванням важелю руки, обеззброїти, провести загин руки за спину, зв'язати (одягти наручники) та перейти до стадії конвоювання. Якщо відбив руки із зброєю має бути здійснений вправо, то прийом варто здійснювати лівою рукою. [1, 98 с.]

На нашу думку, найбільш ефективним, є такий спосіб захисту, коли прийом чи дія виконуються безпосередньо проти зброї, яка спрямовується в притул. Так, одразу ж після озвучування команди «Руки вгору!» (або навіть без такої) руки краще підняти, не виправляючи вгору, а зігнувши у ліктях спрямувавши їх вперед, кисті рук повинні на рівні плечей, а також відступити вліво чи вправо від дула пістолета з синхронним відведенням озброєної руки від себе за допомогою удару. Після відбиву ударом, миттю захопити і не відпускаючи її, своєю вільною рукою відбити або викрутити пістолет. Викрут у таких випадках доцільно проводити з ударом ноги (коліном, носком).

У випадку нападу з рушницею чи автоматом або будь-яким іншим видом довгоствольної зброї, захищатися потрібно з відходом вліво чи вправо. З відходом вліво – крокуючи вліво лівою ногою і повернутися праворуч, правою рукою відбити зброю та утримати її. Зробити крок правою ногою до лівої ноги противника і захопити зброю лівою рукою. Після того як зброю захоплено, завдати удар ногою, провести задню підніжку з наступним обеззброєнням і затриманням. З відходом вправо – крокуючи правою ногою вперед і повертаючись ліворуч, лівою рукою відбити зброю і захопити її. Зробити крок лівої до правої ноги противника. Нанести правою рукою удар в обличчя (горло), а потім правою ногою вдарити в підколінний згін лівої ноги противника і обеззброїти його. [3, 47 с.]

При захисті від вогнепальної зброї часто використовують різні особисті речі чи підручні речі такі як портфель або сумка, головний убір, які можуть будь-яким чином відволікти противника або ж «знешкодити» зброю, і потім, зблизившись з ним провести усі необхідні дії, які направлені будуть на обеззброєння особи з подальшим його затриманням і з вище окреслених методів чи без такого. Такий же вплив вчиняють на противника застосування поліцейським спеціальних засобів, наприклад, кийки, кайданки та ін.

Зазвичай, для тренування, відточування прийомів та психологічного загартування, працівниками Національної поліції України використовуються стартовий пістолет чи пістолет з холостими патронами. Для відпрацювання сили і точності нанесення удару ногою по руці, що утримує пістолет, на неї варто надягти спеціального обладнану рукавичку, яка охороняє від забитості та травм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дідковський В. А. Фізична підготовка працівників Національної поліції, Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2019. – 98 с.
2. Закон України «Про Національну поліцію», у редакції від 01.05.2022р., підстава 2123-IX (дата звернення 16.05.2022р.)
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>
3. Пліско В.І. Застосування заходів фізичного впливу в умовах небезпеки Харків, 2018. – 47 с.

Андрій ХЕЙЛО,
здобувач вищої освіти 2-го курсу
Навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції.
Науковий керівник: Корогод Світлана Володимирівна
старший викладач кафедри
кримінального права та кримінології.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ВІЙСЬКОВОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

На разі, на території нашої країни ведеться війна проти масштабного вторгнення Російської Федерації. Внаслідок цього відбулося багато глобальних змін в різних сферах як діяльності держави так і суспільства. Отже, відбулося переосмислення українців як нації в нашому суспільстві та інших державах, до того ж було внесено зміни до чинного законодавства, з урахуванням усіх умов ситуації, що зараз складається на території нашої країни. Відповідно внаслідок здійснення таких змін відбулося переформування суспільних відносин власне під умови дії на території України режиму воєнного стану. Але, важливо зазначити, окрім зазначеного, в Україні значно збільшився рівень злочинності і скоріше її підвищений рівень буде спостерігатися й деякий час після закінчення війни. До того ж, кримінальні правопорушення здійснюються не лише цивільними особами, але й військовими [3]. Отже, в розрізі теми нашого дослідження нас власне цікавить що таке військове кримінальне правопорушення, його головні ознаки.

Для початку доцільно з'ясувати поняття військового кримінального правопорушення, яке визначено статтею 401 Кримінального кодексу України (далі – КК України). Відповідно до положень зазначеної норми військовим кримінальним правопорушенням є кримінальні правопорушення, передбачені КК України, проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів [1]. З цього визначення випливають такі головні ознаки військового кримінального правопорушення як: 1) вчинення такого виду кримінального правопорушення в умовах воєнного стану, в бойовій обстановці, під час бою тощо, тобто це свідчить про особливу суспільну небезпечність діяння; 2) наступною ознакою є особливий об'єкт посягання військового кримінального правопорушення. Таким об'єктом є встановлений законодавством порядок несення або проходження військової служби (тобто порушення відповідного військового статуту, положень, які визначають правила проходження військової служби); 3) особлива ознака військового кримінального правопорушення також полягає у спеціальному суб'єкті вчинення такого кримінального правопорушення. Тобто зазначений вид кримінального правопорушення може вчинити лише військовослужбовець, а у разі вчинення більшості військових злочинів також і військовозобов'язаний під час проходження останнім навчальних

(перевірних) або спеціальних зборів; 4) останньою не менш важливою ознакою є те, що діяння визнається військовим злочином лише у тому разі, якщо воно прямо передбачене у розділі XIX Особливої частини КК України. Важливо зазначити, що діяння особи повинні відповідати кожній із зазначених ознак, інакше діяння не можливо буде кваліфікувати як військове кримінальне правопорушення [2].

На разі, особливу увагу приділяють поведінці та вишкілу військових з метою запобігання вчинення ними будь-яких протиправних діянь. А навіть при вчиненні та виявленні такого виду правопорушень передбачається суворе покарання відповідними статтями КК України. Пояснюється таке ставлення законодавця та військового командування тим, що країна перебуває в умовах ведення війни, де необхідно захищати інтереси та територіальну цілісність держави, а не навпаки здійснювати їхнє порушення [4].

Отже, з вищевикладеного можемо зробити висновок, що поняття військового кримінального правопорушення передбачено КК України. зазначений вид правопорушення має як загальні так й спеціальні ознаки, які впливають власне із поняття військового кримінального правопорушення [3]. До того ж, на разі, особлива увага приділяється як заходам запобігання вчинення таких правопорушень так й притягнення винних до відповідальності за вчинення діянь, які посягають на військовий правопорядок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кримінальний кодекс України Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 05.10.2022);
2. Науково-практичний коментар до статті 401 Кримінального кодексу України URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KK004924>
3. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини) : навчальний посіб. / Г. М. Анісімов, Ю. П. Дзюба, В. І. Касинюк та ін. ; за ред. М. І. Панова. Ї Х. : Право 2011. Ї 184;
4. Кулькіна Я. С. Порівняльна характеристика військових злочинів в Україні та зарубіжних країнах (на прикладі ст.414 КК України) / Я. С. Кулькіна // Форум права. – 2016.

Школьник Настасія Борисівна,
здобувач вищої освіти 2 курсу
навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції.
Науковий керівник: **Юніна Марина Петрівна,**
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права та процесу.

ДОГОВІР ПОЗИЧКИ. ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ

Цивільний кодекс містить велику кількість договорів, особливості яких потрібно вивчати та знати хоча б для власного розуміння. Окремо хотілось би звернути увагу на договір позички, адже сфера його застосування обмежена, він не застосовується в сфері підприємницької діяльності. В основному даний договір поширений у побутових відносинах між громадянами, наприклад, надання сусіду в безоплатне користування музичного інструмента.

Загально-теоретичні питання договору позички досліджували такі науковці як: О. Я. Гончаренко, М. І. Брагінський, О. В. Дзера, Ю. Л. Світ, Н. С. Кузнецова [3].

Метою мого дослідження є вивчення предмета договору позички та виокремлення його особливостей.

Відповідно до статті 827 Цивільного Кодексу України (далі – ЦК) за договором позички одна сторона (позичкодавець) безоплатно передає або зобов'язується передати другій стороні (користувачеві) річ для користування протягом встановленого строку[1].

Цей договір є безоплатним. Договір позички може бути як консенсуальним, так і реальним. Предметом договору може бути лише індивідуально-визначене майно, не споживане в процесі користування, оскільки воно має бути повернуте після закінчення строку договору.

Форма договору позички зазначена у ст. 828 ЦК:

- 1) договір позички речей побутового призначення між фізичними особами може укладатися усно;
- 2) між юридичними особами, а також між юридичною та фізичною особою укладається у письмовій формі;
- 3) договір позички будівлі укладається у письмовій формі та підлягає нотаріальному посвідченню;
- 4) договір позички транспортного засобу, в якому хоча б однією стороною є фізична особа, укладається у письмовій формі і підлягає нотаріальному посвідченню [1].

Ще з давніх часів люди почали позичати один в одного речі для власних потреб. В основному договір позички поширений у побутових відносинах. Наприклад, надання знайомому чи родичу в безоплатне користування музичного інструмента чи побутової техніки.

Історія становлення та розвитку договору позички сягає часів існування римського приватного права. Спочатку відносини з передачі речі у безоплатне користування не

мали форми договору, тому не забезпечувалися спеціальним позовом. Кредитор у разі порушення його прав міг силою відібрати річ, якщо вона знаходилася у боржника[2].

Пізніше був створений договір під назвою «прекарій». Відмінністю його від сучасного договору було те, що можна було передавати в безоплатне користування як рухомі, так і не рухомі речі, тим самим вказуючи свою добру волю. Тобто строк протягом якого річ мала бути повернена, не вказували [2].

Однією з причин виникнення договору позички у римському приватному праві була необхідність у визначенні строку безоплатного користування чужою річчю. Договір позички укладався на певний строк, що й відрізняло його від прекарію. За договором позички відповідальність боржника була більш високою, а тому укладення договору позички більшою мірою відповідало інтересам особи, яка передавала річ у безоплатне користування [2].

Законодавство України містить низку вимог та правил, які регулюють договір позички та встановлюють права та обов'язки сторін. У Цивільному Кодексі права сторін договору закріплені у Главі 60 ЦК України. Тут необхідно зазначити права та обов'язки сторін за ЦК, а також вказати на особливості досліджуваного договору, зокрема те, що він припиняється зі смертю фізичної особи-користувача.

Підсумовуючи, можна зазначити, що відповідно до статті 827 ЦК, договір позички – це договір, за яким одна сторона (позичкодавець) безоплатно передає або зобов'язується передати другій стороні (користувачеві) річ для користування протягом встановленого строку [1]. Цей договір є безоплатним. Договір позички може бути як консенсуальним, так і реальним. Укладення даного договору допомагає уникнути можливих конфліктів між сторонами, а також захистити їхні права та інтереси.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Цивільний кодекс України | від 16.01.2003 № 435-IV
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Бойко Н. М. Договір позички у римському приватному праві зб. матеріалів наук.-практ. інтернет конф. Івано-Франківськ, 2012. С. 103-108.
URL: https://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=206%3A12-02-16-12&catid=37%3A-3&Itemid=54&lang=ru
3. Лепех С. Поняття договорів позики, кредиту та позички за законодавством України. Актуальні проблеми держави і права. Збірник наукових праць. Випуск 13. Одеса, 2002. 224 с.

Діана ШТОДА,

курсант 3 – го курсу

*Навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції.*

*Науковий керівник: **Юрій ВОЛКОВ,***

викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ.

ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ ТА ВИЛУЧЕННЯ СЛІДІВ ВИБУХОВИХ ПРИСТРОЇВ

Розслідування злочинів, пов'язаних із застосуванням вибухових пристроїв, викликає певні труднощі у збереженні слідства. Знімки після вибуху, своєчасність огляду, виявлення та видалення слідів вибуху. Перевірка місця вибуху повинна бути ретельно продумана та виконана постійно. Слід мати на увазі, що найбільша кількість слідів вибуху зосереджена в центрі вибуху, що визначається наявністю воронки в землі, найбільшим руйнуванням, деформацією матеріальних об'єктів та наявністю більш інтенсивних. У криміналістичній літературі питання про слід зображення кримінальних вибухів розслідували Бахін В.П., Біленчук П.Д., В. К. Весельський О. М., Завадський М. В., Костенко М. А., Погорецький М. А., Салтєвський М. А. та інші вчені. Різноманітною є наступна картина злочину, вчиненого з використанням вибухових пристроїв та вибухових речовин. На думку М. А. Погорецького, М. О. Ленко, оскільки в механізмі події задіяні люди та речі, існує цілий спектр можливих матеріальних та ідеальних слідів. які працюють разом і утворюють ідеальні сліди пам'яті та матеріалу, слідові предмети, слідові відображення, слідові речовини тощо [1, с. 41]. Матеріальне уявлення про використання засобів і знарядь шляхом використання вибухових пристроїв тощо. Вибуховими речовинами є: предмети та речі, які використовуються за негласну доставку інструментів для протиправних дій; відбитки пальців, кров, жирові речовини, інші біологічні сліди злочинців та частини їхнього одягу; залишки конструкції вибухового пристрою; травми тіла потерпілих і сліди тілесних ушкоджень; кров на одязі та предмети навколишнього середовища тощо. На місці події після вибуху завжди виникає зміни в навколишньому середовищі, тому ми погоджуємося з науковцями, що це слід сприймати комплексно і масштабно як загальне слідове зображення вибуху [2, с. 82]. Для пошуку підказок при обстеженні місця вибуху широко застосовуються криміналістичні вибухові пристрої: прилади, обладнання, інструменти, матеріали, хімічні реактиви, програмне забезпечення та інші засоби, призначені для використання. Слідчі, експерти та вибухотехніки при вирішенні завдань пошуку, виявлення, ліквідації, знищення, фіксації, вилучення, транспортування та судово-медична експертиза залишених вибухонебезпечних предметів та слідів на місці установки або вибуху.

Специфіка та різноманітність слідів і об'єктів, які підлягають пошуку, дослідженню та вилученню на місці вибуху, вимагають включення в обстеження якомога ширшого кола. Фахівці та технічні помічники. Сліди вибуху, досліджені криміналістами, включають:

- механічні пошкодження навколишнього середовища (грунту), інших матеріалів поверхні, навколишніх предметів, живих людей;
- від хвилі тиску (воронки, несправності, відколи, місцеві деформації, травматичні ушкодження у людини тощо);
- від осколків (вм'ятин, подряпин, осколкових дір);
- термічні пошкодження (димлення, плавлення);
- залишки (фрагменти, частини) вибухового пристрою, металеві, скляні або пластикові частини корпусу пристрою, дротяні та полум'яні шнури, частини корпусу, механічні детонатори, частини або фрагменти механізмів та елементи живлення тощо).

Вибух мінімізує кількість слідів злочинців, вибухових пристроїв та вибухівки. При підриві вибухового пристрою руйнуються або сильно деформуються всі елементи його конструкції. Через температурний стрес і високий тиск продуктів вибуху знищує сліди біологічного походження (відбитки пальців, кров, волосся тощо) на тілі та частинах вибухового пристрою. При потужному вибуху значні руйнування конструктивних елементів як запальника, так і корпусу вибухового пристрою, розсіювання осколків і часткове їх згоряння під час вибуху призводить до руйнування слідів [3]. Практика показує, що при огляді місця події за факт вибуху часто викликає певні труднощі, які заважають його негайно і без зволікань здійснити. Це пов'язано з проведенням рятувальних робіт реалізація яких не завжди вдається забезпечити збереження слідів вибуху, особливо мікрооб'єкти. Своєчасне виявлення, усунення та вивчення слідів вибуху дає змогу отримати змістовну інформацію про використаний вибуховий пристрій, його кількості та якісні характеристики, надати необхідну інформацію для виявлення інших матеріалів. Докази та встановлення осіб, причетних до вчинення злочину.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Погорецький М. А., Ленко М. О., Сергєєва Д. Б. Процесуальні та криміналістичні засади початкового етапу розслідування терористичних актів, вчинених з використанням саморобного вибухового пристрою: монографія. Київ: Алерта, 2014. 300 с.
2. Брусницын В. И. Особенности осмотра места происшествия, связанного с криминальным взрывом // Актуальные проблемы права: сб. тр. Хабаровск: Изд-во ДВГУПС, 2001. С. 82–85.
3. Білик І. М. Особливості залучення експерта при розслідуванні терористичних актів // Перспективні напрямки розвитку сучасної юридичної науки: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Івано-Франківськ, 20–21 берез. 2015 р.). С. 161–165.